

TAMPEREEN YLIOPISTO

Antti Iloakso

YKSILÖLLISYYS, YHTEISÖLLISYYS, YHTEISTYÖ

Nyyti ry:n ja sosiaali- ja terveysjärjestöjen kehittyminen 1980-luvulta 2000-luvulle

Suomen historian pro gradu -tutkielma

Tampere 2006

Tampereen yliopisto

Historiatieteen laitos

ILOLAKSO, ANTTI: Yksilöllisyys, yhteisöllisyys, yhteistyö. Nyyti ry:n ja sosiaali- ja terveysjärjestöjen kehittyminen 1980-luvulta 2000-luvulle

Pro gradu -tutkielma, 121 s., 2 liitesivua

Suomen historia

Kesäkuu 2006

Nyyti ry perustettiin Helsingin yliopiston ylioppilaskunnassa vuonna 1984 tuomaan vaihtoehtoja Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) laadukkaiksi, mutta yksipuolisiksi katsottuihin mielenterveyspalveluihin. Yksittäisen projektin hallinnoijana aloittanut Nyyti ry on sittemmin laajentanut toimintamuotojaan ja vakiinnuttanut asemansa korkeakouluopiskelijoille palveluja tarjoavana terveysjärjestönä. Yhdistyksen perustaminen ja kehittyminen ei ole kuitenkaan tapahtunut sattumalta, vaan Nyyti ry:n vaiheet ovat yhteydessä suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtuneeseen hyvinvointivaltion murrokseen ja sosiaali- ja terveysjärjestöjen roolin muuttumiseen. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen näkökulmasta on paradoksaalista, että järjestöt ovat aikanaan vaikuttaneet monien toimintojen aloittamiseen, mutta uudelle vuosituhannele tultaessa pohditaan, mitä palveluja julkisyhteisöt voisivat ostaa järjestöiltä, miten järjestöjen ja julkisyhteisöjen yhteistoimintaa voitaisiin kehittää ja äärimmillään jopa sitä, mitä julkisyhteisöjen aiemmin hoitamia tehtäviä voitaisiin siirtää järjestöjen ja muun vapaaehtoistoiminnan vastuulle.

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen, miten Nyyti ry:n toiminta kehittyi 1980-luvulta 2000-luvulle suhteessa sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin. Tutkielmassa selvitän miten ja miksi Nyyti ry on kehittynyt nykyiselleen ja arvioin Nyytin toiminnan merkitystä eri osapuolille. Toiseksi selvitän millaisia yhteiskunnallisia muutoksia sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat tarkastelujaksolla kohdanneet ja miten muutokset ovat järjestöihin vaikuttaneet.

Tutkielman pääasiallisen lähdeaineiston muodostavat Nyyti ry: arkistolähteet joita täydentävät yhdeksälle järjestön toimijalle tehdyt henkilöhaastattelut. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaympäristön muuttamista tarkastellaan tutkimuskirjallisuuden avulla.

Nyyti ry on kehittynyt nykyiselleen vaiheittain. Ensimmäinen Nyyti ry:n perustamisesta alkanut vaihe ilmensi Suomeen 1980-luvun alussa rantautunutta ja paisuvaan sosiaalivaltioon kohdistunutta varhaista kritiikkiä, vaikka ympäröivässä yhteiskunnassa elettiin tällöin vielä suurimmaksi osaksi vahvan sosiaalivaltion kautta. Erityisesti terveydenhuollossa vaadittiin oikeanlaisen yksilöllisyyden korostamista ja ihmisten omien vaikutusmahdollisuuksien tunnustamista ja parantamista. Sekä Nyyti ry:n varhaisessa yhteisöasumiskokeilussa että myöhemmissä toimintamuodoissa korostettiin näitä opiskelijoiden yksilöllisiä voimavaroja.

Toinen vaihe Nyytin kehityksessä alkoi tukikeskuksen perustamisesta. Tukikeskuksen myötä alkunsa sai Nyytin vapaaehtois- ja ryhmätoiminta. Teekkarien keskimääräistä paremmat tietotekniset valmiudet tarjosivat Nyytille sen sijaan mahdollisuuden olla kärkijoukoissa uusia mielenterveystyön malleja kehitettäessä. Syntyi Virtuaaliolkapää, josta sittemmin muodostui olennainen osa järjestön tukikeskustoimintaa ja perusta meneillään olevalle järjestön valtakunnallistumiselle ja palveluiden laajentamisen Suomen kaikkien tiedekorkeakouluopiskelijoiden käyttöön.

Kolmas vaihe käynnistyi Nyytin ns. isojen projektien myötä. Projektien toteuttajaksi siirtymisen tuloksena Nyytin näkyvyys ja verkostot parantuivat. 1990-luvun laman vauhdittama valtionhallinnon uudistuspolitiikka ja palvelutoiminnan ulkoistaminen lisäsivät osaltaan julkisen sektorin kiinnostusta järjestöjen tuottamia palveluja kohtaan. Raha-automaattiyhdistyksen (RAY) sosiaali- ja terveysjärjestöille ja erityisesti mielenterveyspalveluihin kohdentamat avustukset ilmensivät tätä uskoa järjestöjen toimintaan. Nyyti ry:n RAY:ltä saamat avustukset lisääntyivät erityisesti 1990-luvun lopulta alkaen.

Nyyti ry:n kehityksen neljäs vaihe alkoi vuonna 2001 käynnistyneestä valtakunnallistumisprojektista, johon liittyi muutoksia järjestön kohderyhmän sekä toimintamuotojen ja toimintafilosofian suhteen. Vaihetta ovat leimanneet mm. pyrkiminen ammattimaisesti toteutettuun vapaaehtoistoimintaan ja palveluiden tarjoaminen alueellisesti aiempaa laajemmalle ja lukumääräisesti aiempaa suuremmalle kohderyhmälle. 2000-luvulla Nyyti on osaltaan pyrkinyt syventämään yhteistyötä opiskelijoiden terveydenhuollon virallisen palveluntarjoaja YTHS:n kanssa. Neljännen vaiheen merkityksen arviointia pidemmällä aikavälillä rajoittaa kuitenkin lyhyt ajallinen etäisyys ja prosessien keskeneräisyys.

Yksilöllisyys, yhteisöllisyys ja yhteistyö kuvaavat monipuolisesti Nyyti ry:n ja sosiaali- ja terveysjärjestöjen vaiheita tarkastellulla ajanjaksolla. Nyyti ry:n kehitys alkoi aikanaan yksilöllisyyttä korostaneesta sosiaalivaltion kritiikistä. Samasta asiasta oli osittain kyse sosiaali- ja terveysjärjestöjen uudessa tulemisessa sen jälkeen, kun järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan mahdollisuudet oli Suomessa unohdettu hyvinvointivaltion rakentamisen huumassa. Yhteisöllisyys – tai sen puuttuminen – on puhuttanut yliopistoissa eriaikoina, mutta 2000-luvulla se näyttää kokeneen yliopistoyhteisöissä uuden renessanssin, kiitos YTHS:n, opiskelijajärjestöjen ja Nyytin kaltaisten toimijoiden. Yhteistyö julkisen sektorin ja järjestöjen, julkisen ja epävirallisen, ammattilaisten ja vapaaehtoisten välillä on tarkastelujaksolla lisääntynyt. Nyyti ry:n tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat olleet opiskelijajärjestöt ja YTHS. Nyyti ry:n ja monien muiden sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnan jatkumisen kannalta keskeinen yhteistyökumppani on ollut päärahoittaja RAY, jonka rahoituksen säilyminen on myös jatkossa yksi järjestötoiminnan avainkysymyksiä.

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Tutkimusongelmat.....	4
1.2	Tutkimuksen lähteet.....	7
1.3	Työn rakenne.....	10
2	NYYTIN TOIMINTAYMPÄRISTÖ.....	12
2.1	Hyvinvointivaltioprojektin synty, kehitys ja kriisi.....	12
2.2	Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta Suomessa.....	18
2.2.1	Käsitteet ja kehitys.....	18
2.2.2	Vapaaehtoistoiminnan suhde julkisiin palveluihin.....	25
2.3	Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoito.....	26
3	NYYTIN SYNTY JA KASVU.....	29
3.1	Yhteisöasumiskokeilusta se alkoi (1984–1991).....	29
3.1.1	Yhdistyksen perustaminen.....	31
3.1.2	Ensiaskleet.....	32
3.1.3	OMYK-projektin konkretisoituminen.....	34
3.1.4	OMYK-projektin läpivienti ja vaikutukset.....	35
3.2	Tukikeskus – kuinka kriisipisteestä tuli toiminnan keskipiste? (1988–).....	38
3.2.1	Kriisikeskuksen perustaminen.....	40
3.2.2	Vapaaehtoistoiminnan määritelmistä.....	42
3.2.3	Toimintamuotoina päivystys ja ryhmätoiminta.....	45
3.2.4	Otaniemi-projekti ja Virtuaaliolkapään alku.....	47
3.2.5	YTHS:n suhtautuminen tukikeskukseen.....	49
3.2.6	Nyytin toimitilat.....	50
3.3	Projektien aika (1995–).....	52
3.3.1	Eväitä elämään.....	53
3.3.2	Valoa verkkoon.....	55
3.3.3	Yhdessä yhteisöksi.....	60
3.3.4	Muut projektit.....	63
3.4	Valtakunnallistuva Nyyti (2002–).....	68

4	NYYTIN KUMPPANIT JA VERKOSTOT	72
4.1	Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS)	72
4.2	Opiskelijajärjestöt	77
4.2.1	Nyytin jäsenjärjestöt	77
4.2.2	Muiden kaupunkien ylioppilaskunnat ja tukikeskushankkeet	79
4.3	Yliopistot, korkeakoulut, muut oppilaitokset	87
4.4	Järjestöt ja viranomaiset	89
4.5	Rahoittajat	91
5	NYYTIN MERKITYS JA TULEVAISUUS	95
5.1	Merkitys	95
5.1.1	Asiakkaat	95
5.1.2	Nyytiläiset	98
5.1.3	Muu ympäristö	103
5.2	Nyytin visio, valtakunnallistuminen ja haasteet tulevaisuudessa	104
6	YKSILÖLLISYYS, YHTEISÖLLISYYS, YHTEISTYÖ – NYYTI RY:N JA SOSIAALI- JA TERVEYSJÄRJESTÖJEN KEHITTYMINEN 1980-LUVULTA 2000-LUVULLE	109
	LÄHDELUETTELO	115

LIITE

1 JOHDANTO

Opiskelu-aika on nuorelle monella tavalla merkittävä elämänvaihe. Opiskeluvuosille ajoittuvat sekä valmiuksien hankkiminen työelämää varten että kehitysvaihe, jota kutsutaan useimmiten myöhäisnuoruudeksi tai varhaisaikuisuudeksi. Nuoren ylioppilaan eteen piirtyy mahdollisuuksien, valintojen ja vaatimusten kirjo, joka muokkaa nuoren elämää pitkälle tulevaisuuteen. Näyttää myös siltä, että nuoriin aikuisiin kohdistuva vaatimustaso kohoaa vuosikymmenestä toiseen.

Eläminen tällaisessa mahdollisuuksien, valintojen ja vaatimusten viidakossa aiheuttaa helposti stressiä, jonka hallitseminen on haasteista selviämisen ja aikuistumisen ydinkysymyksiä. Opiskelun edellytyksiin kuuluu nykyisen tiedon mukaan paljon muutakin kuin asumisen, toimeentulon ja ravinnon turvaaminen. Onneksi opiskelijan ja opiskeluajan tukena on laaja fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvaverkko, mikäli omat voimat tuntuvat haasteiden edessä loppuvan. Oman perheen ja ystävien lisäksi turvaverkon tärkeimpiä osia ovat opiskelukavereiden ja laitosten henkilökunnan muodostamat opiskeluyhteisöt, edunvalvontaa ja järjestäytyntä yhteistoimintaa edustavat opiskelijajärjestöt sekä opiskelijoille tarkoitettut terveydenhuoltopalvelut ja muut palvelut.

Vuonna 1984 perustettiin Helsingin yliopiston ylioppilaskunnassa (HYY) Nyyti ry¹ kyseistä turvaverkkoa tiivistämään. Yksittäisen projektin hallinnoimiseksi perustetun yhdistyksen toiminta laajentui myöhemmin vapaaehtoistoimintaan perustuvaan tukikeskus-, ryhmä- ja projektitoimintaan sekä verkkopohjaisiin tukipalveluihin, kuten ns. Virtuaaliolkapähän. Aluksi vain pääkaupunkiseudun tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijoita varten perustetun Nyyti ry:n toiminnan laajentamisesta valtakunnalliseksi käytiin yhdistyksessä keskustelua vuosien varrella. Laajentuminen konkretisoitui vuoden 2005 alusta, jolloin toiminnan kohderyhmä laajeni kattamaan kaikki Suomen noin 142 000 tiede- ja taidekorkeakoulujen opiskelijaa. 2000-luvulla Nyyti ry on pyrkinyt profiloitumaan valtakunnallisena, mutta pienenä ja dynaamisena sosiaali- ja terveysjärjestönä. Nyytin rahoittajista tärkein on Raha-automaattiyhdistys (RAY).

¹ Jatkossa yhdistyksestä käytetään termiä Nyyti ry tai pelkkä Nyyti.

Vuosien varrella Nyytin toimintaa ovat määrittäneet erityisesti järjestön suhde tiede- ja korkeakoulu-opiskelijoiden terveydenhuollosta päävastuun kantavaan Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiöön (YTHS), järjestön omaksumat uudet toimintamuodot sekä suhtautuminen verkossa tapahtuvaan auttamiseen. Nyyti ry:n kehittyminen edellytys on ollut tasapainon etsiminen järjestön toimintaa tukevan vapaaehtoisuuden, ammatillisuuden ja sopivien toimintamuotojen välillä. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset ovat milloin vaikeuttaneet, milloin helpottaneet tasapainon löytymistä.

Nyytin rinnalla Suomessa toimii useita satoja sosiaali- ja terveysalan järjestöjä². RAY:n tukema *järjestösektori* tai ns. *kolmas sektori* on tärkeä suomalaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden tuottaja kuntien ja valtion muodostaman *julkisen sektorin* ja *yrittäjäsektorin* ohella. Viimeksi kuluneen 20 vuoden aikana kolmannella sektorilla toimivien sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaympäristö ja tehtävät ovat muuttuneet aiemmasta. Siinä missä Suomen sotien jälkeistä hyvinvointivaltio politiikkaa leimasi sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjonnassa pitkään valtiokeskeisyys, alkoivat sosiaali- ja terveysjärjestöjen tehtävät monipuolistua ja ammatillistua 1980-luvulta alkaen. Seuraavalla vuosikymmenellä julkisyhteisöjen toteuttamat säästöt, leikkaustoimet ja toimintojen priorisointi aiheuttivat paineita sosiaali- ja terveysjärjestöjen palvelutoiminnalle ja muulle toiminnalle. Mielenterveyspalveluissa hoitojärjestelmän uudistukset ja sairaansijojen vähennykset ovat tapahtuneet samaan aikaan, kun mielenterveysongelmat ovat kaikissa ikäryhmissä lisääntyneet.³ Lamavuosien samanaikainen sosiaalisten ja julkisten ilmaisupalvelujen supistaminen ja vastaavien palveluiden kysynnän (esim. mielenterveys- ja vanhuspalvelut) kasvu lisäsivät molemmat järjestöjen merkitystä.⁴

Järjestöjen palveluille on ollut ominaista myös niiden toimiminen laboratorioina uusille, virallisen järjestelmän myöhemmin käyttöönottamille käytänteille ja toimintamalleille. 1980-luvulla näitä olivat järjestötoiminnassa yleistyneet ns. vaihtoehtoisen sosiaalipolitiikan mallit, 1990-luvulta alkaen erilaiset verkko- ja virtuaalikokeilut. Painoarvoa järjestötoiminnalle ja miksei myös järjestötoimin-

² Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi (2005, 22) arvioivat Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastojen ja RAY:n toimintatietojen pohjalta Suomessa toimivan noin 13 000 sosiaali- ja terveysalan järjestöä, joissa työskentelee ainakin 36 000 työntekijää.

³ Myllymäki & Tetri 2001, 18, 118–119, 226–227.

⁴ Hänninen, Iivari & Lehto 1995, 17–18. Vuonna 1993 voimaantuneella sosiaali- ja terveydenhuollon valtiosuuslain-säädännöllä poistettiin valtion keskushallinnon mahdollisuus säännöstellä määrätä kuntien järjestämistä lakisääteisistä sosiaali- ja terveyspalveluista.

nan tutkimiselle antavat arviot, joiden mukaan järjestöjen rooli palvelujen tuottajana joko yksin tai yhdessä julkisen ja yksityisen sektorin kanssa on kasvussa.⁵

Erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöjen kohdalla on paradoksaalista, että järjestöt ovat aikanaan vaikuttaneet monien toimintojen aloittamiseen, mutta uudelle vuosituhannelle tultaessa pohditaan, mitä palveluja julkisyhteisöt voisivat ostaa järjestöiltä, miten järjestöjen ja julkisyhteisöjen yhteistoimintaa voitaisiin kehittää ja äärimmillään jopa sitä, mitä julkisyhteisöjen aiemmin hoitamia tehtäviä voitaisiin siirtää järjestöjen ja muun vapaaehtoistoiminnan vastuulle.⁶

Pro gradu osana Nyyti ry:n tutkimusprojektia

Nyyti ry:ssä on meneillään Ray:n tukema projekti ”Opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen kehittäminen ja laajentaminen 2003–2006”. Projektin päätavoitteena on ”kehittää valtakunnallinen toimintamalli vastaamaan kaikkien Suomen tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijoiden mielen hyvinvointitarpeisiin ja elämän hallintakyvyn lisääntymiseen.”⁷

Yksi projektin viidestä osatavoitteesta on tutkimuksen ja kehittämistyön keinoin selvittää, miten Nyyti ry:n oma organisaatio ja yhdistyksen omaksuma oppivan organisaation mukainen toimintafilosofia soveltuvat valtakunnallisen toimintamallin pohjaksi. Vuodesta 2001 alkaen Nyytissä on ryhdytty toteuttamaan oppivan organisaation mukaista toimintafilosofiaa, johon liittyy olennaisesti aiemman toiminnan reflektointi. Tämän ajatuksen mukaisesti järjestön aiemman toiminnan tuntemisen katsotaan käytännössä edesauttavan järjestön toiminnan ja organisaation kehittämistä tulevaisuudessa. Osatavoitteen saavuttamiseksi Nyytissä on käynnistetty opetusministeriön tuella vuosille 2004–2006 sijoittuva ja kahdesta pro gradusta koostuva tutkimusprojekti, joista toinen on allekirjoittaneen ja toinen kasv. yo. Ville Väärälän tutkimus. Oma tutkimukseni liittyy läheisesti kirjoittamaani Nyyti ry:n 20 vuotishistoriaan, joka julkaistiin joulukuussa 2005. Kiitän Nyyti ry:tä ja opetusministeriötä pro gradu -tutkielmani tukemisesta.

⁵ Helander 2001, 137.

⁶ Myllymäki & Tetri 2001, 292–293.

⁷ ”Opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen kehittäminen ja laajentaminen 2003–2006” -projektisuunnitelma. Jatkossa projektista käytetään nimitystä valtakunnallistumis-projekti tai Nyytin valtakunnallistuminen.

1.1 Tutkimusongelmat

Tämä tutkimus liittyy ns. kolmannella sektorilla⁸ toimivien sosiaali- ja terveysjärjestöjen roolin ja toimintaedellytyksien muutoksiin 1980-luvulta 2000-luvulle. Toiseksi tutkimus liittyy osaltaan korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitopalveluiden kehittymisen pitkään linjaan. Kyseisenä ajanjaksona edellisillä vuosikymmenillä hartaasti vaalittu valtiojohtoinen sosiaalivaltio ja hyvinvointivaltio-projekti joutuivat 1990-luvun alun taloudellisen laman seurauksena voimakkaaseen vastatuuleen. Lama ja sen jälkeinen kehitys kohti suomalaista tietoyhteiskuntaa ovat molemmat vaikuttaneet sosiaali- ja terveysjärjestöjen kehittymiseen.

Tutkimukseni pääkysymys on, miten Nyyti ry:n toiminta on kehittynyt 1980-luvulta 2000-luvulle suhteessa sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin? Nyytin osalta selvitän tutkimuksessani: miksi Nyyti perustettiin, miten ja miksi Nyytin toimintamuodot ja organisaatio ovat kehittyneet nykyiselleen. Lisäksi arvioin Nyytin toiminnan merkitystä eri osapuolten näkökulmista. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen osalta selvitän, mitä yhteiskunnallisia muutoksia kolmannella sektorilla toimivat sosiaali- ja terveysjärjestöt ovat Suomessa kohdanneet ja miten muutokset ovat järjestöihin vaikuttaneet.

Varsin pienen ja nuoren järjestön historian sekä sen toimintaympäristön tutkiminen on leimallisesti lähihistorian tutkimusta, joka asettaa tutkimukselle omat haasteensa. Kenties yleisin lähihistorian tutkimusta kohtaan esitetty vasta-argumentti, on epäily historiallisen perspektiivin puuttumisesta. Kritiikin mukaan lähelle nykyhetkeä yltävien tapahtumasarjojen tutkiminen on kyseenalaista yksin siitä syystä, että tutkittavat prosessit ovat vielä kesken.⁹ Soikkasen tapaan kritiikkiin voi vastata, että lähelle nykyhetkeä tutkimuksensa ulottava historioitsija pyrkii empiirisesti selvittämään ensi sijassa sitä miten tähän on tultu, eikä sitä mihin tästä joudutaan. Toiseksi oman ajan historiaa tutkiva kykenee vanhempien aikojen tutkijoita paremmin näkemään tutkittavan ilmiön, tilanteen ja ajatusmaailman samaan tapaan kuin siihen osallistuneet ja/tai vaikuttaneet. Soikkasta lainaten tämä näkyy tutkijan herkkytenä havainnoida ”avoinna olleita ovia” ja ”kehityksen mahdollisia suuntavaiht-

⁸ Kolmannen sektorin käsitteestä ks. luku 2.1.1.

⁹ Soikkanen 1995, 124–125.

toehtoja”.¹⁰ Tässä valossa lähihistorian tutkiminen on yhtä mahdollista – tai mahdotonta – kuin varhaisempiin aikakausiin ja tapahtumiin liittyvä historiantutkimus. Katson lähihistorian tutkimuksen osoittavan parhaimmillaan, miten nykyaika ja tulevaisuus ovat osaltaan sidoksissa menneisyyteen.¹¹

Sekä Henriksson & Kastarin että Soikkasen mukaan lähihistorian tutkimuksen kaksi keskeistä ongelmaa ovat toisaalta kysymys riittävän ajallisen ja henkisen etäisyyden saavuttamisesta tutkimusaiheeseen sekä toisaalta lähdeaineiston samanaikainen runsaus ja niukkuus.¹² Lyhyt ajallinen etäisyys tapahtumiin saattaa vaikeuttaa kokonaiskuvan muodostamista tapahtumista. Se, että aineistona käytetään asiakirjojen ohella järjestön (tässä Nyytin) toiminnassa edelleen mukana olevien henkilöiden haastatteluja, edellyttää tutkijalta tavanomaista huolellisempaa lähdekriittistä otetta. Lähihistorian ja yksittäisen järjestön historian tutkimisen haasteena on se, että viimeaikaisimmat tapahtumat ja ilmiöt voivat saada korostuneen merkityksen aiempien ilmiöiden ja tapahtumien kustannuksella. Henriksson & Kastarin mukaan tämän ei pidä kuitenkaan lamauttaa tutkijaa, sillä avainhenkilöiden haastatteluilla saadaan myös arvokasta, asiakirjalähteitä täydentävää tietoa esimerkiksi järjestön toiminnan taustoista ja motiiveista.¹³

Lähihistorian tutkijan on lisäksi siedettävä historiantutkimukselle tyypillistä epävarmuutta kauemmas menneisyyteen kohdistuvaa historiantutkimusta enemmän yksin siitä syystä, että ensimmäiset ja aikaisin tietystä ilmiöstä esitetyt teesit tulevat todennäköisesti kumotuksi uusiin aineistoihin perustuvien ja myöhemmin ilmestyvien tutkimusten toimesta.¹⁴ Nyytin tapauksessa haastattelut olivat niukahkojen kirjallisten dokumenttien vuoksi edellytys kokonaiskuvan luomiselle järjestön kehittymisestä.

Tutkimus on paitsi lähihistorian tutkimusta, myös järjestöhistorian tutkimusta. Lähihistorian tutkimisesta poiketen järjestöhistorioilla on suomalaisessa historiankirjoituksessa pitkät ja vakiintuneet

¹⁰ Soikkanen 1995, 124–125.

¹¹ Myös Nyytin oppivan organisaation käsitteistölle perustuvassa toimintafilosofiassa aiemman toiminnan reflektoinnin katsotaan edesauttavan järjestön toimintaa nykyhetkellä ja tulevaisuudessa. Reflektiolla tarkoitetaan tässä aktiivista ja jatkuvaa (järjestön) oman toiminnan ja kokemusten (kriittistä) tarkastelua ja arviointia sekä niistä johdettuja organisaation kehittämistoimenpiteitä. Oppivan organisaation käsitteestä mm. Sarala & Sarala 1996.

¹² Henriksson & Kastari 2001, 131; Soikkanen 1995, 119–127

¹³ Henriksson & Kastari 2001, 138.

¹⁴ Henriksson & Kastari 2001, 133.

perinteet. Ilmeisin syy tähän on järjestöjen historiallisesti vahva asema ja suuri lukumäärä. Kolmanneksi erityisesti poliittisessa järjestötoiminnassa varhain omaksuttu tapa tehdä pöytäkirjoja on varmistanut, että järjestöjen toimintaa kuvaavia lähteitä on säilynyt runsaasti. Järjestöjen pöytäkirjoihin jättämien ”jälkien” arvo on siinä, että ne edesauttavat aikalaiskokemusten esille saamisessa, jolloin vältytään siltä perustavanlaatuiselta virheeltä että menneisyys nähdään yksinomaan nykynäkökulmasta.¹⁵

Soikkasen mukaan pelkille pöytäkirjoille ja asiakirjoille perustuvan järjestöhistoriantutkimuksen vaarana on se, että tarkastelu rajoittuu järjestöön pelkkänä päätöksiä tekevänä ja niitä toteuttavana organisaationa. Haasteena on lisäksi yhdistää järjestön toiminta ympäröivän yhteiskunnan tapahtumiin. Ellei näin tapahdu, tutkimuksen vaarana on luisuminen pelkäsi tehtyjen päätösten selittämiseksi ja tulkinnaksi, jossa tehdyt päätökset näyttäytyvät ainoilta mahdollisilta vaihtoehdoilta.¹⁶ Tässä yhteydessä on syytä korostaa edellä mainittua tutkijan ja tutkittavan kohteen välisen henkisen etäisyyden – tai läheisyyden – havaitsemisen ja tiedostamisen merkitystä, etenkin silloin kun tutkija on työskennellyt tai toimii tutkittavana olevassa järjestössä. Haaste on toisaalta kaikille historiantutkimukselle yhteinen; tutkijan tulee kyetä kriittisesti arvioimaan omaa asemaansa suhteessa tutkittavaan kohteeseen.

Tässä tutkimuksessa on pyritty ottamaan huomioon ja kesyttämään edellä mainitut lähihistorian ja järjestöhistorian tutkimisen ongelmat. Haastatteluilla on täydennetty asiakirjoista syntynyttä kuvaa, Nyytin kehittymistä on tarkasteltu muita sosiaali- ja terveystajärjestöjä vasten ja järjestön kehittymisen on pyritty asettamaan laajempiin yhteyksiinsä. En ole Nyyti ry:n pitkäaikainen toimija vaan tulon Nyytiin yhdistyksen ”ulkopuolelta” kirjoittamaan yhdistyksen historiaa ja pro gradu -tutkielmaani. Nyytin oppivan organisaation mukaisen toimintafilosofian ja siihen olennaisesti liittyvän oman toiminnan kriittisen tarkastelun katson osaltaan edesauttaneen ja tutkijan roolin ja tutkittavan ilmiön asemoimista. Sen arvioiminen, miten hyvin tutkimuksen tekijä on onnistunut ”henkisen etäisyyden saavuttamisessa” jää viime kädessä lukijan tehtäväksi.

¹⁵ Soikkanen 1984, 12–15.

¹⁶ *ibid.*

1.2 Tutkimuksen lähteet

Tutkimuksessani selvitetään sekä Nyyti ry:n kehittymistä että sosiaali- ja terveysjärjestöjen yleisten toimintaedellytysten muuttumista. Tutkimukseni perustuu arkistolähteisiin, julkaistuihin lähteisiin, kirjallisuuteen, yhdeksään tekemääni henkilöhaastatteluihin sekä muutamiiin henkilökohtaisiin tiedonantoihin ja sähköpostiviesteihin.¹⁷

Arkistolähteistä tärkeimpiä ovat Nyyti ry:n hallituksen kokousten pöytäkirjat, Nyyti ry:n yhdistyksen kokousten pöytäkirjat, vuosittaiset toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä toimintakertomukset. Näiden lisäksi olen hyödyntänyt löytämiäni Nyytin sisäisten työryhmien muistioita ja suunnitelmia, sekä Nyytin ns. suurista projekteista laadittuja projektisuunnitelmia, joiden avulla olen pyrkinyt täydentämään pöytäkirjojen perusteella toisinaan yksipuoliseksi jäänyttä kuvaa päätöksistä ja niiden taustoista. Nyyti ry:n organisaation nuoruus ja amatöörimäisyys välittyivät alkuvuosien toimintasuunnitelmien ja -kertomusten niukkuudesta ja kirjavista toteutustavoista. Vaikka asiakirjojen muodostuksen ja säilytyksen voi arkiston laajentumisen perusteella todeta Nyytissä kehittyneen vuosien varrella, laadittiin järjestölle ensimmäinen kattava arkistonmuodostussuunnitelma vasta niinkin myöhään kuin keväällä 2005. Tätä tutkimusta varten olen käynyt läpi käytännössä kaiken järjestön toiminnasta säilyneen asiakirja-aineiston. Tiedot Nyytin ensimmäisistä valtakunnallistumissuunnitelmista ja 1980–1990 -lukujen taitteen muiden yliopistopaikkakuntien tukikeskushankkeista ovat peräisin yhdistyksen omista asiakirjoista ja niitä on täydennetty Turun, Tampereen, Jyväskylän, Joensuun ja Oulun yliopistojen ylioppilaskunnista käsiini saamalla muistioilla ja raporteilla.

Julkaistuihin lähteisiin tärkeimpiä ovat Nyytin ns. isoista projekteista (Eväitä elämään, Valoa verkkoon, Yhdessä yhteisöksi, Valtakunnallistuminen) tuotetut loppu- ja väliraportit, jotka valottavat Nyytin toimintaa paljon laajemmin kuin pelkän projektin tai hankkeen lopputuloksen osalta. 2000-luvulla painetuista julkaisuista omia laskelmiani ovat tukeneet tilastojulkaisu *Nyytin päivystystoiminta 1995–2003* ja järjestön käsityksen hyvästä vapaaehtoistoiminnasta näkyväksi tekevä *Nyytin vapaaehtoistoiminta*.

¹⁷ Lähdeluettelon laadinnassa on apuna käytetty Tampereen yliopiston historiatieteen laitoksen Praecepta iis -opasta (2005), Seppo Hentilän Poliittisen historian opiskelijan opasta (2000) sekä Tapio Onnelan ja Jaakko Suominen [www.opasta digitaalisiin lähteisiin viittaamisesta](http://www.hum.utu.fi/satakunta/digi/viittausopas/) [http://www.hum.utu.fi/satakunta/digi/viittausopas/], 6.6.2006.

Järjestötoiminnan historian, käsitteiden ja opiskelijaterveydenhuollon kehittymisen tarkastelu perustuu aiheesta tehtyyn kirjallisuuteen. Järjestötoiminnan historian valottamisessa on hyödynnetty Aila-Leena Matthieksen toimittamaa teosta *Valtion varjossa – katsaus epävirallisen sektorin tutkimukseen* (1991), jossa pureudutaan usean kirjoittajan (mm. Hakkarainen, Jaakkola, Siisiäinen) voimin järjestötutkimuksen eri piirteisiin. Hyvinvointivaltion kehityksen konstruoinnissa lähteenä on käytetty Olavi Riihisen toimittamaa teosta *Sosiaalipolitiikka 2017 – näkökulmia suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen ja tulevaisuuteen* (1993), jossa monitahoisesti on pohdittu hyvinvointivaltioprojektin syntyä, kehitystä ja kritiikkiä. Koska teos ilmestyi tarkastelujakson puolivaiheilla, on sosiaali- ja terveysjärjestöjen 1990- ja 2000-lukujen kehityksen tarkastelu edellyttänyt täydentävien lähteiden hyödyntämistä. Lyhyt ajallinen etäisyys sosiaali- ja terveysjärjestöjen viimeisimpään kehitykseen on näkynyt toistaiseksi laajojen kokonaisuutensa puuttumisena.¹⁸

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteiset organisaatiot kuten Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto STKL ry ja Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry sen sijaan tuottavat erilaisia pienempiä selvityksiä ja raportteja jäsenjärjestöjensä tilasta ja toiminnasta. Järjestöjen 2000-luvun taitteen toimintaympäristöä ja muutoksia on tässä tutkimuksessa valotettu pääasiassa Riitta Särkelän, Marja Vuorisen & Juha Peltosalmen *Sosiaali- ja terveysjärjestöjen mahdollisuudet palveluiden ja tuen tuottamisessa* (2005) ja Riitta Poterin *Meissä on ytyä! Selvitys valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnasta* (1998) teosten pohjalta. Tarkastelujakson loppuvaiheen ja erityisesti järjestöjen rahoitustilanteen osalta on lähteenä käytetty Arvo Myllymäen ja Eija Tetrin tutkimusta *Raha-automaattiyhdistys kansalaispalvelujen rahoittajana* (2001), jossa on tarkasteltu sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaedellytyksiä myös rahoituskysymyksiä laajemmissa yhteyksissä.

Kolmannen sektorin käsitteiden, tutkimuksen ja tulkintojen jäsentämisessä perusteos on Voitto Helanderin *Kolmas sektori – käsitteistä, ulottuvuuksista ja tulkinnoista* (1998). Helanderin teos on myös yhteenveto suomalaisten ja ulkomaisten järjestötutkimusten tuloksista ja mahdollistaa Nyytin vertaamisen muiden tutkijoiden saamiin tuloksiin sosiaali- ja terveysjärjestöjen kehittymisestä. Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon kehittymisen ja sitä kautta myös Nyytin perustami-

¹⁸ Vrt. Henrikssonin & Kastarin arvio lähihistorian tutkimisen epävarmuudesta.

seen kannalta olennaisia teoksia ovat Kari Pykkäsen ja Heikki Kukkonen toimittama *30 vuotta opiskelijoiden mielenterveystyötä* (1999) ja Heikki Kukkonen toimittama YTHS:n historia *Läpivälisusta läpikotaiseksi* (1992).

Viimeisen lähderyhmän muodostavat Nyytin toimintaa läheltä seuranneille ja toiminnassa mukana olleille toimijoille tehdyt tutkimushaastattelut. Haastatteluilla on pyritty täydentämään asiakirjoista syntynyttä kuvaa yhdistyksen toiminnasta ja sen kehittymisestä. Haastatteluja tarvittiin, koska etenkin Nyytin alkuvuosien toiminnasta säilyneet asiakirjat ovat pikemminkin suppeita kuin kattavia. Haastattelujen avulla on pyritty pääsemään käsiksi myös toiminnan syihin eli siihen, miksi yhdistyksessä on päädytty juuri tiettyihin päätöksiin ja ratkaisuihin.

Haastattelujen käyttö aineiston hankintamenetelmänä on Hirsjärven, Remeksen & Sajavaaran mukaan luontevinta kvalitatiivisissa tutkimuksissa. Haastatteluiden käyttöön liittyy sekä etuja että haittoja, jotka tutkijan on syytä tiedostaa. Ensinnäkin haastattelut korostavat haastateltavan asemaa merkityksiä luovana ja aktiivisena subjektina. Toiseksi haastattelutilanteessa pallo on haastattelijalla, joka voi kysymyksillään ohjailla tilannetta haluamaansa suuntaan ja esimerkiksi pyytää vastaajaa perustelemaan mielipiteitään tai esittää täydentäviä kysymyksiä vastausten selventämiseksi. Tämä erottaa tutkimushaastattelut tavallisesta keskustelusta, jossa osapuolet ovat (tai kuvittelevat olevansa) tasa-arvoisia kysymysten asettajia ja vastaajia eli keskustelijoita. Kolmanneksi haastatteluilla voidaan päästä käsiksi arkoihin tai vaikeisiin aiheisiin, joita ei välttämättä kirjata virallisiin asiakirjoihin. Haitoista ensimmäisenä on syytä mainita haastatteluaineiston konteksti- ja tilannesidonnaisuus, jolloin haastateltava saattaa puhua haastattelutilanteessa toisin kuin jossakin toisessa tilanteessa. Toiseksi tutkijan on huomioitava haastateltaville tyypillinen ja inhimillinen ns. valikoiva muisti, jonka seurauksena haastateltavat antavat esitettyihin kysymyksiin usein itselleen ”sopivia” tai sosiaalisesti suotavia vastauksia.¹⁹

Tutkimushaastattelumenetelmiä on kirjallisuudessa jaoteltu vaihtelevasti. Hirsjärvi, Remes & Sajavaaran mukaan tavallinen tapa jaotella tutkimushaastattelulajit sen mukaan miten strukturoitu ja muodollinen haastattelutilanne on. Kaikkein strukturoidumpia haastatteluja ovat lomakehaastattelut ja kaikkein strukturoimattomimpia täydellisen vapaiksi, informaaleiksi tai avoimiksi kutsutut

¹⁹ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 200–203.

haastattelut. Näiden väliin jäävät teemahaastattelut, joissa haastatteliija on miettinyt etukäteen kysymyksiä tai teemakokonaisuuksia, mutta niiden tarkka muoto ja järjestys elävät haastattelutilanteen mukaan.²⁰ Edellisen jaottelun mukaisesti tätä tutkimusta varten tekemäni tutkimushaastattelut edustavat teemahaastatteluja, joihin sisältyy piirteitä avoimista haastatteluista.

Haastattelut toteutettiin touko–marraskuussa 2004. Nauhoitettuja haastatteluja täydentävät tekijän haastattelutilanteessa tekemät muistiinpanot. Molempia säilytetään Nyyti ry:ssä. Haastateltavat on valittu heidän asemansa perusteella ja he kaikki ovat osallistuneet Nyytin toimintaan joko yhdistyksen työntekijöinä ja hallituksen jäseninä. Haastateltavia valittaessa on pyritty myös ajalliseen edustavuuteen. Antti Aro ja Henry Honkanen edustavat yhdistyksen perustajajäseniä ja varhaisen yhteisöasumiskokeilun aikaisia Nyytin hallituksen jäseniä. Auli Orbinski, Kati Kettunen ja Helena Partinen taas ovat yhdistyksen kolme pitkäaikaisinta toiminnanjohtajaa. Eeva Joki oli yhdistyksen puheenjohtaja ja Nyytin ensimmäisen ns. ison projektin (Eväitä Elämään) projektipäällikkö. Salli Saari ja Lauri Yli-Pohja ovat molemmat yhdistyksen pitkäaikaisia toimijoita, Saari varhaisen yhteisöasumiskokeilun tutkija ja yhdistyksen pitkäaikainen puheenjohtaja ja Yli-Pohja Nyytin hallituksen pitkäaikaisin jäsen. Mielenkiintoisen kaksoisroolin näille kahdelle tuo molempien päivätyö YTHS:n neuvontapsykologeina. Heidän haastattelujensa voidaan katsoa siten ilmentävän myös opiskelijaterveyden ammattilaisorganisaation ja Nyytin tärkeän kumppanin YTHS:n näkemyksiä Nyyti ry:n toiminnasta. Viimeinen haastateltu Lauri Korkea-oja on seurannut Nyytin valtakunnallistumiskehitystä läheltä, ensin Nyytin puheenjohtajan sitten Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL) sosiaalipoliittisen sihteerin näkökulmasta. Kaikki haastattelut toteutettiin tekijän toimesta touko–marraskuussa vuonna 2004.

1.3 Työn rakenne

Tutkimustulokset on kirjattu johdannon jälkeisiin lukuihin kronologisesti Nyyti ry:n kehittymistä seuraten. Toisessa luvussa käsitellään järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan sekä opiskelijaterveydenhuollon kehittymisen pitkää linjaa, jonka edustamaan jatkumoon myös Nyytin vaiheet osin liittyvät. Kolmannessa luvussa käydään läpi kronologisesti Nyytin synty ja asteittainen kasvu perustamisesta

²⁰ Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 204–206.

valtakunnallistumiseen. Neljännessä luvussa esitellään ja arvioidaan Nyytin yhteistyötä tärkeimpien kumppaneiden kanssa. Viidennessä luvussa arvioidaan Nyytin merkitystä yksittäisille opiskelijoille ja Nyytin piirissä toimineille sekä luodaan katsaus Nyytin tulevaisuuteen ja valtakunnallistumiseen. Kuudennessa luvussa tarkastellaan ja verrataan Nyytin kehittymistä muiden kolmannen sektorin järjestöjen toimintaympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin.

2 NYYTIN TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Nyytin perustamisen ja kehittymisen voi katsoa perimmiltään katsoa ilmentävän kolmea erilaista, mutta toisiinsa liittyvää jatkumoa. Ensimmäinen ja laajin jatkumo koskee pohjoismaisen hyvinvointivaltioprojektin kehittymistä. Toinen, hyvinvointivaltioprojektin kanssa rintarinnan edennyt jatkumo liittyy suomalaisen järjestö- ja vapaaehtoistoiminnan muutoksiin viimeksi kuluneen reilun sadan vuoden aikana. Kolmas tärkeä jatkumo, edustaa korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollossa ja erityisesti opiskelijoiden mielenterveystyössä tapahtuneita muutoksia.

2.1 Hyvinvointivaltioprojektin synty, kehitys ja kriisi

Hyvinvointivaltion on sanottu aiheellisesti olleen sosiaalipolitiikan suuri projekti 1900-luvulla. Aiheesta on kirjoitettu lukuisia tutkimuksia meillä ja maailmalla. Tässä luvussa esitettävä suomalaisen hyvinvointivaltioprojektin kaari perustuu Olavi Riihisen toimittamaan ja lukuisten suomalaisten sosiaalipolitiikan tutkijoiden artikkeleihin koostuvaan Sosiaalipolitiikka 2017 -artikkelikokoelmaan.

Vaikka hyvinvointivaltion (ja valtiollisen sosiaalipolitiikan) synty sanan varsinaisessa merkityksessä on tapahtunut toisen maailman sodan jälkeen, on hyvinvointivaltion ensimmäiset ilmentymät liitetty yleensä 1880-luvulle Bismarckin Saksaan ja siellä syntyneeseen ensimmäiseen valtiolliseen sosiaalivakuutusjärjestelmään. Kyseisen järjestelmän merkitystä korostaa se, että Bismarckin sosiaalivakuutusjärjestelmä toimi esimerkkinä monien muiden maiden vastaaville järjestelmille. Synty- tai kokeiluvaiheen on katsottu – tutkijasta hieman riippuen – kestäneen 1880-luvulta aina 1920- tai 1930-luvuille.²¹

Suomalaisen hyvinvointivaltioprojektin alkupisteenä on puolestaan pidetty vuonna 1937 säädettyä kansaneläkelakia, joka oli koko kansaan kohdistuva vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkevakuutus. Tätä aiemmin suomalaisessa sosiaalipolitiikassa näkyi perinteiden painolasti, jossa köyhäinhoito ja ”työväenkysymys” säilyivät keskeisimpinä kysymyksinä. Sen sijaan pulakauden jälkeisessä Suomessa taloudelliset olot parantuivat 1930-luvun loppua kohden kiihtyvällä vauhdilla ja niin vuosi-

²¹ Rahkonen 1993, 231.

kymmenen loppupuolella myös Suomessa oli saavutettu tilanne, jossa hyvinvointivaltion kolme keskeistä piirrettä, kohtuullinen elintaso ja kaikkiin kansalaisiin ulottuva sosiaalinen turvallisuus ja viihtyvyys oli saavutettu. Tällöin sosiaalipolitiikan tavoitteita kyettiin asettamaan ensikertaa myös muista kuin luokkavastakohtaisuuksien lieventämisestä käsin.²²

Seuraavana tärkeänä askeleena kohti hyvinvointivaltiota pidetään Sir William Beveridgen vuonna 1942 julkaistua sosiaalivakuutusraporttia, joka on tunnettu erityisesti ns. keynesiläisen hyvinvointivaltion ohjelmanuorana.²³ Beveridgen raportti julkaistiin keskellä 1920–1930 -luvulta 1940–1950 -luville sijoittuvaa hyvinvointivaltion kehitysvaihetta, jota on yleisesti kutsuttu hyvinvointivaltion vakiintumisen vaiheeksi. Vaikka hyvinvointivaltion kehitysvaiheista tehdyt periodisoinnit poikkeavatkin vuosisadan alkupuolen osalta jonkin verran toisistaan, yhdenmukaistuvat ne toisen maailmansodan jälkeen, jolloin hyvinvointivaltion ekspansion ja kultakauden katsotaan todenteolla alkaneen.²⁴

Sodan myllerryksien jälkeen hyvinvointivaltion ja Beveridgen sosiaaliturvaan liittyvien ajatusten omaksuminen jatkui myös Suomessa. Kansainväliseen käyttöön ilmestyneet käsitteet kuten *Welfare State* ja *Social Security* saivat molemmat omat suomenkieliset vastineensa. Täälläkin uudeksi tavoitteeksi nousi koko väestön turvaaminen kaikkien sosiaalisten riskien osalta sosiaalivakuutuksen ja kaikille maksuttomien terveydenhoitopalveluiden avulla.²⁵ Konkretisoituneiden uudistusten (lapsilisäjärjestelmä vuonna 1948, köyhäinhoitolain uudistaminen huoltoapulaiksi ja kansaneläkejärjestelmän uudistaminen vuonna 1956) ja lähemmäs pohjoismaista tasoa nousseiden sosiaalimenojen vastapainoksi nousi 1950-luvulla esiin myös moderniin hyvinvointivaltioon kohdistuneita kriittisiä äänenpainoja. Haatanen mukaan mm. maamme eturivin kansantaloustieteilijöihin kuuluneet Hugo E. Pipping ja Bruno Suviranta kritisoivat sosiaalimenoja liiallisesta paisumisesta, jolloin edessä saattoi olla vastarakennetun huolto- ja turvajärjestelmän purkaminen.²⁶

²² Haatanen 1993, 44–45.

²³ Rahkonen 1993, 231. Rahkonen kiinnittää artikkelissaan huomiota myös siihen, että vaikka reformistisella työväenliikkeellä ja sosialidemokratialla on ollut etenkin Pohjoismaissa merkittävä rooli hyvinvointivaltion rakentamisessa, on hyvinvointivaltio tässä katsannossa alun perin konservatiivien (Bismarck) ja liberaalien (Beveridge) luomus.

²⁴ Rahkonen 1991, 232–233. Rahkonen artikkelissa esiteltyjä hyvinvointivaltion periodisoijia mm. Pierson 1991, 107–140 ja Hecló 1981, 386–387.

²⁵ Haatanen 1993, 48–50.

²⁶ Haatanen 1993, 51. Sekä Pipping (1945–1950) että Suviranta (1950–1954) olivat molemmat mm. Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan dekaaneja.

Kysymyksestä ”voidaanko sosiaalimenojamme supistaa?” käynnistyi myös uuden sosiaalipoliittisen yleissuunnitelman hahmottaminen, jonka tulokset olivat luettavissa Pekka Kuusen vuonna 1961 ilmestyneestä ja sittemmin klassikon asemaan nousseesta teoksesta *60-luvun sosiaalipolitiikka*.²⁷ Teos vaikutti syvällisesti suomalaisen hyvinvointivaltion kehittämiseen seuraavina vuosina.

1960-luvulla hyvinvointivaltion rakentaminen jatkui Kuusen teoksen herättämän keskustelun ja innostuksen tiellä. Kuusen teoksen keskeinen ajatus koski talouspolitiikan ja sosiaalipolitiikan vastakkainasettelun hylkäämistä ja korvaamista uudella ajattelulla, jossa sopivalla sosiaalipolitiikalla päinvastoin turvataan sekä taloudellinen kasvu että hyvinvointivaltion kehittyminen. Teos ilmestyi lisäksi otolliseen aikaan, 1960-luvulla Suomessa oli käynnissä voimakas teollistuminen ja nopea taloudellisen kasvun suhdanne oli juuri alkamassa. Työllisyyden painopiste alkoi tällöin siirtyä voimakkaasti maataloudesta teollisuuteen ja palveluelinkeinoihin. 1960-luvun alkuun sijoittuneita hyvinvointivaltion rakentumisen peruspilareita olivat työttömyysturvan uudistaminen vuonna 1960, ansiosidonnainen työeläketurva vuonna 1962 ja sairausvakuutuslaki vuonna 1963. Kuusen esittämien ajatusten pohjalta Suomessa otettiin pitkiä askeleita kohti sosialidemokraattista (skandinaavista) hyvinvointivaltiota.²⁸

Seuraavalle vuosikymmenelle tultaessa suomalainen hyvinvointivaltio alkoi olla pohjoismaisella tasolla ja tulonsiirtojen rinnalla ryhdyttiin kehittämään muita sosiaaliturvan perinteisiä muotoja, sosiaaliavustusta ja -huoltoa. Terveysasiat siirrettiin sisäministeriöstä vuonna 1967 uuteen sosiaaliministeriöön, joka jatkossa vastasi tarjottavista sosiaali- ja terveystalouksista.²⁹ 1960-luvulla Suomessa vallitsi laajasti käsitys, että on syntymässä sosiaalivaltio, joka hoitaa kansalaisensa kehdestä haudaan. Julkinen sektorilla erityisesti sosiaali- ja terveystaloukset kasvoivat vauhdilla ja työllistivät yhä useampia kansalaisia. Myös sosiaali- ja terveystalouksien koulutusta kehitettiin. Taustalla voimakkaana jatkunut elinkeinorakenteen muutos ja sen rinnakkaisilmiöt, kuten kaupungistuminen ja naisten marssi työelämään ruokkivat tällaista sosiaalivaltioajattelua, jonka kääntöpuolena lähiyhteisöjen ja verkostojen kykyä huolehtia omistaan ryhdyttiin epäilemään.³⁰ Virallinen sosiaalivaltio pyrki valtaamaan ja sulauttamaan sosiaaliset ongelmat ja samalla ongelmiin perinteisesti vastanneet epävirall-

²⁷ Haatanen 1993, 52.

²⁸ Haatanen 1993, 54, Rahkonen 1993, 234

²⁹ Haatanen 1993, 56.

³⁰ Haatanen 1993, 56; Eräsaari 2000, 40.

lisen avun muodot itselleen, mikä näkyi myös järjestösektorilla toiminnan virallistumisena ja järjestöjen edunvalvontaroolin korostumisena.³¹ Keskeisiä tekijöitä sosiaalivaltion laajentumisessa olivat myös 1960-luvun lopulta alkaen tehdyt tulopoliittiset kokonaisratkaisut, joissa päätettiin palkkojen ja hintojen lisäksi suuressa määrin myös sosiaaliturvasta.³² Palvelujen lisäämispyrkimykset kiteytyivät vuoden 1972 kansanterveyslaissa, jossa tavoitteeksi asetettiin: ”mahdollisimman suuri terveyden määrä ja sen tasainen jakautuminen yhteiskunnassa”.

1970-luku oli kokonaisuudessaan hyvinvointivaltion kasvun aikaa ja mm. 1970-luvun taloudellisesta taantumasta selvittiin Suomessa kohtuullisen hyvin. Hyvinvointivaltion yhtenä mittarina käytetyt sosiaalimenot kasvoivat vuosien 1950 ja 1980 välillä yhdeksänkertaisiksi. Suomalainen hyvinvointivaltio jatkoi laajentumistaan myös 1980-luvulla, vaikka muualla alkoi jo näkyä merkkejä hyvinvointivaltion purkamisesta. Arviot hyvinvointivaltion tulevaisuudesta kustannusten kehityksen osalta olivat 1980-luvulla positiivisia. Taloudellisen kasvun uskottiin jatkuvan ja turvajärjestelmän olevan laajentuessaankin kestäväällä pohjalla. Kansantuotteen kasvun romahtamista ja suurtyöttömyyttä ei pelätty eikä arvattu odottaa. Taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna hyvinvointivaltion kehittymiseen oltiin tyytyväisiä ja tulevaisuuteen suhtauduttiin optimistisesti. Tarjottavissa hyvinvointipalveluissa sen sijaan nähtiin edelleen kehitettävää mm. palveluiden alueellisen tarjonnan osalta. Vastausta ongelmaan haettiin palkkaamalla julkiselle sektorille ja erityisesti sosiaali- ja terveysalalle lisää henkilöstöä.³³

Hyvinvointivaltion kriisi?

Hyvinvointi- tai sosiaalivaltioon on koko järjestelmän rakentumisen ajan liittynyt myös kriittisiä äänenpainoja, jotka pääosin ovat liittyneet järjestelmän aiheuttamiin kustannuksiin. ”Sosialirasitus” on puhuttanut Suomessa jo 1920-luvulla ja uudelleen niin 1950- (ks. edellä), 1970- kuin 1980-luvuilla, ennen kuin se 1990-luvun alun taloudellisen laman ansiosta nousi yleiseen tietoisuuteen ja otsikoihin. Tutkimukset osoittavat, että hyvinvointivaltion rakentuminen ja institutionalisoituminen tapahtui Suomessa ulkomaisia esikuvia myöhemmin. Samaa pätee julkisen sektorin kasvuun ja

³¹ Eräsaari 2000, 40; Lintonen 1989, 35–37.

³² Jaakkola 1991, 25.

³³ Haatanen 1993, 58–62; Anttonen & Sipilä 1993, 435–436.

myös ns. hyvinvointivaltion kriisiytymiseen. Englannissa kohdattiin julkistalouden kroonistuva kriisi ja uuskonservatismiin nousu jo 1970-luvulla, jolloin Suomessa hyvinvointivaltio ja sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmä olivat vielä rakentumisvaiheessa. Suomen Neuvostoliiton kanssa käymä idänkauppa mahdollisti julkisen sektorin laajentumisen myös 1980-luvulla ja siksi vastaavien rakenteellisten, ideologisten ja taloudellisten ongelmien pyörteisiin jouduttiin – tai syöksyttiin – Suomessa vasta 1990-luvun alussa.³⁴

Järjestöjen kehittymisen kannalta olennaista oli se, että ulkomaisten kriisien seurauksena virinnyt hyvinvointivaltioon kohdistunut kriittinen keskustelu nousi aiempaa voimakkaammin esiin ja levisi myös Suomeen. Keskustelussa asetettiin vastakkain paitsi taloudellinen ja sosiaalinen myös valtiolinen ja sosiaalinen. Hyvinvointivaltioprojektin rinnalle nousi kokonaan uusia ohjelmia ja teorioita, kuten *welfare mix* tai *welfare pluralism*. Tällaisista rinnakkaisten toimijoiden yhdistämiseen hyvinvointipalvelujen tuotannossa pyrkineistä ohjelmista tuli Euroopassa 1980-luvulla suorastaan normatiivinen ideologia, johon kiinnitettiin huomiota myös Pohjoismaisissa, vahvaan julkiseen sektoriin perustuvissa, hyvinvointivaltioissa.³⁵

Tutkijoiden johdolla myös Suomessa ryhdyttiin tarkastelemaan harjoitettua sosiaalivaltiopolitiikkaa ja keskustelemaan sen vaihtoehtoista. Sosiaalipalveluiden toimijoina esiin nousivat formaalisten toimijoiden kuten valtion, kuntien ja institutionalisoituneiden järjestöjen ohella informaaliset toimijat kuten perheenjäsenet, sukulaiset, ystävät sekä erilaiset oma-apu ja vaihtoehtoisprojektit. Keskusteluun ilmestyi uusia käsitteitä, kuten 1980-luvun sosiaalipolitiikka tai vaihtoehtoinen sosiaalipolitiikka.

Koska Suomessa elettiin 1980-luvun vielä taloudellisessa korkeasuhdanteessa, korostuivat täällä käydyissä keskusteluissa alkuvaiheessa uusien vaihtoehtojen sosiaaliset aspektit, eikä niinkään vasta myöhemmin keskusteluun noussut pakottava julkisen talouden kassakriisi. Näistä sosiaalisista aspekteista kenties keskeisin ongelma liittyi julkisten palvelujen käyttäjän alamaisuuteen suhteessa julkisen vallan organisaatioihin ja professionaalisen hoitohenkilökunnan valta-asemaan suhteessa

³⁴ Anttonen & Sipilä 1993, 436–437.

³⁵ Anttonen & Sipilä 1993, 438–439.

palveluiden käyttäjiin.³⁶ Tällä argumentoitiin myös Nyyti ry:n tarvetta ja perustamista (ks. luku 3.1).

Vielä 1980-luvulla hyvinvointivaltio oli Suomen näkökulmasta kriisissä pääasiassa ulkomaisessa tutkimuskirjallisuudessa. Tilanne muuttui radikaalisti 1990-luvulle tultaessa. Lähinnä teoreettisiksi koetut kriisit toteutuivat: bruttokansantuotteen kasvu pysähtyi ja kääntyi negatiiviseksi, pysyväksi arvioitu työvoimapula muuttui massatyöttömyydeksi ja sosiaalimenot lisääntyivät. Julkistalouden kassakriisin ohittamiseksi katseet kääntyivät ”pöhöttyneeseen” julkiseen sektoriin ja ”ylimitoitettuun” hyvinvointivaltioon. Tervehdyttämistoimenpiteinä käyttöön otettiin niin henkilöstön vähenykset, etuuksien supistamiset, sosiaaliturvan leikkaukset kuin palveluiden yksityistämiset.³⁷

Yksittäisten kansalaisten elämää tällaiset, usein päällekkäiset, muutokset ravistelivat kaikkein rajuimminkin. Virallisten järjestelmien purkaminen asetti todellisia haasteita aiemmin mainituille informaaleille toimijoille ja verkostoille. Palveluiden yksityistämisen tuloksena niiden tuottaminen siirtyi monessa kunnassa erilaisille järjestöille, joilta kunnat ostivat aiemmin itse tuottamansa palvelut. Erilaisen vertaistoiminnan lisääntyminen ja järjestöjen aiempaa suurempi rooli avuntarjoajana nostivat esiin myös kysymyksiä toiminnan ammatillisuudesta ja luotettavuudesta sekä virallisten ja epävirallisten palveluntarjoajien yhteistoimintamuodoista, jotka ovat edelleen ajankohtaisia etenkin sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnassa. Tietyillä sosiaali- ja terveydenhuollon aloilla kuten mielenterveyspalveluissa, 1990-luvulla edennyt avohoitopainotteiseen järjestelmään siirtymistä on Raha-automaattiyhdistyksen toimesta kompensoitu kohdistamalla avustuksia erityisesti mielenterveysjärjestöille ja niissä harjoitettavaan vapaaehtoistoimintaan, tukipalveluihin ja kuntoutustoimintaan.³⁸

Voitto Helander esittelee teoksessaan *Kolmas sektori* (1998) ruotsalaisen Filip Wijkströmin kiteyttämät kolme hyvinvointivaltion kriisiteesiä, joiden hän katsoo ilmentävän kolmannen sektorin painoarvon nousua.³⁹

³⁶ Anttonen & Sipilä 1993, 4.

³⁷ Haatanen, 1993, 63.

³⁸ Myllymäki & Tetri 2001, 292–293.

³⁹ Helander 1998, 13.

Järjestelmäkriisin taustalla olevat syyt ovat ennen muuta taloudellisia. Pysähtynyt tai jopa laskuun kääntynyt talouskasvu onkin pysyvämpi olotila kuin pelkkä tilapäinen laskusuhdanne. Järjestöt nähdään poliitikkojen silmissä kiinnostavana, koska kolmannen sektorin oletetaan kykenevän tuottamaan vastaavia hyvinvointipalveluja julkista sektoria halvemmalla. *Toiminta- ja funktio*kriisiä luonnehtivat tehottomuus ja kustannusten nousu. Pitkäaikaisen kehityksen seurauksena byrokratisoituneet ja institutionalisoituneet julkiset palvelut ovat muuttuneet joustamattomiksi ja hierarkkiseksi, kun niiltä samaan aikaan vaaditaan verkostomaisuutta ja horisontaalista kommunikaatiota. Kolmannen sektorin organisaatioiden nähdään julkista byrokratiaa paremmin kykenevän täyttämään tarpeet, joita ei-hierarkkinen organisointi edellyttää. *Hyväksyttävyy-* eli *legitimeettikriisin* taustalla vaikuttaa kansalaisten ja päätöksentekijöiden, äänestäjien ja luottamushenkilöiden välisen etäisyyden koettu kasvu, jolloin koko järjestelmä (hyvinvointivaltio) koetaan epätydyttäväksi ratkaisuksi. Tästä seurannut kysymys kuuluu, voisiko joku muu kuin julkinen järjestelmä tuottaa samat palvelut julkisia laitoksia edullisemmalla ja tyydyttävämmällä tavalla? Katseet on kohdistettu tällöin sekä yksityiseen että kolmanteen sektoriin.

2.2 Järjestö- ja vapaaehtoistoiminta Suomessa

2.2.1 Käsitteet ja kehitys

Järjestöjä tutkineen Raimo Lintosen mukaan yhdistys- tai järjestötoiminta voidaan yleisellä tasolla määritellä vapaaehtoiseksi, yksityisoikeudelliselta pohjalta lähteväksi ja verrattain pysyväksi organisoitumiseksi, jonka tavoitteet eivät ole ensi sijassa taloudellista voittoa tavoittelevia. Yhdistyksen toimintaa varten pyritään usein saamaan tukea yksityisten tai julkisten yhteisöjen piiristä.⁴⁰ Hakkaraisen mukaan järjestöjen vapaaehtoistoiminnan tavoitteena on toimia inhimillisemmän yhteiskunnan puolesta ja edistää erilaisuuden hyväksymistä sekä lisätä kansalaisten osallistumismahdollisuuksia.⁴¹

Järjestötoimintaan yhdistetään useita erilaisia käsitteitä, kuten edunvalvonta, vapaaehtoisuus, hyväntekeväisyys, epävirallisuus, aatteellisuus, sitoutumattomuus jne. Yhteiskunnallisessa ja akatee-

⁴⁰ Lintonen 1989, 24.

⁴¹ Hakkarainen 1991, 131.

misessa keskustelussa tunnetaan myös vakiintunut mutta monimerkityksellinen käsite kolmas sektori, jonka muodostavat kansalaisjärjestöt. Määritelmät vaihtelevat yleensä määrittelijän edustaman koulutusalan ja tiedetradition mukaan. Kolmanteen sektoriin usein liitettävä kansalaisyhteiskunnan käsite tulkitaan esimerkiksi sosiaalitieteissä paljon laiveammin kuin juridiikassa.⁴²

Karkeimmillaan yksityinen sektori ymmärretään ensimmäiseksi, julkinen toiseksi ja kansalaisjärjestöt tai kansalaisyhteiskunta kolmanneksi sektoriksi. Ensimmäiseen sektoriin viitataan toisinaan myös käsitteellä markkinat. Sektorijaon järjestysluvut määräytyvät historiallisesti yhteiskunnan jakautumisesta yksityiseen ja julkiseen lohkoon. Toisen eli julkisen sektorin on katsottu saaneen alkunsa siitä, kun valtio alkoi hoitaa yhteisiä asioita (res publica). Kolmannella sektorilla on tarkoitettu kaikkia yksityisen ja julkisen, markkinoiden ja valtion välisellä vyöhykkeellä toimivia organisaatioita. Kolmas sektori on määritelty myös ensimmäisen ja toisen sektorin tuottamana ylijäämänä, joka on syntynyt kompensoimaan markkinoiden ja valtion epäonnistumisia. Muita kolmanteen sektoriin liitettyjä määritelmiä ovat vapaaehtoisuus, ei-valtiollisuus, ei-julkisuus tai voittoa tavoittelemattomuus.⁴³

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen tärkeimmiksi tehtäviksi on tutkimuksissa katsottu useimmin vaikuttamistoiminta, vertais- ja vapaaehtoistoiminnan asiantuntijatehtävät sekä tuen ja palvelujen kehittäminen ja tarjoaminen.⁴⁴

Järjestötoiminnan alkuvaiheet Suomessa

Suomea on kutsuttu tuhansien järvien maan lisäksi myös tuhansien järjestöjen maaksi. Itsenäistymisestä 1990-luvun taitteeseen Suomessa rekisteröitiin noin 130 000 yhdistystä, joista terveys ja sosiaalialan yhdistyksiä on ollut noin 7 200.⁴⁵ Suomalaisen järjestötoiminnan varhaisimmat juuret ulottuvatkin aina Ruotsin vallan ajalle saakka. Yhdistystoiminnan kaltaista aktiivisuutta esiintyi 1700-luvun lopulta alkaen mm. musiikki- ja lukupiireinä. 1800-luvulla perustettiin yksittäisiä yhdistyksiä harjoittamaan kansanvalistusta, hyväntekeväisyyttä ja raittiustyötä. Yhdistystoiminnan tai yhteisöl-

⁴² Helander 1998, 36.

⁴³ Helander 1998, 22–26.

⁴⁴ Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi 2005, 27–29; Hakkarainen 1991, 130; Anttonen & Sipilä 1993, 447–449.

⁴⁵ Siisiäinen 1991, 121–122.

lisen toiminnan perusta syntyi maaseudun yhteistoiminnallisissa työtavoissa, uskonnollisissa herätysliikkeissä ja kaupunkien ammattikuntalaitoksissa.

Siinä missä varhaisin yhteisöllisyyteen pohjaava sosiaalinen apu juonsi juurensa 1800-luvun Suomessa armeliaisuudesta ja patriarkalisesta perinteestä, ilmensivät 1800-luvun jälkipuolella syntyneet yksityiset hyväntekeväisyysyhdistykset individualismia eli yksilöllisyyttä, joka oli yksi kansalaisyhteiskunnan peruseriaa-asteista. Ihmiset eivät tuolloin enää olleet säätyynsä tai ammattikuntaansa sidottuja, vaan vapaita kansalaisia, jotka saattoivat perustaa yhdistyksiä sekä liittyä niihin ettei erota niistä. Kansalaisyhteiskunnan myötä hyväntekeväisyystoiminnan piirteiksi vakiintuivat yksilöllisyyden lisäksi vapaaehtoisuus, riippumattomuus ja yksityisyys.⁴⁶

1900-luvun vaihteessa yksityinen hyväntekeväisyys alkoi muuttua muotoaan. Se muuttui harrastamisesta ammatillisemmaksi, ja itse hyväntekeväisyys-sanaa alettiin vierastaa. Harjoitettua toimintaa kutsuttiin yhä useammin vapaaksi huoltotyöksi. Epävirallisen turvan muodoksi syntynyt vapaa huoltotyö kohdistui *ennaltaehkäisevästi* lapsiin, perheisiin ja vammaisiin, minne kehittymässä ollut julkinen terveydenhuolto ei ulottunut. Toiminnassa korostui kasvatuksen ja koulutuksen lisäksi kuntoutuksen merkitys.⁴⁷ Tällaisessa tilanteessa perustettiin vuonna 1897 mm. maamme pitkäikäisin mielenterveysjärjestö *Turvayhdistys mielenvikaisia varten ry*, jonka tavoitteena oli mielensairaisiin kohdistuvien ennakkoluulojen hälventäminen ja sairaalasta tulevien potilaiden yhteiskuntaan sijoittumisesta huolehtiminen. Perinteikäs yhdistys on nykyisin Suomen Mielenterveysseura (SMS).⁴⁸

Heikki Lintosen mukaan järjestötoiminnan kehittyminen tapahtui 1900-luvun Suomessa asteittain ja erilaisten murroksien innoittamana. Keskeisimpiä murroskohtia olivat itsenäistymisen aika ja toinen maailmansota.⁴⁹ Näiden murroksien läheisyyteen sijoittuu myös kaksi sekä itse opiskelijoiden että opiskelijoiden terveydenhuollon järjestäytymisen kannalta merkittävää tapahtumaa: Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL) perustaminen vuonna 1921 ja SYL:n aloitteesta tapahtunut Ylioppilaiden terveydenhuoltotoimiston perustaminen vuonna 1946. Jälkimmäinen oli tärkeä askel opiske-

⁴⁶ Jaakkola 1991, 21–23.

⁴⁷ *ibid.*

⁴⁸ Lahti & Vuoripalo 1989, 42.

⁴⁹ Lintonen 1989, 26, 28.

lijoiden terveydenhuollon kehittämisessä 1930-luvun ylioppilaiden keuhkotarkistuksista kohti nykyistä Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiötä (YTHS).⁵⁰

1900-luku – hyvinvointivaltion ja terveysjärjestöjen vuosisata

1900-luvun aikana sekä kolmannen sektorin toiminta että sosiaaliturva ovat olleet muutosten kourissa. Suomalaisen sosiaali- ja terveystalouden historiassa on perinteisesti korostettu virallisen ja valtiojohtoisen järjestelmän merkitystä. Sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittymisen pitkä linja on tällöin vedetty seurakuntien vaivaistyöstä kunnallisen köyhäinhoidon syntymiseen ja edelleen sosiaalivaltion syntyyn ja laajenemiseen. Toisen maailmansodan jälkeinen ja hyvinvointivaltion kehittymistä painottanut tutkimustraditio korosti virallista ja valtiojohtoista järjestelmää. Kyseisen tradition toimesta ns. epävirallinen apu ja järjestötoiminnan merkitys usein unohdettiin.⁵¹

Toisen maailmansodan aikainen vapaa huoltotyö piti vapaaehtoistoiminnan näkyvästi esillä ja osoitti sen tarpeellisuuden. Sotien jälkeinen sosiaaliturvajärjestelmän voimakas laajentuminen muutti vapaaehtoistoimintaa. Vapaaehtoistoiminnan ei ole enää tarvinnut keskittyä aineellisen puutteen ehkäisyyn, vaan se on saattanut paneutua sellaisten palveluiden tuottamiseen, joita julkinen sektori ei ole tarjonnut tai joiden tarjonta on ollut vähäistä.⁵²

Jaakkola toteaa, että sotien jälkeinen hyvinvointivaltion kehittyminen on vain yksi vaihe historiassa, johon epävirallinen sosiaaliturva on sopeutunut. Valtiollinen sosiaaliturva muokkautui muuttuvan teollisen yhteiskunnan haasteisiin. Se on osoittautunut varsin kestäväksi järjestelmäksi ja on kyennyt tarjoamaan varman ja tasavertaisen perusturvan kansalaisille. Valtiojohtoisen hyvinvointivaltion vakiintumisen käänköpuolena on pidetty niin korkeaa verotusta, sosiaalibyrokratiaa kuin lisääntynyttä holhoamismen-taliteettia. Hyvinvointivaltioon kohdistetun kritiikin seurauksena katseet ovat jälleen kohdistuneet kolmannen sektorin ja järjestöjen suuntaan, joiden toiminnassa holhoamismen-taliteetti on saanut tehdä tilaa yksilöllisyydelle ja byrokratia tehokkuudelle.⁵³

⁵⁰ Pylkkänen 1999, 8. Opiskelijoiden terveydenhuollon kehittämisestä tarkemmin luvussa 2.3.

⁵¹ Jaakkola 1991, 8.

⁵² Jaakkola 1991, 8, 26–27.

⁵³ Jaakkola 1991, 26–27.

1960–1970-lukujen murros järjestötoiminnassa – yhdentyminen vai autonomia?

1960-luvun lopulla ja 1970-luvun alussa järjestötoiminta oli Suomessa murroksessa. Erityisesti sosiaali- ja terveysjärjestöjen ongelmana nähtiin järjestöjen moninaisuus, toiminnan päällekkäisyys ja heikko yhteistyö. Samat teemat puhuttivat hyväntekeväisyysjärjestöissä jo vuosisadan vaihteessa, mutta 1960–1970-luvuilla ne palasivat keskusteluun kaikessa järjestötoiminnassa. 1960-luvun loppupuolelta alkanut vuosikymmen oli suomalaisessa yhteiskunnassa yhdentymis- ja keskittämisaikaa, mikä näkyi mm. keskus- ja kattojärjestöjen perustamisena. Järjestötoimintaa koskevissa tutkimuksissa 1960–1970-lukujen tärkeimpänä muutoksena pidetäänkin puolue- ja ammattiyhdistysjärjestöjen kasvua. Koska yhdistystoiminta politisoitui ja edunvalvontarooli korostui, jokaista organisoitumista seurasi vastaorganisoituminen, mikä lisäsi järjestöjen määrää Suomessa.⁵⁴

Kysymys järjestöjen yhteistyöstä kiteytyi kahteen vastakkaiseen näkökulmaan. Ensimmäisen, pieniä yksiköitä korostavan näkökulman mukaan yhdistysten ja järjestöjen pienuus, päällekkäisyys ja itenäisyys juontuvat ihmisille tyypillisestä moninaisuudesta, mikä kuvastaa samalla vaihtoehtojen moninaisuutta. Tämän näkökulman mukaan suuret organisaatiot passivoivat yksilöitä ja uhkaavat organisaation tehokkuutta, koska energia kuluu liiaksi organisaation jäsenistön kontrollointiin. Vastakkaisen, suurempia yksiköitä korostavan näkökulman mukaan pienet ja autonomiset yksiköt ovat tehottomia ja hukkaavat vähäiset resurssinsa kilpailuun ja päällekkäiseen toimintaan, kun taas suuret yksiköt voivat tehokkaammin ja kattavammin organisoida kansalaisia toimintaan.⁵⁵

Muita 1970-luvun taitteeseen sijoittuneita ja myöhempään järjestötoimintaan vaikuttaneita muutoksia oli suunnittelun ja järjestöjen edunvalvontaroolin lisääntyminen. Suomen Punainen Risti (SPR) oli tällaisen järjestötoiminnan kehittämisen pioneeri. Se koulutti jo 1960-luvun alkupuolella henkilöstöään ja suunnitteli ja kehitti toimintaansa ulkopuolisten avustamana. Laajemmin suunnittelu järjestöissä yleistyi vasta 1970-luvun alkupuolella. Lintosen mukaan suunnittelun yleistyminen oli seurausta aikakaudelle tyypillisestä teknis-taloudellisen modernismin leviämisestä suomalaisessa järjestökentässä. Lisääntynyt suunnittelu osoitti sosiaali- ja terveysjärjestöjen suurimmiksi ongel-

⁵⁴ Lintonen 1989, 30–32.

⁵⁵ Lintonen 1989, 31.

miksi toimijoiden vaihtumisen, pitkäjänteisyyden puuttumisen ja suunnitelmien käyttöönoton vaikeudet.⁵⁶

Myös edunvalvontarooli korostui järjestötoiminnassa 1960–1970-luvuilla. Edunvalvonnan korostuminen johti sekä uusien järjestöjen syntymiseen että vanhojen järjestöjen toiminnan uudelleen suuntautumiseen. Tuolloin perustettiin mm. useita tauti-, potilas- ja eläkeläisjärjestöjä. Edunvalvontaroolin korostuminen oli seurausta toisaalta sosiaali- ja terveystalouden kehittämiseen kohdistuneista paineista, toisaalta vanhojen järjestöjen pyrkimyksistä ajaa omia etujaan. 1960-luvun loppua kohden monissa järjestöissä haluttiin myös ottaa etäisyyttä aiempaan harrastusmaiseen toimintaan. 1960–1970-lukujen murrosta edeltäneen järjestötoiminnan epäpoliittisuus, viihteellisyys ja sisäänpäin kääntyneisyys otettiin kritiikin kohteeksi erityisesti poliittisissa puolueissa ja järjestöissä. Edunvalvonnan ja poliittisuuden korostuminen ei kuitenkaan lopettanut perinteistä järjestötoimintaa, joka on 1970-luvulta alkaen sekä elpynyt että laajentunut.⁵⁷

Järjestöt ja hyvinvointivaltion kriisi

Valtiojohtoiseen hyvinvointivaltioon kohdistettu kritiikki lisääntyi, kun 1980-luvulle tultaessa huomattiin, ettei eteen tulevista ongelmista selvitä pelkästään palveluja lisäämällä. Tämä johti sekä julkisten palvelujen kriittiseen tarkasteluun että uusien mahdollisten ratkaisujen hakemiseen. Ratkaisuja etsittäessä katseet kääntyivät jälleen vapaaehtoistoimintaan ja järjestöihin ja sekä valtio että järjestöt alkoivat korostaa vapaaehtoistoiminnan julkisia palveluja tukevaa ja täydentävää roolia.⁵⁸ Järjestöissä harjoitettava vapaaehtoistoiminta jatkoi 1980-luvulla kasvuaan erityisesti sosiaali- ja terveysalan järjestöissä sekä kulttuuri- ja harrastejärjestöissä. 1990-lukua leimasivat puolestaan lukuisat työttömien yhdistykset.⁵⁹

1980-luvulla järjestöt alkoivat lisäksi myydä tarjoamiaan palveluja kunnille, joskin tällainen toiminta oli toistaiseksi pienimuotoista sosiaali- ja terveydenhuoltojärjestelmän kattavuuden johdosta. 1990-luvun laman jälkeinen valtion ohjaavan roolin pienentyminen ja kuntien roolin kasvaminen li-

⁵⁶ Lintonen 1989, 35–37.

⁵⁷ *ibid.*

⁵⁸ Hakkarainen 1991, 130–132.

⁵⁹ Heikkala 2001, 58–59; Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi 2005, 20.

säsivät järjestöjen merkitystä etenkin paikallisten ja alueellisten palveluiden tuottamisessa.⁶⁰ Heikkalan mukaan julkisen ja kolmannen sektorin toimijoiden välinen aiempi sidos on purkautumassa ja korvautumassa uusilla järjestöjen ja valtiovallan yhteistoiminnallisilla verkostoilla. Valtion aiempi käskyttävä kontrolli vähenee ja muuttuu eri osapuolten yhteisymmärrystä korostavaksi koordinaatioksi.⁶¹

Järjestötoiminta aikakauden peilinä

Suomalaista järjestötoimintaa ovat kuvastaneet toisaalta jatkuvuus ja toisaalta kullekin aikakaudelle tyypilliset murrokset. Etenkin useimmissa pienissä ja ei-institutionalisoituneissa järjestöissä oma toiminta kyseenalaistetaan aika-ajoin joko omien toimijoiden tai järjestön ulkopuolelta tulevien käsitysten pohjalta. Siksi järjestön on perusteltava säännöllisesti tehtävänsä itselleen ja ulkopuolisille. Järjestön ulkopuolelta tulevat käsitykset ovat usein ajankohtaiseksi ja tärkeäksi koettuja arvoja sekä ihmisten ajattelua muokkaavia asenteita. Arvoissa ja asenteissa tapahtuneet muutokset selittävät osaltaan järjestötoimintaan suhtautumista eli sitä, millainen kansalaisaktiivisuus koetaan milloinkin tärkeäksi. Suomessa moninaisena säilynyt järjestökenttä ja järjestöjen välinen kilpailu- ja tarkkailuasetelma ovat omalta osaltaan edesauttaneet uusien ajatusten leviämistä eri aloja edustavien järjestöjen keskuudessa.

Viimeistään 1970-luvulta alkaen järjestökenttä on jakautunut janalle, jonka toisessa päässä on joukko suuria ja institutionalisoituneita järjestöjä ja toisessa päässä lukuisa joukko pienen pieniä seuroja ja yhdistyksiä. Suurimmilla järjestöillä on ison organisaation ja lukuisten työntekijöiden lisäksi omaa varallisuutta ja varainhankintaa, kun taas pienimpien järjestöjen toiminta perustuu täysin jäsenten harrastuneisuuteen ja panostuksiin. Sosiaali- ja terveysalalla toimivat järjestöt sijoittuvat useimmiten näiden välille lähelle virallisia palveluntarjoajia. Jotta sosiaali- ja terveysalalla toimivat järjestöt kykenisivät täyttämään niihin valtiovallan taholta kohdistetut odotukset, tukee Raha-automaattiyhdistys (RAY) vuosittain yli 1000 sosiaali- ja terveysalan järjestön toimintaa erilaisin yleis-, investointi- ja projektiavustuksin. RAY:n ja opetusministeriön vuosittain veikkausvaroista

⁶⁰ Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi 2005, 19.

⁶¹ Heikkala 2001, 64–66.

järjestötoimintaan kohdentamat avustukset ilmentävät uskoa ja luottamusta, jota järjestötoimintaa kohtaan yhteiskunnassa kulloinkin tunnetaan.⁶²

2000-luvulle tultaessa järjestöjen yllä on myös kysymysmerkkejä. Euroopan unionin sisämarkkinoiden kehittämiseen liittyvät linjaukset, kuntien strategiat ja kilpailuttamiskäytännöt, Raha-automaattiyhdistyksen monopoliaseman mahdollinen purkaminen ja avustuslinjaukset sekä verottajan tulkinnat järjestöjen yleishyödyllisyydestä ja sitä kautta verokohtelusta koskettavat enemmän tai vähemmän jokaista järjestöä.⁶³

2.2.2 Vapaaehtoistoiminnan suhde julkisiin palveluihin

1980-luvulla alkaneella hyvinvointivaltion kritisoinnilla ja uusien ratkaisujen hakemisella oli vaikutuksensa järjestöjen toimintaan. Osa järjestöistä ryhtyi käyttämään vapaaehtoistyöstä vapaaehtoistoiminta-käsitettä korostaakseen vapaaehtoistoiminnan ja palkkatyön välistä eroa. Muutamat järjestöt puolestaan halusivat säilyttää vapaaehtoistyö-käsitteen toimintansa vaativuutta kuvaamaan. Yhtä mieltä järjestöt olivat siitä, ettei vapaaehtoistyöllä tai -toiminnalla voida korvata julkisia sosiaali- ja terveyspalveluja. Järjestöt ovat nähneet roolinaan myös julkisten palveluiden kehittämisen ja kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisäämisen.⁶⁴

Yhteistyö järjestöjen vapaaehtoisten ja virallisen palveluntarjoajan ammattihenkilökunnan välillä ei aina ole sujunut ongelmitta. Kysymykset amatööriydestä, luotettavuudesta ja ”paremmuudesta” ovat olleet yleisiä ennen kaikkea sosiaali- ja terveyssektorilla. Palkansaajajärjestöt ovat huolissaan siitä, vähentääkö nykyinen ja tulevaisuudessa mahdollisesti lisääntyvä vapaaehtoistoiminta palkatun ammattihenkilökunnan tarvetta vai ei.⁶⁵

Ammattihenkilökunnan ja vapaaehtoisten voimakas vastakkainasettelu on tarpeetonta, koska molemmille on kysyntää ja tehtäväänsä. Yhteistyön lisääntymisen ja asiakaslähtöisten näkökulmien ko-

⁶² Vuonna 2004 opetusministeriö jakoi veikkausvaroja taiteen, tieteen, liikunnan ja nuorisotyön tukemiseen kaikkiaan 376,8 miljoonaa euroa. Veikkausvaroilla toimii iso joukko mm. kulttuuri-, urheilu- ja nuorisotyötä tekeviä kansalaisjärjestöjä.

⁶³ Särkelä, Vuori & Peltosalmi 2005, 8.

⁶⁴ Hakkarainen 1991, 130–132.

⁶⁵ Helander 1998, 130.

rostuminen ovat ajan myötä lieventäneet tällaista vastakkainasettelua. Nytyissä keskustelua vapaaehtoistoiminnan ja vapaaehtoistyön määritelmistä ja eroista käytiin ensikerran kriisikeskuksen perustamisen yhteydessä ja viimeksi oman vapaaehtoistoiminta suunnittelun yhteydessä vuonna 2004. Vapaaehtoisten ja ammattilaisten yhteistyö tarkoittaa Nytyin tapauksessa järjestön yhteistyötä korkeakouluopiskelijoiden virallisen palveluntarjoajan YTHS:n kanssa (ks. luku 3.2.5).

2.3 Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoito

Tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollosta Suomessa vastaa Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS). Ylioppilaiden terveydenhuollon kehitys käynnistyi vuonna 1932 alkaneista ylioppilaiden keuhkotarkastuksista. Vuonna 1938 kehitys jatkui ylioppilaiden sairaskassan ja SYL:n asettaman Ylioppilaiden terveydenhoitokomitean perustamisella. Sota keskeytti komitean ehdotusten toimeenpanon, ja vuonna 1945 asetettiin uusi komitea toteuttamaan edellisen komitean suunnitelmia. Työn tuloksena perustettiin vuonna 1946 Helsinkiin Ylioppilaiden terveydenhuolto-toimisto. Vuonna 1947 astui voimaan laki ylioppilaiden pakollisista lääkärintarkastuksista, mistä lähtien ylioppilaiden tuli suorittaa YTHS:lle lukukausittain pakollinen terveydenhoitomaksu. Näiden vaiheiden tuloksena vuonna 1954 perustettiin kaikkien korkeakouluopiskelijoiden tuntema ja yhä toimiva YTHS.⁶⁶ Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoidon käynnistymistä voi pitää osoituksena hyvinvointivaltioajatusten leviämisestä ja omaksumisesta suomalaisessa yhteiskunnassa.

YTHS:n mielenterveyspalvelujen aika koitti reilu vuosikymmen myöhemmin. 1950-luvulla ei vielä tunnettu psykiatrian erikoisalaa, vaan neurologia ja psykiatria kuuluivat molemmat samaan biologispohjaiseen hermo- ja mielitautien erikoisalaan. Vuonna 1965 aloitettiin Yrjö Alasen johtaman työryhmän toimesta tutkimus, jolla kartoitettiin opiskelijoiden mielenterveyden häiriöiden yleisyyttä. Tulokset hätkähdyttivät monia, sillä niiden mukaan jopa 23 % korkeakouluopiskelijoista kärsi mielenterveydellisistä ongelmista.⁶⁷

Alasen työryhmän tutkimustulokset aiheuttivat toimenpiteitä myös opiskelijoiden suunnalla. Jo samana vuonna Alasen työryhmän asettamisen kanssa oli Helsingin yliopiston ylioppilaskunta

⁶⁶ Manner 1992, 14–33.

⁶⁷ Niemi 1992, 167–168.

(HYY) perustanut ylioppilaspsykologin⁶⁸ viran, jonka toimenkuvana oli *ennalta ehkäisevä mielenterveystyö* Helsingin yliopiston opiskelijoiden keskuudessa. Samaan aikaan psykologeja palkattiin vastaaviin tehtäviin myös Turun ja Jyväskylän yliopistojen ylioppilaskunnissa. Alasen työryhmän tulosten tultua julki SYL alkoi voimakkaasti ajaa ennalta ehkäisevää mielenterveystyötä yhdeksi YTHS:n vastuualueeksi.⁶⁹

Seuraava askel opiskelijoiden mielenterveystyössä otettiin vuonna 1968, jolloin Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL) liittokokous hyväksyi pönten, jossa todettiin opiskelijoiden mielenterveysongelmien suuri määrä ja jossa SYL:n hallitus veloitettiin ryhtymään toimenpiteisiin ongelmien vähentämiseksi. Saman pönten pohjalta YTHS:ssä perustettiin työryhmä pohtimaan ennaltaehkäisevän mielenterveystyön tavoitteita, toimintamalleja ja organisoimista. Kyseinen työryhmä katsoi ennaltaehkäisevän mielenterveystyön kuuluvan YTHS:n toimialaan, minkä jälkeen viiden suurimman korkeakoulupaikkakunnan terveysasemille perustettiin neuvontatyöntekijöiden toimet samaan aikaan vastaperustetun YTHS:n mielenterveyslinjan kanssa. Tämä tarkoitti aiemmin perustettujen mutta ylioppilaskuntien palkkalistoilla olleiden neuvontapsykologien palkanmaksun siirtymistä ylioppilaskunnilta YTHS:lle, vaikka toimitilat useimmissa tapauksissa sijaitsivat edelleen ylioppilaskuntien tiloissa.⁷⁰ Fyysisen läheisyyden vuoksi ensimmäiset neuvontatyöntekijät olivat usein ajatuksiltaan lähempänä opiskelijoita kuin YTHS:n mielenterveyslinjaa.⁷¹

Ennalta ehkäisevän mielenterveystyön katsottiin perustamisvaiheessa sisältävän opiskelijoiden vastaanottoa eli neuvontaa, valistustyötä ja muuta tarkemmin erittelemätöntä ehkäisevää työtä.⁷² Ennalta ehkäisevän mielenterveystyön vastustajat esittivät huomioita, joiden mukaan ehkäisevältä mielenterveystyöltä puuttuu epidemiologinen näyttö, ja että koko käsite oli vain mielenterveystyön kaapuun verhottua poliittista toimintaa. Muutaman vuoden toimittuaan neuvontatyöntekijät muuttivat kaikkialla samoihin tiloihin YTHS:n muiden palveluiden kanssa ja nimike muutettiin neuvon-

⁶⁸ Virkaa hoitamaan valittiin Salli Saari, joka on valinnastaan asti vaikuttanut aktiivisesti opiskelijoiden mielen terveydestä käytyyn keskusteluun niin YTHS:ssä kuin Nyyti:ssä.

⁶⁹ Saari 1999, 61–62.

⁷⁰ *ibid.*

⁷¹ Saari 1999, 69.

⁷² Saari 1999, 63–66.

tapsykologiksi. Samaan aikaan alkoi myös neuvontasektorin ja YTHS:n psykoterapiasektorin yhteen nivoutuminen.⁷³

Salli Saaren mukaan ehkäisevää mielenterveystyötä kohtaan tunnettiin YTHS:ssä alkuvaiheessa suurta innostusta. Tällaisesta työstä saatujen kokemusten ja tietämyksen myötä ehkäisevä mielenterveystyö ajautui YTHS:n mielenterveyslinjalla kuitenkin pikkuhiljaa sekä ideologiseen että teoreettiseen kriisiin. YTHS:n johdon suunnalla innostuksen lasku näkyi selvimmin ehkäisevään mielenterveystyöhön kohdennettujen resurssien pienentymisenä. Työntekijöiden kohdalla kriisi näkyi yhä useampien YTHS:n neuvontapsykologien suuntautumisena psykoterapiaan. Samalla koko neuvontasektorin painoarvo pienentyi YTHS:n mielenterveyssektorin yleiseen ja terapioiden hallitsemaan linjaan verrattuna.⁷⁴

Tässä tilanteessa muutamat YTHS:n neuvontapsykologit ryhtyivät selvittämään mahdollisuuksia syventää ehkäisevän mielenterveystyön tieteellisyyttä tutkimuksen keinoin. Näiden neuvontapsykologien kanssa samaan pöytään päätyivät opiskelijoiden mielenterveyskysymyksistä kiinnostuneet opiskelijat Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan asettamassa projektissa, jonka tarkoituksena oli pohtia uusia tapoja tukea opiskelijoiden parissa tehtävää mielenterveystyötä. Näissä merkeissä syntyi ajatus opiskelijoiden yhteisöasumiskokeilusta ja Nyyti ry:n perustamisesta.

⁷³ Saari 1999, 63–66.

⁷⁴ Salli Saaren haastattelu 31.5.2004.

3 NYYTIN SYNTY JA KASVU

3.1 Yhteisöasumiskokeilusta se alkoi (1984–1991)

Opiskelu-aika on mielenterveyden kannalta haastavaa aikaa. Suurimmalla osalla opiskelu-aika sijoittuu varhaisaikuisuuteen, johon liittyy useita häiriöille altistavia tekijöitä, kuten asuinpaikan muutos, kodista irtautuminen, parisuhteen muutokset tai vaikea taloudellinen tilanne. Uravalintojen tekeminen ja oman identiteetin löytäminen kohtaavat jokaista nuorta aikuista vuosikymmenestä toiseen.⁷⁵

1980-luvun alkupuolella meneillään ollut tutkinnonuudistus sekä voimakas yksilöä ja yksityisyyttä korostavien arvojen esiinmarssi johtivat tilanteeseen, jossa uudessa elämäntilanteessa olevien opiskelijoiden yksityisyys alettiin yhä useammin nähdä myös yksinäisyytenä.⁷⁶ Yksilön korostumisella oli kuitenkin myös positiivisia vaikutuksia. Oli syntynyt ns. vaihtoehtoisen sosiaalipolitiikan liike, joka kritisoi erityisesti sosiaalipalvelujen tapaa määrittellä asiakas yksilön omien vaikuttamismahdollisuuksien kustannuksella. Vaihtoehtoinen sosiaalipolitiikka löysi sittemmin aatteellisen kotinsa nuoresta Vihreästä liikkeestä, erityisesti sen yhteiskunnallisesta siivestä.⁷⁷

Opiskelijoiden mielenterveys- ja yhteisöasumiskokeilu (OMYK) -projekti sai alkunsa Helsingin yliopiston ylioppilaskunnassa joulun alla vuonna 1983. Mielenterveyspuolella työskennellyt ja vihreiden edustajana ylioppilaskunnan hallitukseen noussut Aku Kopakkala toi budjetin valmistelun yhteydessä idean vaihtoehtoisista mielenterveystyön malleista. Tammikuussa 1984 HYY asetti projektityöryhmän pohtimaan uusia tapoja tukea erityisesti opiskelijoiden parissa tehtävää mielenterveystyötä. *OMYK*-projektin nimi oli aluksi *Opiskelijoiden yhteisöhoidollinen kokeilu* ja sen tavoitteena oli malli, jossa avuntarvitsijan ja auttajien välinen suhde olisi avoimempi ja tasa-arvoisempi kuin YTHS:n mielenterveyspalveluissa, jotka oli arvioitu laadukkaiksi mutta toisinaan yksipuolisiksi.⁷⁸

⁷⁵ Yliopisto-opiskelijan opiskelu-aikaan liittyvistä haasteista ja psyykkisistä muutoksista eri vuosikymmenillä ks. Saari 1981, passim; Aittola 1992, 75–79; Pahkinen 1998, passim; Laaksonen 2005, 80–81.

⁷⁶ Aro 1990, 1–3.

⁷⁷ *ibid.*

⁷⁸ Henry Honkasen haastattelu 14.4.2004.

Projektiryhmän ja projektisihteeriksi palkatun Erkki Kuivasniemen tavoitteena oli selvittää uusia vaihtoehtoja opiskelijoiden parissa tehtävälle mielenterveystyölle. Vallitsevan tilanteen kartoittaminen ja tavoitteiden hahmottaminen veivät aikansa. Syksyllä 1984 projektiryhmä valmisteli aiheesta muistion, jonka laadinnassa olivat mukana myös YTHS:n, Suomen Mielenterveysseuran (SMS) ja Helsingin yliopiston psykologian laitoksen edustajat.⁷⁹

Keskeiseksi tavoitteeksi muodostui tuetun yhteisöasumiskohteen tai -kohteiden perustaminen sellaisille opiskelijoille, jotka olivat tai joista saattoi tulla – mikäli jäisivät ongelmiseen yksin – mielenterveyshuollon asiakkaita.⁸⁰ Työryhmä korosti myös mielenterveysongelmien sosiaalista kontekstia, jonka mukaisesti ongelmat eivät ole syntyneet yksilössä itsessään, vaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Näin ollen ongelmia tuli tarkastella elämisen eikä psyyken ongelmina. Ongelmia tuli siksi hoitaa ja ehkäistä siellä, missä niitä syntyi, eli yhteisöissä.

Muistion mukaan YTHS:n tarjoamia mielenterveyspalveluita tuli sekä lisätä että laajentaa. Alkuvaiheissa esillä oli hoitavan tai kuntouttavan yhteisön perustaminen, jollaisista oli kokemuksia reilun kymmenen vuoden ajalta mm. Sopimusvuori ry:n toiminnasta Tampereelta⁸¹. Hedelmällisiksi yhteistyökumppaneiksi ja virikkeen antajiksi koettiin myös kesällä 1983 perustettu Niemikotisäätiö sekä Suomen Mielenterveysseura, joissa molemmissa suunniteltiin vastaavaa toimintaa. Kansainvälinen esimerkki ja virikkeen antaja yhteisölliseen toimintaan saattoi olla myös Yhdysvalloista vuonna 1948 alkunsa saanut Fountain House -klubitalotoiminta, joka kehitettiin mielenterveyskuntoutujien tarpeista ja näiden ehdoilla mielenterveyskuntoutujien avohoidon tueksi.⁸² Muutamaa vuotta myöhemmin Suomen Mielenterveysseura ja Mielenterveyden Keskusliitto (MTKL) perustivat kuntouttavia asumisyhteisöjä varten Hyvä Koti ry:n, joka jatkaa edelleen toimintaansa.⁸³

YTHS:n neuvontapsykologien esittämät negatiiviset arviot tällaisesta vapaaehtoisvoimin toteutettavasta terapeuttisesta yhteisöstä saivat työryhmän jäsenet arvioimaan projektin voimavaroja uudelleen. Tämän pohdinnan seurauksena *OMYK*-projektin tavoitteeksi täsmentyi ”kevyempi” ja

⁷⁹ OMYK-projektin toimintakertomus vuodelta 1984.

⁸⁰ HYY:n asettaman opiskelijoiden mielenterveyspalveluita pohtineen työryhmän muistio 15.10.1984.

⁸¹ Sopimusvuori ry:n perustaman terapeuttisen yhteisön tarkoituksena oli toimia psykiatrisista sairaaloista kotiutuvien ns. puolimatkan hoitolana helpottamassa kuntoutujien integroitumista takaisin yhteiskuntaan. Sopimusvuoren yhteisöstä ks. Anttinen & Ojanen 1984.

⁸² Vuorinen, Liskola & Varanka 1995, 8–9.

⁸³ Lahti & Vuoripalo 1989, 108.

opiskelijaorganisaation valmiuksiin paremmin sopiva yhteisöllinen asumiskokeilu, jossa yhteisöä käytettäisiin asukkaiden psyykkisten ongelmien ehkäisemiseen ja persoonallisuuden kehittämiseen eikä niinkään psyykkisten häiriöiden hoitoon.⁸⁴ OMYK-projektin muotoutumiseen vaikuttivat toisaalta vallalla ollut yhteisöasumisbuumi, toisaalta YTHS:n mielenterveyslinjan neuvontasektorilla puhaltaneet uudet tuulet. Lopulta *Opiskelijoiden mielenterveys- ja yhteisöasumiskokeilu* -projektin tarkoitus kiteytettiin pyrkimykseksi tutkia tuetun yhteisöasumisen mahdollisuuksia psyykkisen terveyden tukemisessa.

3.1.1 Yhdistyksen perustaminen

Ylioppilaskunnan asettama projektiryhmä totesi laatimassaan muistiossa, että ylioppilaskunta on sellaisenaan liian massiivinen organisaatio kaavailtua projektia toteuttamaan. Projektin hallintokoneistoksi tarvittiin uusi pieni ja joustava organisaatio, joka voisi kehittää, tukea ja toteuttaa opiskelijoiden mielenterveyshankkeita.

OMYK-projektia toteuttamaan perustettiin oma yhdistys marraskuussa 1984. Yhdistyksen nimeksi kaavailtiin monia byrokraattisia nimiä kuten Ylioppilaiden mielenterveystuki ry, mutta nimeksi valikoitui lopulta hallituksen jäsenen Janne Risteen ehdotus Nyyti, joka oli peräisin Tove Janssonin tunnetusta sadusta *Kuka lohduttaisi Nyytiä?*.⁸⁵ Nimeä pidettiin heti onnistuneena, sillä sadussa lohdutusta etsivä Nyyti-hahmo muistutti huomattavasti itseään ja elämänsuuntaansa etsivää opiskelijaa. Kannatusta nauttinut, toimintaa hyvin kuvaava ja Patentti- ja rekisterihallitukselta hyväksynnän saanut Nyyti koettiin sekä nimenä että hahmona⁸⁶ alusta alkaen yhdistykselle mieluisaksi.

Nyyti ry näki päivänvalon 22.11.1984, kun Mannerheimintie 5 C:n 2. kerroksessa HYY:n toimintaosaston tiloissa järjestettiin yhdistyksen perustamiskokous. Paikalla olivat perustavien yhteisöjen edustajat Helsingin yliopiston ylioppilaskunnasta, psykologian opiskelijoiden ainejärjestö Komleksista ja Suomen Akateemisesta Raittiusliitosta (SARL) sekä yhdeksän muuta asiasta kiinnostu-

⁸⁴ Saari 1990, 4.

⁸⁵ Antti Aron haastattelu 6.5.2004.

⁸⁶ Nyytiä kuvaava piirroshahmo liitettiin yhdistyksen nimeen loppuvuodesta 1990, kun Tove Jansson antoi pyynnön jälkeen Nyyti ry:lle luvan piirroshahmon käyttämiseen nimen yhteydessä.

nutta⁸⁷. Perustamiskokouksen asialistalla oli hallituksen jäsenmäärästä ja jäsenmaksuista päättäminen, sekä hallituksen jäsenten että tilintarkastajien valinta. Kokouksessa puheetta johti HYY:n tuolloinen puheenjohtaja Henry Honkanen.⁸⁸

Perustamiskokousta seuranneessa hallituksen järjestäytymiskokouksessa yhdistyksen hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Antti Aro. Samalla nimettiin puheenjohtajasta, varapuheenjohtajasta ja sihteeristä muodostuva työvaliokunta valmistelemaan hallituksen käsiteltäviksi tulevat asiat sekä muodostettiin projektityöryhmä kaikista yhdistyksen toimintaan aktiivisesti osallistuvista ihmisistä.⁸⁹ Pian perustamisen jälkeen kävi selväksi, että HYY:n *OMYK*-projektikokousten ja Nyytin hallituksen kokousten yhdistäminen oli järkevää byrokratian välttämiseksi, ja näin *OMYK*-projektin toteuttaminen siirtyi Nyytin vastuulle.

Nyytin ensimmäisessä toimintasuunnitelmassa vuodelle 1985 asetettiin tavoitteeksi kokeiluasuinyhteisön perustaminen, tukihenkilötoiminnan käynnistäminen sekä pitkäjänteisen vaikuttamistyön aloittaminen opiskelija-asuntojen ja sosiaalisen miljööön kehittämiseksi. Näiden tavoitteiden lisäksi haluttiin panostaa jäsenhankintaan ja tiedotukseen laatimalla yhdistyksestä esite ja jäsentiedote jo jäsenenä oleville. Tiedotustilaisuuksia järjestämällä pyrittiin tavoittamaan potentiaaliset yhteistyökumppanit, kuten Helsingin kaupunki, Helsingin seudun opiskelija-asuntosäätiö (HOAS), YTHS, SMS ja Helsingin yliopiston psykologian laitos.⁹⁰

3.1.2 Ensiaskleet

Käytännössä Nyytin ensimmäinen toimintavuosi kului *OMYK*-projektin markkinoimiseen mahdollisille rahoittajille. HYY oli varannut *OMYK*-projektin valmisteluun yhteensä 40 000 mk (n. 6 700 euroa) vuosille 1985 ja 1986. Helsingin kaupungin kanssa käytiin neuvotteluja sekä kiinteistön että rahoituksen saamiseksi, mutta ne eivät tuottaneet tulosta. Sen sijaan Espoon kaupungin budjettiin

⁸⁷ Perustamiskokouksen osallistujat: Henry Honkanen (HYY), Erkki Kuivasniemi (Kompleksi), Markku Soikkeli (SARL), Antti Aro, Anne Hyvén, Virpi Hyryläinen, Helena Kaijonmaa, Anne Karinkanta, Pirjo Laitila, Natalia Novitsky, Janne Riste ja Leena Tarkiainen.

⁸⁸ Perustamiskokouksen pöytäkirja 22.11.1984.

⁸⁹ Nyytin hallituksen kokouksen pöytäkirja 22.11.1984.

⁹⁰ Nyytin toimintasuunnitelma 1985.

vuodelle 1986 varattiin neuvottelujen tuloksena 70 000 mk (n. 11 800 euroa) Nyytin toimintaan. Espoon kaupunki sitoutui lisäksi luovuttamaan asuintilat *OMYK*-projektin käyttöön.⁹¹

Nyytin puheenjohtajana neuvotteluihin osallistuneen Antti Aron mukaan Helsingin sosiaalitoimen johdossa suhtauduttiin kyllä periaatteessa myönteisesti tuettuun asumiseen, mistä osoituksena oli kaupungin tuki vastaavanlaista toimintaa harjoittaneelle Niemikotisäätiölle. Nyytille ei Helsingin kaupungilta tukea lämpimästä vastaanotosta huolimatta saatu.⁹²

Ensimmäisen toimintavuoden aikana Nyytistä oltiin aktiivisesti yhteydessä myös sosiaali-, asunto- ja lääkintöhallitukseen. Vastaanotto vaihteli vilpittömästä innostuksesta hankkeiden torjumiseen.⁹³ Vaikka Nyytille ei tukea vielä vuodelle 1985 saatukaan, edesauttoi aktiivinen yhteydenpito myöhempiä avustuspäätöksiä. Mm. sosiaalihuollon silloinen pääjohtaja Vappu Taipale ilmoitti tukensa *OMYK*-projektia sekä ottavansa henkilökohtaisesti yhteyttä asunto- ja lääkintöhallitusten pääjohtajiin ja Raha-automaattiyhdistykseen.⁹⁴ Tällä Taipaleen henkilökohtaisella panoksella saattoi olla vaikutusta siihen, että vuoden 1986 helmikuussa RAY myönsi Nyytille 30 000 mk (n. 5000 euroa) C-erityisavustusta⁹⁵. Myönteistä päätöstä edesauttoi Suomen Mielenterveysseuran kautta RAY:n suuntaan tehty vaikuttamistyö, minkä lisäksi SMS myötävaikutti Nyytin nousemiseen RAY:n A-yleisavustuksen piiriin vuonna 1988.⁹⁶ SMS:n järjestösihteerinä toimi tuolloin Nyytin hyvin tuntenut Antti Aro, joka oli vain hieman aiemmin päättänyt kolme vuotta kestäneen kautensa Nyytin hallituksen puheenjohtajana.

Raha-automaattiyhdistyksen roolia kansalaispalveluiden rahoittajana selvittäneiden Tetrin & Myllymäen mukaan RAY:n hallitus ja valmisteluorganisaatio pystyvät merkittäväällä tavalla vaikuttamaan jakoehdotuksen valmisteluvaiheessa yksittäisille avustuksen saajille myönnettävän avustuksen määrään sekä siihen, mille järjestöille ja mihin hankkeisiin avustusta myönnetään.⁹⁷ Ja vaikka valmisteluorganisaatioon kuuluvat RAY:n toimihenkilöt tai asiaa valmistelevat työryhmät eivät tee jakoehdotuksista *muodollisia hallintopäätöksiä*, valmisteluprosessissa mukana olevat tekevät mo-

⁹¹ Nyytin toimintakertomus 1985.

⁹² Antti Aron haastattelu 6.5.2004.

⁹³ *ibid.*

⁹⁴ Nyytin toimintakertomus 1985.

⁹⁵ Nyyti työvaliokunnan kokouksen pöytäkirja 20.2.1986.

⁹⁶ Antti Aron haastattelu 6.5.2004.

⁹⁷ Myllymäki & Tetri 2001, 27.

nia *tosiasiallisia* ja päätöksiä ja käyttävät tätä kautta usein tosiasiallista valtaa avustuksen jaossa.⁹⁸ Tämä vahvistaa käsitystä Nyytin ja minkä tahansa järjestön oikein kohdistetun ja hyvin ajoitetun vaikuttamistyön merkityksestä avustuksien saamiseksi.

Nyytin harjoittama aktiivinen yhteydenpito eri rahoittajiin alkoi nihkeästä alusta huolimatta kantaa hedelmää. Espoon kaupungilta saatavan tuen varmistuttua vuodelle 1986 saatettiin *OMYK*-projektissa siirtyä toteuttamisvaiheeseen.

3.1.3 OMYK-projektin konkretisoituminen

Rahoituksen saamiseksi käytyjen neuvottelujen ohessa Nyyti etsi alkuvaiheissaan aktiivisesti *OMYK*-projektin tarpeisiin sopivaa asuinkohdetta. HOAS:n kanssa asiasta käydyt keskustelut eivät kuitenkaan johtaneet toivottuun tulokseen. Koska Helsingin kaupungistakaan ei ollut asunnon haussa apua, katseet kääntyivät Espoon kaupungin suuntaan. Nyytistä oltiin yhteydessä Espoon kiinteistö- ja sosiaalivirastoihin, minkä lisäksi Nyytiä ja *OMYK*-projektia esiteltiin suoraan Espoon kaupunginhallituksen jäsenille näiden ollessa HYY:ssä vierailulla.⁹⁹ Espoon kaupunginhallitus päättikin 25.3.1986 pitämässään kokouksessa hankkia omakotitalon Espoon Mäkkylästä osoitteesta Turuntie 12 ja selvittää sen soveltuvuutta *OMYK*-projektin tarpeisiin. Kun taloon tutustuneet Nyytin edustajat pitivät kiinteistöä kokeiluun sopivana, tehtiin heinäkuussa 1986 sopimus talon vuokraamisesta viideksi vuodeksi projektin käyttöön.¹⁰⁰

Kyseinen kiinteistö tontteineen oli asemakaavassa varattu kadunlevennyistä varten, mutta määräaikaiseen projektin tarpeisiin sen katsottiin vielä soveltuvan mainiosti. Tiedossa ollut kiinteistön purkutuomio vaikutti osaltaan siihen, ettei kaupungilla ollut intressiä kiinteistön laajaan kunnostamiseen. Kiinteistö oli hiililämmitteinen kaksikerroksinen puutalo, jonka alakerrassa sijaitsivat iso keittiö ja olohuone ja yläkerrassa asuinhuoneet yhtä lukuun ottamatta. Talon kellarissa olivat yhteiset saunatilat. Vaikka kiinteistön puitteet eivät vastanneetkaan opiskelija-asumisen yleistä tasoa ääni- ja lämmöneristyksen laadun, viemäröinnin tai reistailevan hiililämmityksen vuoksi, loi kiinteistö vil-

⁹⁸ Myllymäki & Tetri 2001, 27.

⁹⁹ Nyytin hallituksen kokouksen pöytäkirja 30.1.1986.

¹⁰⁰ OMYK-projektin vuoden 1986 loppuraportti.

liintyneine puutarhoineen omaleimaista tunnelmaa, jota asukkaat joko vierastivat tai ihailivat. Lisäksi kiinteistö sijaitsi lähellä tietä ja erillään lähistön muista asumuksista. Talon fyysisten puitteiden ja eristyneisyyden tulkittiin *OMYK*-projektin loppuraportin mukaan vaikuttaneen kokeilun tuloksiin positiivisesti verrattuna siihen, että kokeilu olisi viety läpi tavanomaisemmassa viiden tai kuuden hengen soluasuunnossa.¹⁰¹

3.1.4 *OMYK*-projektin läpivienti ja vaikutukset

OMYK-projektin ja sen osana tehtävän seurantatutkimuksen kannalta yksi keskeisimpiä asioita oli yhteisötyöntekijän rekrytointi. Sen lisäksi oli ratkaistava mm. työnohjauskysymys eli se, millaista ohjausta yhteisötyöntekijä tarvitsee. Keskustelujen perusteella valittiin YTK Anja Piippo vastaamaan varsinaisesta työnohjauksesta YTHS:n psykologia Kari Murtoa konsultoiden. Dosentti Salli Saaren ja apulaisprofessori Klaus Helkaman vastuulle tuli tutkimuksen johtaminen.¹⁰² *OMYK*-projektin tueksi perustettiin syksyllä 1986 tieteellinen neuvottelukunta, joka muodosti tutkimukselle sekä merkittävän arvovaltaresurssin että tieteellisen selkänöjan. Neuvottelukunnan puheenjohtajana toimi psykologian professori Johan von Wright Helsingin yliopistosta. *OMYK*-projektissa tutkimuskohteena oli yhteisön asukkaiden persoonallisuuden ja itse yhteisön kehittyminen sekä yhteisötyöntekijän rooli ja vaikutus yhteisössä.¹⁰³

Yhteisötyöntekijän toimi julistettiin auki maaliskuussa 1986. Toimeen tuli kaiken kaikkiaan 46 hakemusta, joista tehtävään valittiin haastattelujen jälkeen mielisairaanhoitaja Markku Väätäinen.¹⁰⁴ Yhteisötyöntekijän toimeen palkattu Väätäinen oli samalla Nyytin ensimmäinen palkattu työntekijä. Väätäinen hoiti tehtävää lopulta koko tutkimuksen keston ajan aina vuoden 1989 elokuun loppuun asti. Yhteisö jatkoi elämäänsä Nyytin ja uuden yhteisötyöntekijän Seppo Salomaan johdolla aina vappuun 1991 saakka,¹⁰⁵ jonka jälkeen kiinteistö palautui Espoon kaupungille odottamaan alkavaa Turuntien remonttia.

¹⁰¹ Saari 1990, 4–5.

¹⁰² Nyytin toimintakertomus 1987.

¹⁰³ Helkama 1990, 33–34.

¹⁰⁴ Nyytin hallituksen kokouksen pöytäkirja 22.5.1986.

¹⁰⁵ Nyytin hallituksen kokouksen pöytäkirja 14.3.1991.

Asukkaita tutkittiin haastatteluiden ja kyselyiden avulla, mutta itse yhteisön tutkimisessa tarvittiin toisenlaisia metodeita. Yhteisötyöntekijän ns. osallistuva havainnointi tuotti materiaalia yhteisön tapahtumista, mutta tutkimuksen pilottiluonteisuus vaikeutti olennaisten ilmiöiden ja tekijöiden havainnointia. Siksi yhteisötyöntekijän rooliksi tuli kirjata tapahtumia ja havaintoja mahdollisimman laveasti ja toivoa, että menetelmällä saadaan riittävästi tietoa asuinyhteisön toiminnan analysoimiseksi.¹⁰⁶ Tutkimuksessa yhteisön asukkaiden pientä määrää kompensoi yhteisön noin kolme vuotta kestänyt seuranta, jonka perusteella tutkimustuloksilla saatettiin katsoa olevan myös laajempaa merkitystä. *OMYK*-projektin keskeiset havainnot kirjattiin Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitoksen tutkimussarjassa ilmestyneeseen julkaisuun: ”*Tuettu yhteisöasuminen ehkäisevän mielen-terveystyön muotona*” (Helsinki 1990). Tutkimus oli samalla ensimmäinen konkreettinen osoitus Nyytin pyrkimyksestä harjoittaa ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä ja tuottaa sitä koskevaa tutkimusta.

Mäkkylän yhteisö jatkoi yhteisötyöntekijän johdolla toimintaansa vielä varsinaisen *OMYK*-projektin päättymisen jälkeen. Nyytin hallituksen asettama asuinyhteisötyöryhmä ryhtyi tammi-kuussa 1990 miettimään, mikä on asuinyhteisön kohtalo tulevaisuudessa. Työryhmä totesi varsin pian, ettei asuinyhteisön jatkaminen ollut enää järkevää, koska Nyyti oli päättäneen *OMYK*-projektin myötä saavuttanut tuetusta yhteisöasumisesta kaikki ne tiedot, jotka siitä oli mahdollista hankkia. Lisäksi asuinyhteisön vuokrajärjestely, jossa Nyyti oli vuokrannut talon Espoon kaupungilta vuokraten sitä edelleen asukkaille, ei sopinut Nyytin taloudelliseen tilanteeseen.¹⁰⁷ Vuokrajärjestelyn takia Nyytin taloudenpito vaikeutui, sillä päävuokralaisena Nyyti kärsi vuokratappiota kaikkina niinä kuukausina, joina yhteisön asuinpaikat eivät olleet täytettynä. Vaikka paikka oli idyllinen, talo oli kylmä ja vaati jatkuvasti kohentamista. Espoon kaupungin kanssa ongelmia aiheuttivat myös talon vuokraan kohdistuneet korotukset, jotka toteutettiin talon huonokuntoisuudesta ja Nyytin vastustuksesta huolimatta. Asukkaiden kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen Nyyti luopui tuetusta asuinyhteisöstä 30.4.1991.¹⁰⁸

Mäkkylän yhteisöstä luopumisen yhteydessä asuinyhteisötyöryhmässä pohdittiin muita mahdollisia tapoja hyödyntää yhteisöasumisesta kertynyttä tietotaitoa. Kaavailuissa oli mm. malli, jossa Nyyti

¹⁰⁶ Saari 1990, 14–15.

¹⁰⁷ Nyytin asuinyhteisötyöryhmän muistio 15.1.1991.

¹⁰⁸ Nyytin toimintakertomus 1991.

tarjoaisi yhteisötyöntekijän työpanoksen ja jokin muun instanssi, kuten HOAS:n, vastaisi asuinkohteen vuokraamisesta. Pohdinnat ja keskustelut eivät kuitenkaan johtaneet konkreettisiin tuloksiin. HYY:n projektista alkunsa saanut Nyytin yhteisöasumistoiminta päättyi kaksipäiväiseen asumista ja mielenterveyttä käsitelleeseen *Missä mieli viihtyy?* -seminaariin marraskuussa 1991.

OMYK-projekti toteutui otolliseen aikaan, sillä asuminen oli 1980-luvun puolivälissä esillä monella taholla. Vuonna 1986 toimintansa aloitti Hyvä Koti ry, joka perustettiin jatkamaan Suomen Mielenterveysseuran (SMS) ja Mielenterveyden Keskusliiton (MTKL) yhteisen yhteisöasumis- ja kuntoutusprojektin toimintaa. Siinä missä *OMYK*-projektin painopiste oli mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyssä, oli SMS:n ja MTKL:n projekti suunnattu sairaalahoidosta tulevien mielenterveyskuntoutujien yhteisöasumiseen. Yhteistä projekteille oli pyrkimys selvittää yhteisöasumisen mahdollisuuksia. Myös Nyyti oli *OMYK*-projektin innoittamana vuonna 1987 mukana suunnittelemassa kuntouttavan asuinyhteisön perustamista yhdessä Etelä-Suomen mielisairaanhuoltopiirin, Espoon mielenterveyskeskuksen ja sosiaaliviraston sekä SMS:n kanssa. Tämä yhteisprojekti ei kuitenkaan edennyt kaavailuja pidemmälle.¹⁰⁹ Vuosi 1987 oli Suomessa asunnottomien teemavuosi, mikä lisäsi valtiovallan ja pääkaupunkiseudun kaupunkien kiinnostusta yhteisöasumisprojekteihin. Teemavuoteen liittyen myös SYL käynnisti vuosina 1987–1990 toteutetun *Asumisen utopiat* -projektin, johon sisältyi myös vaihtoehtoisten asumismuotojen kartoittamista ja tukemista.¹¹⁰

Nyytin edustajien ja SMS:n toiminnanjohtaja Pirkko Lahden käymät keskustelut osoittivat, että Nyyti ja SMS olivat molemmat kohdanneet samanlaisia käynnistämisiongelmiä omissa yhteisöasumiskohteissaan. Lisäksi havaittiin molemmilla olevan samanlaista toimintaa ja yhteisiä intressejä. Arvovaltainen ja yhteisöasumisesta kokemusta omaava SMS oli noihin aikoihin oiva ja mieluinen jäsen Nyytille, joka pyrki vakiinnuttamaan toimintaansa.

Kaiken kaikkiaan *OMYK*-projektin hyväksi tehty vaikuttamistyö ja projektin konkretisoituminen lisäsivät Nyytin tunnettua eri tahoilla. Vuoden 1986 aikana mm. asunto-, sosiaali- ja lääkintöhallitus, YTHS, SMS sekä ylioppilaskunnat eri puolilla maata tulivat tietoisiksi, mistä Nyytissä oikein oli kyse.

¹⁰⁹ Nyytin toimintakertomus 1987.

¹¹⁰ Pakkanen & Uusijärvi 1990, 1–2.

Tunnettuuden lisääntyminen toi Nyytille paitsi myönteisiä rahoituspäätöksiä myös uusia jäseniä ja vuoden 1986 aikana yhdistyksen jäseniksi liittyivät mm. YTHS, SMS ja Teknillisen korkeakoulun ylioppilaskunta. Lääkintöhallituksen ylijohdaja Vappu Taipale liittyi yhdistyksen kannatusjäseneksi, ja myös yhdistyksen tieteelliseen neuvottelukuntaan saatiin nimekäs edustus eri yhteistyötahoilta ja yliopistoista.¹¹¹ Tällainen Nyytin ”ystävien” lisääntyminen toimi osaltaan myös piristysruiskeena *OMYK*-projektin konkretisoitumista seuranneille kriisikeskuskaavailuille.

Vaikka Nyytin *OMYK*-projekti sai varsin hyvin huomiota sosiaali- ja terveydenhuollon piirissä, suurempaankin suosioon oli varauduttu. Joillekin projektiin vahvasti uskoneille ja nuoruuden innolla Nyytissä toimineille saattoi jäädä jopa lievä pettymyksen tunne *OMYK*-projektin laimeasta vastaanotosta. Pettymyksen tunteita selittänevät toisaalta ylioptimistiset odotukset ja toisaalta se, ettei Nyytillä ollut tuolloin mitään erityistä tiedottamisstrategiaa satunnaisen yleisönosastokirjoittelun ohella.¹¹²

3.2 Tukikeskus – kuinka kriisipisteestä tuli toiminnan keskipiste? (1988–)

Samaan aikaan kun yhteisöasumiskokeilu siirtyi keväällä 1986 toteuttamisvaiheeseen, Nyytissä ideoitiin jo uusia toiminnan laajennuksia. Nyytin uusina mahdollisina toimintamuotoina olivat esillä tukihenkilöpalvelujen, kriisipisteen tai -keskuksen ja erilaisen ryhmätoiminnan järjestäminen.¹¹³ Käynnistysvaikeuksien jälkeen Mäkkylän yhteisö alkoi pyöriä varsin nopeasti omillaan, jolloin intensiivinen suunnittelutyö vaihtui arkisempaan asuinyhteisön hallinnointiin, mikä sai osan nyyttiläisistä tuntemaan olonsa suorastaan toimeettomaksi. Saattoipa joitakin vaivata huoli Nyytin toiminnan hiipumisesta, ellei yhdistykselle ideoida uusia toimintamuotoja.¹¹⁴ Mäkkylän yhteisö ja muut mahdollisesti perustettavat yhteisöt säilyivät prioriteettilistalla näiden kokonaan uusien toimintamuotojen edellä.

¹¹¹ Nyytin syyskokouksen pöytäkirja 1.12.1986.

¹¹² Antti Aron haastattelu 6.5.2004.

¹¹³ Nyytin hallituksen kokouksen pöytäkirja 14.4.1986.

¹¹⁴ Antti Aron haastattelu 6.5.2004.

OMYK-projektin edistymisen innoittamana Nyytin suunnitelmissa oli perustaa seuraavina kolmena vuotena yksi uusi yhteisö joka vuosi ja valita näihin uusi yhteisötyöntekijä kuhunkin. Samoin Nyytissä hahmoteltiin ”Batman-työn” nimellä kulkenutta etsivän työn ideologiaa, jossa Nyytin yhteisötyöntekijä siirtyisi lepakkomiehen lailla yhteisöstä toiseen sitä mukaa, kun yhteisöissä esiintyisi tarvetta tukihenkilölle. Yhteisöt olisivat tällöin voineet olla yhtä hyvin opiskelijoiden soluasuntoja kuin mielenterveyskuntoutujille perustettuja yhteisöjä. Tämä lennokas suunnitelma ei kuitenkaan toteutunut. Myöhemmin tällaista ennaltaehkäisyyn pyrkivää etsivän työn ideologiaa ovat omassa toiminnassaan toteuttaneet mm. Suomen Mielenterveysseuran SOS-auto, Pro-tukipiste ja eri kaupunkien nuorisotoimet.

Syyskuussa 1986 Nyytille laadittiin 5-vuotissuunnitelma toiminnan ja hallinto-organisaation kehittämiseksi. Suunnitelma piti sisällään mm. vaihtoehtoisten mielenterveystyön pistepalvelut, psykologisen tietotaidon myymisen ja toiminnanjohtajan palkkaamisen. Pistepalveluilla tarkoitettiin sellaisen toimitilan hankkimista, johon sijoittuisivat yhdistyksen toimintakeskus ja toimisto. Opiskelijoiden saavutettavuuden ja yksityisyyden turvaamiseksi toimitilan tuli sijaita yliopiston läheisyydessä ei kuitenkaan keskeisissä yliopistorakennuksissa. Tiloihin hahmoteltiin päivystysluonteista ja ilman ajanvarausta toimivaa kriisiapupistettä, jonka toiminta perustuisi mielenterveysneuvontaan, vapaaehtoisten kouluttamiseen ja työhohjaukseen, terapeuttiseen ryhmätoimintaan sekä esitelmätilaisuuksiin.¹¹⁵

Psykologisen tietotaidon myymisellä tarkoitettiin Nyytin olemassa olevien ja suunniteltujen terapia-, koulutus- ja työhohjauspalvelujen markkinointia ja myymistä julkisille ja yksityisille yhteisöille tätä tarkoitusta varten perustettavasta osakeyhtiöstä käsin. Tällaiset osakeyhtiöittämisajatuksat voidaan nähdä ensiksi osoituksena ”ajan hengestä”, olihan HYY:n piirissä miltei koko 1980-luku voimakkaan osakeyhtiöittämisen aikaa ja monet Nyytin aktiiviset toimijat myös lähellä HYY:n päätöksenteon keskiötä.¹¹⁶ Toiseksi Nyytissä alkuvuosina intensiivisesti toimineet opiskelija-aktiivit alkoivat olla valmistumisen kynnyksellä, mikä sai monet heistä miettimään mahdollisuuksia jatkaa ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä Nyytissä myös palkkatyönä.¹¹⁷

¹¹⁵ Tavoitesuunnitelma Nyyti ry:n toiminnan ja hallinto-organisaation kehittämiseksi aikavälillä 1986–1991.

¹¹⁶ Kolbe 1996, 527.

¹¹⁷ Antti Aron haastattelu 6.5.2004.

Vapaaehtoisvoimin pyöritetty Nyyti kaipasi toiminnanjohtajaa vastaamaan järjestön strategisesta hallinnosta ja organisaation kehittämisestä sekä toimistonhoitajaa vastaamaan yhdistyksen operatiivisesta hallinnosta ja taloudenhoidosta. *OMYK*-projektin konkretisoituminen oli vienyt nyytiläisten huomion palkka- ja talousasioihin, eikä aikaa ollut jäänyt *OMYK*-projektin ja Nyytin muun toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Aluksi puolipäiväisen toiminnanjohtajan kaavailtiin aloittavan vuoden 1987 alusta ja luovan seuraavien vuosien aikana toiminnalliset ja taloudelliset edellytykset toiminnanjohtajan pestin kokopäiväistämiseksi ja toimistonhoitajan palkkaamiselle.¹¹⁸ Nyytin ensimmäiseksi puolipäiväiseksi toiminnanjohtajaksi valittiin Riitta Eklund, joka hoiti tehtävää vuoden 1987 alusta saman vuoden syyskuun loppuun asti. Pekka Hyytiäinen jatkoi va. toiminnanjohtajana vuoden 1987 loppuun ja valittiin myös Eklundin seuraajaksi vuoden 1988 alusta.

3.2.1 Kriisikeskuksen perustaminen

Kriisikeskusajatusta kypsyteltiin vuosina 1986–1987 nyytiläisten ja aktiivisten HYY:n opiskelijoiden kesken tätä tarkoitusta varten perustamassa kriisikeskustyöryhmässä. Opiskelijoiden kokemuksen mukaan mielenterveydellinen ammattiapu oli turhan pitkien jonojen takana, ja siksi tarvittiin vaihtoehtoja. Ratkaisuksi suunniteltiin toimintamallia, jossa vapaaehtoisten päivystäjien kanssa käytävillä kahdenkeskisillä keskusteluilla pyrittäisiin hahmottamaan kriisitilanne ja tarjoamaan apua vaikeimman tilanteen ohittamiseen. Pidempikestoiset terapiapalvelut sen sijaan jätettäisiin suosiolla toisille palveluntarjoajille.

Kriisikeskuksen hallinnon ja rahoituksen järjestämisen katsottiin onnistuvan parhaiten Nyytin kautta ja niin kriisikeskuksen jalostaminen siirtyi varsin pian Nyytin alaisuuteen. Kriisikeskuksella oli ulkomaisia esikuvia ainakin Saksassa ja Hollannissa. Yksi näistä esikuvista oli vuonna 1980 Berliiniin perustettu mielenterveyskahvila (KommRum), jonne oli mahdollista tulla käymään kuten mihin tahansa kahvilaan, mutta jossa pääsi halutessaan erilliseen huoneeseen keskustelemaan ongelmistaan.¹¹⁹

¹¹⁸ Tavoitesuunnitelma Nyyti ry:n toiminnan ja hallinto-organisaation kehittämiseksi aikavälillä 1986–1991.

¹¹⁹ Antti Aron haastattelu 6.5.2004. Berliinissä yhä toiminnassa oleviin KommRum kahviloihin voi tutustua osoitteessa [<http://www.kommrum.de>], tarkistettu, 5.6.2006.

Kriisikeskuksen perustaminen edellytti rahoitus- ja tilakysymysten ratkaisemisen lisäksi ainakin päivystysajoista päättämistä. Muita selvitettäviä kysymyksiä olivat vapaaehtoisten kouluttamisen ja toiminnan seurannan organisointi. Tilakysymyksessä toiveet kohdistuivat jo varhain Helsingin yliopiston psykologian laitoksen Vironkatu 7 B:ssä sijaitseviin ryhmätiloihin, jotka olivat sopivasti erillään yliopiston muista rakennuksista ja vapautumassa vuoden 1987 aikana psykologian laitoksen muuttaessa uusiin tiloihin. Nyytin kriisikeskussuunnitelmat herättivät yliopistolla kiinnostusta, ja mm. psykologian laitoksen esimies Johan von Wright ilmaisi varhain asettuvansa hankkeen taakse. Tällä lienee ollut positiivinen vaikutus sekä vapaaehtoisten rekrytointiin että Vironkadun ryhmätilojen saamiseen Nyytin käyttöön.

Alkuvaiheessa kriisikeskuksen suunniteltiin päivystävän joka ilta ja mahdollisuuksien mukaan myös öisin, mutta näin kattavista palveluista jouduttiin resurssipulan vuoksi tinkimään. Reilun vuoden kestäneen suunnitteluvaiheen jälkeen kriisikeskus aloitti toimintansa maaliskuussa 1988 kolmen kuukauden kokeiluna. Keskus tarjosi kokeiluvaiheessa asiakkaille mahdollisuuden joko kahdenkeskiseen tuokioon tai ryhmäkeskusteluun, joilla pyrittiin tarjoamaan apua kriisitilanteen hahmottamiseen ja vaikeimman tilanteen ohittamiseen. Kesällä kokeilusta saadut kokemukset arvioitiin, ja niiden pohjalta kriisikeskus aloitti virallisesti toimintansa syksyllä 1988. Keskus oli auki aluksi kolmena iltana viikossa, ja alkuvaiheessa päivystäjiksi koulutettiin parikymmentä vapaaehtoista, jotka saivat sekä teoreettista että käytännöllistä koulutusta tehtävänsä. Kriisikeskuksen perustamisen myötä Nyytissä aloitettiin ensin päivystystoiminta ja muutamaa vuotta myöhemmin säännöllinen ryhmätoiminta.

Samanaikaisesti Nyytin kriisikeskussuunnitelmien kanssa tapahtui myös toisaalla. Mm. Suomen Mielen-terveysseurassa päätettiin 1980-luvun lopulla perustaa RAY:n tukemana vapaaehtoistyöhön perustuva ensiapu- ja kriisikeskusten verkko, jossa avun hakemisen kynnyksellä oli mahdollisimman matala ja josta apua oli mahdollista saada niin arjen yksinkertaisissa ongelmissa kuin monimutkaisemmissa ristiriitatilanteissa. Näitä uusia 1980–1990 -lukujen taitteessa perustettuja ensiapu- ja kriisikeskuksia edelsivät jo vuodesta 1970-alkaen toimineet SOS-palvelut, joissa kuitenkin keskityttiin erityisesti itsemurhien ehkäisyyn.¹²⁰

¹²⁰ Kivinen & Kivinen 1999, 38–45.

Muutamaa vuotta myöhemmin loppuvuodesta 1993 aloitti toimintansa Suomen Mielenterveysseuran ja A-klinikkasäätiön yhteinen Mobile-projekti, jonka toimintaidea oli samankaltainen kuin ensiapu- ja kriisikeskuksissa, mutta apua pyrittiin nyt tarjoamaan jo kriisin alkuvaiheessa. Mobile-keskukset erotti ensiapu- ja kriisikeskuksista lisäksi muutamassa vuodessa muuttunut työntekijöiden rooli. Ensiapu- ja kriisikeskuksia perustettiin muutamaa vuotta aiemmin vapaaehtoistoiminnan pohjalle, koska Suomessa elettiin tuolloin nousukautta ja sosiaali- ja terveyssektorilla koettiin suorastaan työvoimapulaa. Lama muutti tilanteen nopeasti ja Mobile-projektin yhtenä tavoitteena oli päinvastoin sosiaali- ja terveyssektorilta työttömäksi joutuneiden työllistäminen.¹²¹

Myös Nyytin toimintaan ja kriisikeskuksen vapaaehtoistoimintaan osallistumisessa voi nähdä samantapaisen vapaaehtoisten työllistämismotiivin, joskin hieman eri näkökulmasta. Nyytin työntekijöissä ja vapaaehtoisissa on ollut useita *tulevia* sosiaali- ja terveyssektorin ammattilaisia, mikä on motivoinut monia Nyytin toimintaan (ks. luku 5.1.2 Nyytiläiset).

3.2.2 Vapaaehtoistoiminnan määritelmistä

Vapaaehtoistoimintaa harjoitetaan mitä erilaisimmissa kolmannen sektorin järjestöissä. Koko kolmannen sektorin käsitettä vaivaa terminologinen sekamelska osittain yhtenevien, osittain erilaisten nimitysten vuoksi. Järjestöjä tutkineen Helanderin mukaan kolmannelta sektorista käytettyjä nimityksiä ovat mm. a) vapaaehtoissektori, aatteellinen sektori, hyväntekeväisyyssektori, b) verovapaa sektori, c) voittoa tavoittelematon sektori, d) ei-julkinen, riippumaton sektori, e) epävirallinen sektori, f) sosiaalitalous tai yhteiskunnallinen liike, g) kansalaisyhteiskunta.¹²²

On selvää, että tällainen monitulkintaisuus lisää väärinkäsitysten mahdollisuutta, ellei kulloinkin käytettävää termiä määritellä. Määrittelemättömyydestä johtuvista ongelmista on kärsitty myös Nyytin harjoittamassa opiskelijoiden hyvinvointi- ja mielenterveystyössä. Nyytin kohdalla keskustelua on käyty eniten siitä, millä nimellä nykyistä opiskelijoiden tukikeskusta ja Nyytin vapaaehtoistoimintaa kutsutaan.

¹²¹ Kivinen & Kivinen 1999, 50–51.

¹²² Helander 1998, passim.

Opiskelijoiden kriisikeskusta kutsuttiin aivan alkuvaiheessa myös kriisipisteeksi tai lyhyesti Luukuksi. Vajaan vuoden jälkeen kriisikeskuksen nimi muutettiin opiskelijoiden tuki- ja kriisikeskukseksi. Elokuussa 1990 nimi vaihtui jälleen, jolloin aluksi päivystyspalvelusta ja myöhemmin koko Nytyistä ryhdyttiin puhumaan opiskelijoiden tukikeskukseksi. Nimenmuutoksella kriisikeskuksesta tukikeskukseksi haluttiin viestittää, ettei yhteydenottajan tarvitse olla vakavissa vaikeuksissa tai kriisissä tullakseen keskustelemaan Nytyiin. Nytyin nykyinen slogan kiteyttää tukikeskuksen keskeisen toiminta-ajatuksen muotoon: *Halu puhua on riittävä syy ottaa yhteyttä.*

Nytyin vapaaehtoisten toimintaa on vuosien varrella kutsuttu toisinaan kaveriavuksi, toisinaan vertaistueksi. Viime vuosina on haluttu painottaa vapaaehtoisten työhönsä saamaa koulutusta, joten Nytyissä vapaaehtoisina työskenteleviä on ryhdytty kutsumaan tukemaan ja auttamaan koulutetuiksi vapaaehtoisiksi. Käytettiin vapaaehtoisten toiminnasta mitä termiä tahansa, on Nytyin tukikeskuksessa harjoitettu vapaaehtoistoiminta osoittanut, miten vapaaehtoisten rekrytointi, koulutus, tukeminen ja ohjaaminen ovat hyvän ja laadukkaan vapaaehtoistoiminnan edellytys sekä asiakkaan, vapaaehtoisen itsensä että organisaation kannalta.

Nytyin vapaaehtoisten harjoittamaa päivystystoimintaa on kutsuttu myös kaveriavuksi. Tällä lienee tarkoitettu arkikokemukseen pohjautuvaa ja yhdessä tapahtuvaa erilaisten asioiden pohtimista ja niistä keskustelemista. Nytyin päivystystoiminta olikin tällaista ennen nykyistä Virtuaaliolkapäätä, jolloin tukikeskukseen otettiin yhteyttä soittamalla tai paikanpäälle tulemalla. Kaveriapu termin käytössä on ilmennyt kuitenkin myös negatiivisia piirteitä. Kaveriapua on toisinaan käytetty synonyymina amatööriydelle, jolloin siihen on liitetty käsitteitä kuten vastuuttomuus, suunnittelemattomuus tai suoranainen puoskarointi.¹²³ Tätä Helanderin määritelmää tukee Nytyissä vuosina 2001–2003 toteutettu Nytyin järjestökuvaa koskenut selvitys, jonka mukaan myös Nytyin asiakaskunnassa vieroksuttiin kaveriapua ja sen herättämiä mielikuvia samoista syistä.¹²⁴

Kolmannen sektorin järjestöissä vertaistuki puolestaan määritellään pääsääntöisesti kahden tai useamman samanlaisen diagnoosin, elämäntilanteen tai kokemuksen omaavan ihmisen väliseksi yhteydeksi ja näiden vapaaehtoiseksi ja vastavuoroiseksi kokemusten vaihdoksi. Perinteisimpiä vertais-

¹²³ Helander 1998, 128.

¹²⁴ Nytyin järjestökuvaa 2001–2003 koskenut selvitys, 2003.

tukeen perustuvia järjestöjä ovat mm. AA-yhdistykset tai erilaiset mielenterveyskuntoutujien järjestöt. Nyytin tukikeskuksen ja vapaaehtoisten toiminta täyttää vertaistuen kriteerit siltä osin, että yhteydenottajat ja tukikeskuksen päivystäjät ovat kaikki opiskelijoita ja siten samassa elämäntilanteessa. Opiskelijuus ja opiskelu ovat kuitenkin ainoita yhdistäviä tekijöitä. Asiakkaiden ilmaisemien yhteydenottojen syyt nimittäin paljastavat, miten yhteydenotot koskevat useimmissa tapauksissa laajempia elämisen ongelmia kuin pelkästään opiskeluun liittyviä ongelmia¹²⁵. Näin ollen Nyytin vapaaehtoisilta ja Nyytiin yhteyttä ottavilta puuttuu yleisesti käytössä oleva ja vertaistuen edellytykseksi otettu yhteinen diagnoosi tai kokemus. Koska Nyytiin yhteyttä ottavien tarpeet ilmentävät laajempia elämisen ongelmia ei ole perusteltua käyttää vertaistuen määritelmää, sillä se ei kuvaa riittävällä tavalla Nyytissä harjoitettavaa vapaaehtoistoimintaa.

Myöhemmin vuonna 2003 Nyytissä otettiin käyttöön uusi vapaaehtoistoimintamalli¹²⁶, joka edustaa Nyytin nykyistä käsitystä hyvästä vapaaehtoistoiminnasta. Tiedotustilaisuudet, haastattelut, koulutukset, päivystämiskäytännöt, säännöllinen työhönohjaus sekä näiden kaikkien vaiheiden jatkuva arviointi yhdessä vakinaisten työntekijöiden kanssa ovat piirteitä, jotka Nyytin käsityksen mukaan kuuluvat hyvään vapaaehtoistoimintaan ja joita Nyyti itse toteuttaa. Tarkoitusta varten laaditun vapaaehtoistoimintamallin avulla Nyytissä on haluttu siirtyä entistä kestävämpiin ja laadukkaampiin toimintamuotoihin sekä vapaaehtoistoiminnan jatkuvaan kehittämiseen.

Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi korostavat järjestöjen palvelutuotannon erityislaatuista suhteessa muihin palveluntuottajiin. Palvelutuotannolle tuovat lisäarvoa erityisesti sellaiset järjestöt ja palvelut, joiden toiminta on luotettavaa, vahvaan sitoutumiseen ja kestäväan arvopohjaan perustuvaa, pitkäjänteistä ja taloudellista voittoa tavoittelematonta. Nämä järjestöt kykenevät tarjoamaan tukea, jossa vankka ammatillinen erityisosaaminen yhdistyy vertais- ja vapaaehtoistoimintaan.¹²⁷

¹²⁵ Nyytin suurimmat yhteydenottojen syyt vuosina 1995–2003 olivat 1. ahdistus ja kasvukriisi, 2. stressi, väsymys, uupumus, masennus, 3. lapsuuden perheeseen liittyvä ongelmat sekä 4. seurusteluun ja parisuhteeseen liittyvät ongelmat. Nyytin päivystystoiminta 1995–2003 -selvitys (2004).

¹²⁶ Nyytin vapaaehtoistoiminta -julkaisu (2004).

¹²⁷ Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi 2005, 30.

3.2.3 Toimintamuotoina päivystys ja ryhmätoiminta

Mäkkylän asuinyhteisön lopettaminen keväällä 1991 aktivoi samalla keskustelun Nyytin tulevaisuuden näkymistä ja toimintamuodoista. Tulevaisuutta hahmottamaan perustettiin jo loppuvuodesta 1990 kehittämistyöryhmä, joka aloittikin tarmokkaasti toimintansa. Keskustelun ydin oli, keskittykö Nyyti ylläpitämään vanhoja toimintamuotoja vai säilyykö Nyyti uutta kokeilevana ja kehittävänä järjestönä. Koska tukikeskuksen kävijämäärä oli tehostuneen tiedottamisen myötä lisääntynyt, uskottiin tukikeskuksen toiminnalle olevan jatkossakin kysyntää. Päivystystoiminnan rinnalle ja asuinyhteisöä korvaamaan katsottiin tarvittavan uudenlaista toimintaa, ja konkreettiseksi vaihtoehdoksi nousivat tällöin erilaiset ryhmätoimintamuodot.¹²⁸ Vuonna 1989 Nyytissä oli yhden vapaaehtoisen toimesta järjestetty ryhmä ”jämakkyttä” kaipaaville opiskelijoille, mutta suunnitelmallinen ryhmätoiminta käynnistyi vasta toiminnanjohtaja Auli Orbinskin aikana vuonna 1991.

Ryhmiä toteuttaminen lähti Nyytissä komeasti liikkeelle, ja ryhmätoiminta vakiintui pian osaksi opiskelijoiden tukikeskuksen perustoimintaa. Vuoden 1991 aikana Nyytissä toteutettiin ryhmät jännittäjille, graduntekijöille, syömishäiriöistä, yksinäisyydestä ja kontaktivaikeuksista kärsiville sekä juomisen parempaan itsehallintaan pyrkiville. Samanaikaisesti ryhmätoiminnan käynnistämisen kanssa Nyyti ryhtyi järjestämään myös yleisöluentoja ja seminaareja yksin tai muiden järjestöjen kanssa ajankohtaisista mielenterveyteen liittyvistä teemoista. Yhteistyössä mm. Omaiset Mielenterveytyön Tukena ry:n kanssa järjestetyillä yleisöluennoilla säästettiin resursseja ja saatiin mukavasti näkyvyyttä Nyytin toiminnalle.¹²⁹ Näitä suurempia yleisöluentoja ja seminaareja korvaamaan ovat sittemmin tulleet pienemmät, helpommin järjestettävät ja useammin toistettavat teemaillat.

Ryhmätoiminta soveltui mitä ilmeisimmin asuinyhteisön pyörittämistä paremmin Nyytin palvelumuodoksi. Vuonna 1991 aloitetuista ryhmistä jännittäjä-, syömishäiriö- ja opinnäyteryhmät sekä erilaiset elämänhallintaan keskittyneet ryhmät ovat olleet säännöllisimmin toistettuja. Näiden ryhmien teemat ovat säilyneet, mutta sisällöissä on ajan myötä tapahtunut muutoksia. Muita Nyytissä vuosien varrella järjestettyjä ryhmiä ovat olleet erilaiset psykodraaman sekä kuva- ja hahmotaidete-

¹²⁸ Nyytin kevätkokouksen pöytäkirja 26.3.1991.

¹²⁹ Auli Orbinskin haastattelu 22.9.2004.

rapian keinoin toteutetut luovan muutoksen ja luovan esiintymistaidon kurssit, joita järjestettiin vuosina 1995–2000.

Oman lukunsa Nyytin tarjonnassa ovat muodostaneet erilaiset opinnäyteryhmät ja graduseminaarit. Näiden ns. pyöreän pöydän ryhmien kova kysyntä 1990-luvulla kertoo sekä graduryhmien tarpeesta että pääkaupunkiseudun yliopistojen riittämättömästä ohjaustarjonnasta tuona aikana. Ryhmien kysyntä ja niistä saatu hyvä palaute houkuttelivat Nyytiä jatkamaan niiden tarjoamista. Nyytin toiminnan laajentuminen opinto-ohjauksen puolelle kertonee samalla myös oman ydintoiminnan selkiytymättömyydestä. Nyyti luopui yliopistojen vastuulle kuuluvien graduryhmien järjestämisestä vasta niinkin myöhään kuin 2001.

Graduryhmistä luopuminen ei kerro niinkään ohjaustilanteen merkittävästä parantumisesta, vaan pikemminkin Nyytin resurssien ja ryhmätoiminnan tarkemmasta kohdentamisesta. Toinen ilmeinen syy graduryhmien vähentymiseen ja loppumiseen oli Nyytin www-sivujen nopea kehittyminen *Va-loa verkkoon* -projektin aikana. Kotisivuille koottiin sekä graduntekijöiden, gradunohjaajien että gradunteon asiantuntijoiden näkemyksiä opinnäytteen tekemisestä. Vuoden 2000 toukokuussa käynnistetyille Nyytin gradusivuille oli selvästi kysyntää, sillä ensimmäisen kuukauden aikana www-sivujen kävijämäärä kolminkertaistui.¹³⁰

Internetin ja www-sivujen kehittyminen mahdollisti graduohjauksen säilymisen Nyytin palveluna nykyaikaisella ja edullisella tavalla. Gradusivut ovat kuuluneet käynnistämistään alkaen Nyytin www-sivujen perustarjontaan. Vaikka yliopistoissa on otettu oikeita askeleita ohjauksen parantamiseksi, on ohjauksessa edelleen petrattavaa. Jotain opinnäytteiden jatkuvasta ohjaustarpeesta kertoo se, että opiskelutaitoja ja -tekniikoita koskevat yleisöluennot ovat yliopistojen ja yo-kuntien teemaviikoilla miltei poikkeuksetta yleisömenestyksiä.

Vuodesta 2002 alkaen Nyytin ryhmätoiminta on koostunut jännittäjä-, esiintymisjännitys- ja syömishäiriöryhmistä sekä parisuhteen vaikeuksiin ja eroon liittyvästä ryhmästä.¹³¹ Ryhmätarjontaa

¹³⁰ Mustonen 2000, 25.

¹³¹ Lukuvuonna 2004–2005 Nyytin ryhmätarjontaan kuuluvat Rohkeutta esiintymiseen-, Jännitystä elämässä-, Hallitsetko syömisesi- sekä Eron kivuista jälleenrakentamiseen -ryhmät. Ns. eroryhmä aloitettiin vuonna 2004, ja se on jalostettu versio Nyytissä aiempina vuosina toteutetusta parisuhderyhmästä.

täydentävät nykyisin teemaillat, jotka eroavat ryhmistä siinä, ettei niihin tarvitse ilmoittautua etukäteen. Ryhmätarjonnan selkiyttämällä ja keskittämällä on pyritty entistä paremmin vastaamaan asiakkaiden kysyntään eli tukikeskukseen tulevien yhteydenottojen syihin. Muutosten avulla yhä suurempi joukko opiskelijoita voi osallistua Nyytin ryhmä- ja kurssitoimintaan sekä teemailtoihin.

Kehittämissuunnitelmassa ennustettiin varsin onnistuneesti erilaisia Nyytiä koskevia tulevaisuuden haasteita. Ryhmässä arvioitiin psykiatrisen hoitojärjestelmän joutuvan voimakkaan uudelleenarvioinnin kohteeksi samaan aikaan, kun mielenterveysjärjestöjen tarjoamien täydentävien palveluiden rooli ymmärrettäisiin. Nyytille sopivaksi toimintamuodoksi ehdotettiin mm. erilaisia muutaman vuoden kestäviä projekteja, jotka olisivat tiukasti kiinni ajassa ja kulloisenkin opiskelijasukupolven intresseissä. Tukikeskus tuli vakiinnuttaa yhdistyksen pysyväksi toimintamuodoksi, ja muodostaa siitä sekä psykologinen että fyysinen kiinnekohta Nyytille. Tavoitteeksi asetettiin myös Nyytin muuttaminen valtakunnallisesti tunnetuksi tuoreiden ajatusten luoja ja kokeilijaksi.¹³² Muita kehittämistyöryhmän ideoita oli mm. suunnitelma kirjakahvilan perustamisesta tukikeskuksen yhteyteen.

Kun tarkastellaan kehittämistyöryhmän suunnitelmia Nyytin myöhemmän kehityksen valossa, huomataan kehittämistyöryhmän olleen varsin hyvin ”hajulla” siitä, millainen toiminta Nyytille tulevaisuudessa sopisi.

3.2.4 Otaniemi-projekti ja Virtuaaliolkapään alku

Teknillisen korkeakoulun ylioppilaskunnasta (TKY) tuli Nyytin jäsen vuoden 1986 syyskokouksessa. Jäsenyydestä huolimatta tekniikan ylioppilaat eivät ensimmäisinä vuosina juuri käyttäneet Nyytin palveluja. Syynä pidettiin Helsingin keskustassa sijainneen tukikeskuksen (silloisen kriisikeskuksen) palveluiden sijaintia liian kaukana Otaniemestä. Kuitenkin opiskelijan ja opiskelun ongelmat olivat teekkareille yhtä tuttuja kuin muidenkin alojen opiskelijoille. Mielenterveyden kehittymisestä eri opintosuunnilla tehdyn tutkimuksen mukaan erityisesti hoitoon hakeutumiskynnys oli teekkareilla muiden alojen opiskelijoita paljon korkeampi.¹³³ Ongelmaa pahensi teekkareille tyypillinen

¹³² Antti Aron kehittämistyöryhmälle laatima muistio Nyytin toiminnan kehittämisestä 24.1.1990.

¹³³ Saari 1981, 45–48.

”otaantuminen”, jolla tarkoitettiin elämän kaikinpuolista keskittymistä vain ja ainoastaan Otaniemen alueelle.

Tällaisten tutkimustulosten ja käytännön kokemusten perusteella TKY kääntyi Nyytin puoleen keväällä 1989 ja toivoi teekkarien aiempaa parempaa huomioimista. Ensireaktiona TKY:n sosiaalisihiteerin Taina Härkösen esittämään toiveeseen suunniteltiin keskustelun herättämistä ja Nyytiä koskevan tiedottamisen tehostamista teekkareiden keskuudessa. Otaniemeen suunniteltiin aluksi erillistä päivystyspistettä, mutta teekkareiden korkea hoitohakeutumiskynnys ja Otaniemen hyvät tietotekniset valmiudet huomioiden ryhdyttiin pian kehittämään ajatusta Nyytin liittämisestä osaksi teekkareiden OTAX-tietoliikennejärjestelmää. OTAX-järjestelmä perustui Otaniemen Trinet-tietoliikenneverkkoon, johon oli pääsy kaikilta TKK:n yleisiltä päätteiltä ja tekkarikylän kotipäätteiltä. Härkösen muistion mukaan sähköinen viestintä nähtiin tekkareille luonnollisena ja alati kasvavana viestintämuotona, ja siksi yhteistyön toivottiin konkretisoituvan erityisesti OTAX-järjestelmän kautta.

OTAX-järjestelmän kautta Nyytin suuntaan tapahtuvan yhteydenpidon suurimpina etuina nähtiin jo suunnitteluvaiheessa kirjoittajan tai kysyjän anonyymiuden säilyminen verrattuna palveluun joka pyörisi pelkin tekkarivoimin. Otaantumisen näkökulmasta Nyytin postilaatikko OTAX-järjestelmässä tarjosi keskusteluväylän nimenomaan Otaniemen ulkopuolelle. Nyytin päivystäjillä oli lisäksi enemmän vastaamiseen tarvittavaa sisällöllistä – joskaan ei aina teknistä – osaamista toisin kuin tekkareilla itsellään. Nyytin näkökulmasta *Otaniemi*-projekti lisäsi Nyytin tunnettuutta teekkareiden keskuudessa ja tarjosi hyvän mahdollisuuden jälleen uuteen kokeiluun ehkäisevän mielenterveystyön saralla.¹³⁴

Nyytin liittäminen OTAX-järjestelmään tarkoitti käytännössä postilaatikon (sähköpostiosoitteen) avaamista sekä avoimen opiskelijan ja opiskelun ongelmiin keskittyneen keskustelukanavan (chatforumin) perustamista. Nyytin päivystäjillä oli mahdollisuus kommentoida näissä ryhmissä käytäviä keskusteluja tai keskustella reaaliaikaisesti järjestelmään kirjautuneen opiskelijan kanssa.

¹³⁴ Muistio Nyytin toiminnan laajentamisesta Otaniemeen 9.4.1990.

Nyytille avattiin vuoden 1991 alussa oma postilaatikko OTAX-järjestelmään, ja muutama päivystäjä pääsi tutustumaan järjestelmässä käytäviin keskusteluihin. Alusta alkaen oli selvää, että viesteihin vastaavat ja keskusteluihin osallistuvat Nyytin päivystäjä tarvisivat perehdytystä sähköisen viestinnän erityisvaatimuksista. Virallisesti tämä Virtuaaliolkapään esiaste käynnistyi vuonna 1992. Vasta myöhemmin *Valoa verkkoon* -projektin aikana samansisältöisestä, mutta teknisesti eteenpäin menneestä sähköpostipäivystyksestä ryhdyttiin käyttämään termiä Virtuaaliolkapää. *Otaniemi*-projektin ansioksi voidaan katsoa se, että projekti antoi Nyytille konkreettisia kokemuksia ja uskalusta tarttua myöhemmin *Valoa verkkoon* -projektin aikana toimeen ja lähteä ennakkoluulottomasti kehittämään uutta tapaa harjoittaa ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä. Vaikka tietotekniikkaa hyväksikäyttävän päivystystoiminnan puitteet, toteutustavat ja itse nimi ovat *Otaniemi*-projektin ajoista muuttuneet, ei palvelun perusidea ole juurikaan muuttunut. Siksi voidaan perustellusti todeta Virtuaaliolkapään saaneen alkunsa 1990-luvun alussa.

3.2.5 YTHS:n suhtautuminen tukikeskukseen

YTHS:ssä suhtauduttiin kriisikeskusideaan alkuvaiheessa varauksellisesti. Säätiö mm. kieltäytyi tiedottamasta keskuksen palveluista omille asiakkailleen. Opiskelijoiden kriisikeskuksen perustaminen herätti YTHS:ssä paljon enemmän vastustusta kuin aiemmin käynnistetty *OMYK*-projekti. Mistään välikirjasta ei kuitenkaan ollut kyse, sillä YTHS:n edustajat olivat mukana suunnittelemassa sekä *OMYK*-projektiä että keskusta. Tämän lisäksi YTHS:n puolelta tarjouduttiin kouluttamaan kriisikeskuksessa tarvittavia päivystäjiä.

Niin kriisikeskus kuin *OMYK*-projekti syntyivät osin vallitsevaan opiskelijoiden terveydenhuoltoon kohdistuneesta kritiikistä. YTHS:n näkökulmasta hankkeet poikkesivat toisistaan siten, että *OMYK*-projekti ei aiheuttanut kilpailua vaan täydensi YTHS:n opiskelijoille tarjoamia palveluja, kun taas suunniteltu kriisikeskus astui paljon selvemmin samalle alueelle YTHS:n tuottamien mielenterveyspalvelujen kanssa. YTHS:n epäluuloiseen suhtautumiseen vaikutti pelko vapaaehtoisuuden pohjautuvan kriisikeskuksen amatööriydestä eli vapaaehtoisten kyvystä kohdata apua hakemaan tulevia opiskelijoita. Epäluuloa ovat sittemmin ruokkineet vapaaehtoistoimintaan liittyvien

määritelmien epätasällisyys¹³⁵ ja mielenterveystyöhön liittyvä laajempi koulukuntakiista psykoanalyttikkojen kannattamien pitkäkestoisten terapioiden sekä lyhytterapioiden ja ennaltaehkäisevän mielenterveystyön kannattajien välillä. Psykoanalytikoilla on perinteisesti ollut vahva rooli Suomessa harjoitetussa mielenterveystyössä ja siitä käydyssä keskustelussa.¹³⁶

Myös YTHS:n mielenterveyspalveluissa löytyi kannatusta molemmille koulukunnille. Vaikka säätiöön oli jo 1970-luvulla palkattu ennaltaehkäisevään mielenterveystyöhön innostuneesti suhtautuneita neuvontapsykologeja, oli säätiössä harjoitettu ennaltaehkäisevä mielenterveystyö marginaalista verrattuna pidempiin terapioihin ja säätiön yleiseen linjaan.¹³⁷ Yhteydenpito YTHS:n ja Nyytin välillä tapahtuikin pitkään vain neuvontapsykologien välityksellä, joiden oli helpompi suhtautua myönteisesti Nyytissä harjoitettuun mielenterveystyöhön. Mitä vakiintuneemmaksi tukikeskuksen toiminta on alkuvuosista muuttunut, sitä enemmän Nyytillä on ollut yhteydenpitoa neuvontapsykologien lisäksi myös muihin YTHS:n ammattilaisiin.

3.2.6 Nyytin toimitilat

Vuosien varrella Nyytin toimisto ja tukikeskus ovat olleet milloin yhdessä, milloin erillään. Lisäksi molemmat ovat vaihtaneet osoitetta useamman kerran. Muuttojen tarkoituksena on ollut löytää Nyytin toimintaan kulloinkin parhaiten sopivat tilat. Myös taloudelliset tekijät ovat vaikuttaneet siihen, missä Nyyti on kulloinkin kulloinkin toiminut.

Nyytin kiertolaiselämä alkoi syksyllä 1986, kun Nyytin toimisto muutti HYY:n keskustuimiston yhteydestä Suomen Akateemisen Raittiusliiton (SARL) tiloihin Pohjoinen Hesperiankatu 13 B 2:een. SARL:n tiloissa Nyyti toimi aina vuoden 1988 syyskuuhun saakka, jolloin myös Nyytin oli ryhdyttävä uusien tilojen etsimiseen, koska SARL irtisanottiin omista toimitiloistaan. Luontevin vaihtoehto tuossa tilanteessa oli siirtää toimisto Vironkadulle samoihin tiloihin kriisikeskuksen kanssa. Taloudellisesti tiukoilla olleelle Nyytille pääsy Vironkadun tiloihin oli onnenpotku, sillä yli-

¹³⁵ Ks. luku 3.2.2 Vapaaehtoistoiminnan määrittämisestä

¹³⁶ Henry Honkasen haastattelu 14.4.2004.

¹³⁷ Salli Saaren haastattelu 31.5.2004.

opisto lupasi tilat Nyytin käyttöön vastikkeetta aluksi vuoden 1989 kesäkuun loppuun saakka ja mahdollisesti myös pidemmäksi aikaa.¹³⁸

Vironkadun tilat tulivat tarpeeseen, sillä vuonna 1987 rahoittajien suhteen ei tapahtunutkaan toivottua kehitystä edellisvuoden optimismista huolimatta. Espoon kaupunki hylkäsi loppuvuodesta 1987 Nyytin toiminta-avustusanomuksen vuodelle 1988, mikä vaaransi koko *OMYK*-projektin jatkumisen. Uusien asuinyhteisöjen käynnistäminen ja toiminnanjohtajan toimen kokopäiväistäminen osoittautuivat tällaisessa taloudellisessa tilanteessa mahdottomiksi. Tiukassa taloudellisessa tilanteessa toimitiloista maksettava vuokra olisi vaikeuttanut Nyytin taloudellista asemaa ratkaisevasti.

Nyytin toimisto ja nimensä tukikeskukseksi vaihtanut kriisikeskus toimivat samoissa tiloissa Vironkadulla aina vuoden 1991 elokuuhun asti, jolloin Nyyti vuokrasi toimisto- ja ryhmätilat Mielenterveysyhdistys Helmi ry:ltä yhdessä Omaiset Mielenterveyden Tukena ry:n kanssa. Yhteiselo Snellmaninkatu 29 sijainneissa tiloissa kesti vuoden 1992 syyskuun loppuun, minkä jälkeen kaikki kolme yhdistystä muuttivat yhteisiin toimitiloihin Fredrikinkatu 47:ään. Tukikeskus jatkoi kuitenkin edelleen toimintaansa vanhoissa tiloissa Vironkadulla.

Muutaman vuoden kuluttua olivat tilakysymykset jälleen ajankohtaisia. Joulun alla 1994 selvisi, että Omaiset Mielenterveystyön Tukena Uudenmaan yhdistys ry muuttaa pois yhteisistä toimitiloista ja että myös Helmi ry:n jatko tiloissa oli epävarmaa. Koko kevään 1995 kestäneiden etsintöjen tuloksena Nyytille löydettiin uudet toimitilat Mannerheimintie 40:stä, jonne sekä Nyytin toimisto että tukikeskus muuttivat toukokuussa 1995. Parin Töölössä vietetyn vuoden jälkeen Nyytissä ryhdyttiin jälleen haaveilemaan yhdistykselle paremmin sopivista ja sijainniltaan suotuisimmista toimitiloista. Vuoden 1997 lopulla Nyyti uskaltautui irtisanoutumaan Mannerheimintien toimitiloista, koska RAY:n oli korottanut yhdistyksen yleisavustusta vuodelle 1998. Uskallusta lisäsivät myös *Valoa verkkoon* ja *Eväitä elämään* -projektien saamat myönteiset avustuspäätökset. Maaliskuussa 1998 Nyytin toimisto ja tukikeskus siirtyivät nykyisiin tiloihin Rikhardinkadulle.

¹³⁸ Nyytin hallituksen kokouksen pöytäkirja 29.8.1988.

3.3 Projektien aika (1995–)

Erilaiset projektit ja niihin liittyneet tutkimukset ovat olleet osa Nyytin toimintaa koko sen olemassaolon ajan. *OMYK*-projektista alkaen Nyytissä on pyritty tuottamaan projektien yhteydessä myös tutkimustietoa omaan ja muiden käyttöön. Tutkimuksellisuus on liittynyt Nyytin toimintaan mitä luontevimmin niin toimijoiden korkeakoulutaustan, kohderyhmän kuin yhteistyökumppaneiden kautta. Tukikeskuksen toiminnan vakiintuminen tarkoitti myös yhdistyksen toiminnan vakiintumista. Tukikeskuksen palvelujen vakiintumisen myötä myös erilaisten projektien osuus lisääntyi 1990-luvulla. Ideat projekteihin saatiin joko opiskelijoiden tarpeista tai yhteistyökumppaneilta. Huolellisesti suunnitellut ja toteutetut projektit tekivät Nyytiä edelleen tunnetuksi paitsi opiskelijoiden myös rahoittajien ja muiden yhteistyökumppaneiden joukossa. Projektien myötä Nyyti ”löysi” opiskelijayhteisöt toimintakentäkseen, minkä jälkeen Nyyti jalkautui niihin hyvin konkreettisesti toiminnassaan ja tutkimuksissaan. Vuonna 1995 *Eväitä elämään* -projektista alkanutta aikakautta voidaan hyvällä syyllä kutsua projektien ajaksi, jonka aikana toteutettiin myös *Eväitä elämään* -projektia seuranneet *Valoa verkkoon* ja *Yhdessä yhteisöksi* -projektit. Omalla tavallaan myös meillä oleva valtakunnallistumisprojekti edustaa samaa jatkumoa.

Valtaosa nyyttiläisistä on tullut toimintaan mukaan korkeakouluopintojensa aikana, jolloin yhteydet tiedeyhteisöön ovat olleet, jos eivät vielä tiiviit, niin ainakin aluillaan. *Eväitä elämään* -projektia lukuun ottamatta Nyytin projektien ja tehtyjen tutkimusten pääasiallisen kohderyhmän ovat muodostaneet korkeakouluopiskelijat. Opiskelijavetoisuutensa johdosta Nyyti on perustamisestaan alkaen ollut herkkä aistimaan nuorten aikuisten ja opiskelijoiden ongelmia ja kipupisteitä. Yhdistys on tarjonnut erityisesti pääkaupunkiseudun korkeakouluopiskelijoille vaihtoehdoisen väylän toisaalta suunnitella ja harjoittaa ehkäisevää mielenterveystyötä, toisaalta käyttää Nyytin tarjoamia rinnakkaisia palveluja.

YTHS on korkeakouluopiskelijoiden terveydenhuollon tärkein palveluntarjoaja ja asiantuntija. Yksin kokonsa vuoksi YTHS on toisinaan koettu konservatiiviseksi ja hidasliikkeiseksi pieneen Nyytiin verrattuna. Kuten YTHS:n mielenterveyspalveluiden oma syntyhistoria¹³⁹ osoittaa, ovat uudet

¹³⁹ Vrt. Niemi 1992, 164–176. Opiskelijat perustivat ensimmäiset neuvontapsykologien toimet ylioppilaskuntien yhteyteen, josta toimet myöhemmin siirtyivät YTHS:n tarjoamiksi palveluiksi..

ja vasta hieman myöhemmin hyväksynnän saaneet toimintamuodot käynnistyneet muiden kuin virallisen palveluntarjoajan toimesta. Juuri näin oli laita myös Nyytin perustamisessa. Niin *OMYK*-projekti kuin tukikeskuksen perustaminen voidaan nähdä osoituksena pienempien ja ei niin institutionalisoituneiden järjestöjen kyvystä ideoida ja ryhtyä toteuttamaan uusia projekteja.

Kuten edellä on jo todettu, uusien innovaatioiden tuottamista ja kehittämistyötä on pidetty yhtenä järjestöjen merkittävistä tehtävistä. Suomen nykyisen monipuolisen palvelurakenteen voidaan sanoa olevan pitkälle sen ansiota, että järjestöt ovat tunnistaneet muuttuvassa yhteiskunnallisessa tilanteessa muuttuneet tarpeet ja ryhtyneet ennakkoluulottomasti kehittämään uusia palveluja.¹⁴⁰ Valtiovallan ohjaustyökaluna on ollut RAY, jonka kautta sen on ollut mahdollista tukea potentiaalisiksi katsomiaan järjestöjä ja hankkeita.

3.3.1 Eväitä elämään

Keväällä 1994 alkunsa saanut *Eväitä elämään* -projekti oli ensimmäinen Nyytin uusista projekteista. Uusista sikäli, että *OMYK*-projektin ja tukikeskuksen perustamisen jälkeen uusia hankkeita ei Nyytissä ollut juuri käynnistynyt. Tukikeskuksen perustamisen jälkeen resursseja suunnattiin keskuksen toimintamuotoihin, kuten erilaisiin ryhmiin, seminaareihin ja luentosarjoihin.

Eväitä elämään -projekti oli kehitys- ja pilottihanke, jolla etsittiin keinoja menetelmiä vahvistaa nuorten elämäntaitoja kouluissa. Projektin kohderyhmänä olivat Nyytin varsinaisesta kohderyhmästä poiketen yläasteiden, ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden opiskelijat. Tavoitteena oli kehittää nuorten valmiuksia kohdata ja käsitellä vaikeuksia antamalla näihin tilanteisiin myönteisiä toimintajärjestelmiä ja ratkaisumalleja. Lisäksi projektin puitteissa pyrittiin luomaan kouluille uusia tai kehittämään koulujen jo olemassa olevia toimintamalleja.¹⁴¹

Eväitä elämään -projekti sai alkunsa eri kansalaisjärjestöjen ja pääkaupunkiseudun nuorten kanssa toimivien työntekijöiden aivoriihissä, josta se laajeni kouluinfotyöryhmän nimellä kulkeneeksi yhteistyöprojektiksi, jolloin mukaan kutsuttiin lisää mielenterveyskentän ja opiskelijoiden edustajia.

¹⁴⁰ Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi 2005, 28.

¹⁴¹ Helenius & Pesonen, *Eväitä elämään* -projektin loppuraportti 1998a, 7.

Nyytistä keskusteluihin osallistui kevääseen 1995 asti yhdistyksen toiminnanjohtaja toiminut Auli Orbinski. Suunnitelmien edetessä ilmeni, että projektiin tarvittiin sopiva järjestön hallinnoimaan mm. projektia varten anottavia avustuksia. Kokouksessaan 8.5.1995 Nyytin hallitus päätti olla hankkeessa tarpeen tullen käytettävissä. Silti voidaan pitää yllätyksenä, että projektin hallinnointi annettiin Nyytille, joka oli varsin pieni toimija mukana olleisiin suurempiin ja huomattavasti maineikkaampiin järjestöihin verrattuna. Nyytin päätymistä projektin toteuttajaksi perusteltiin mm. sillä, että mukana olleet tahot halusivat tukea Nyytin toiminnan kehittymistä. Lisäksi Nyytin vertais-tukeen ja opiskelijalähtöisyyteen perustuva toiminta-ajatus tarjosi sopivan viitekehyksen kyseiseen projektiin.¹⁴²

Eväitä elämään -projekti aiheutti Nyytin jäsenistössä myös vastarintaa. Kritiikkiä esitettiin lähinnä TKY:n suunnalta, jossa pelättiin uuden projektin johtavan yhdistyksen perustoiminnan ja kohde-ryhmän hämärtymiseen. Nyytin hallitus linjasikin yhdistyksen rooliksi lähinnä *Eväitä elämään* -projektin hallinnoimisen ja seuraamisen. Keskustelu projektin sopivuudesta Nyytille jatkui Nyytin sisällä koko projektin ajan, mikä vei voimavaroja nytyiläisiltä ja projektissa mukana olleilta. Positiivista tässä konfliktissa oli se, että yhdistyksen perustoiminnan toiminta-ajatus kirkastui ja syven-tyi.¹⁴³

Vaikka *Eväitä elämään* -projektin sopivuudesta Nyytille käytiin sisällön ja kohdeyhmän osalta kriittistä keskustelua, projekti osoittautui muilta osin yhdistykselle kultaakin arvokkaammaksi. Edellisestä suuremmasta hankkeesta, *OMYK*-projektista, oli kulunut vuosia ja siinä välissä suurin osa aktiivisista toimijoista vaihtunut. *Eväitä elämään* -projekti lisäsi merkittävästi Nyytin projek-tiosaamista hankkeen suunnittelusta sen toimeenpanoon ja tulosten raportointiin¹⁴⁴. Projekti osoitti myös Nyytin perustoiminnassa olevat rajoitukset mm. teknisten laitteiden, tilojen ja taloudenhoito-järjestelmän suhteen. Ilmenneet rajoitukset korjaantuivat projektin kehittymisen myötä. Erityisen tärkeää oli Nyytin verkostoituminen mielenterveyden asiantuntijaorganisaatioiden suuntaan. Kon-taktit lisäsivät Nyytin tunnettuutta mielenterveystyön kentällä ja rahoittajien silmissä. Lisäksi tällai-

¹⁴² Helenius & Pesonen 1998b, 90.

¹⁴³ Kati Kettusen haastattelu 22.6.2004.

¹⁴⁴ *Eväitä elämään* -projektin yhteydessä tuotettiin seuraavat raportit ja julkaisut: Kokemuksia nuorten elämäntaitoja vahvistavasta ohjauksesta kouluissa, *Eväitä elämään* -projektin väliraportti (1997), *Eväitä elämään* -projekti, Malleja ja koke-muksia nuorten elämäntaitojen kehittämiseen kouluissa, loppuraportti (1998), Nuorten palveluopas (1998). Lisäksi projek-tin pohjalta julkaistiin työmenetelmäkirja: Helenius & Rautava & Tuovinen: *Eväitä elämään* - Keinoja nuorten elämäntai-tojen vahvistamiseksi (1998).

nen verkostoituminen helpotti Nyytin oman roolin ja perustehtävän kannalta keskeisten yhteistyötahojen hahmottamista.

Nyytin toiminnanjohtajana *Eväitä elämään* -projektin aikana toimineen Kati Kettusen mukaan projektista käynnistynyt kehitys teki Nyytin toimintaa näkyväksi RAY:n lisäksi mm. Stakesissa.¹⁴⁵ Nyytin perustoiminta sai uudenlaisen selkänojan, kun Nyyti nousi RAY:n A-avustusta saavien yhdistysten joukkoon vuonna 1998. A-avustus ja projekteille myönnetty erillisavustukset helpottivat merkittävästi Nyytin toiminnan pitkäjänteisempää suunnittelua. *Eväitä elämään* -projekti onnistui myös projektina suunnitelmien mukaisesti. Nyytin kokonaistoiminnan kannalta projektin vaikutukset olivat vielä merkittävämmät koska, Nyyti osoittautui yhteistyökumppaneiden silmissä luotettavaksi ja kyvykkääksi projektien toteuttajaksi ja varteenotettavaksi mielenterveyskentän toimijaksi.

3.3.2 Valoa verkkoon

Syksyllä 1997 käynnistyi *Valoa verkkoon* -kehityshanke, jonka tavoitteena oli edistää mielenterveyden edistämisen mahdollisuuksia tietoverkoissa. Toinen keskeinen tavoite oli integroida kehitettävät palvelut osaksi Nyytin perustoimintaa. Hankkeen juuret olivat kuitenkin kauempana vuodessa 1991, jolloin Nyytin tukikeskukseen hankittiin ensimmäinen mikrotietokone ja siihen sähköinen postilaatikko, jonka välityksellä Teknillisen korkeakoulun opiskelijoille tarjoutui mahdollisuus keskustella päivystämiseen perehdyttyjen Nyytin päivystäjien kanssa. Palvelun ylläpidosta vastasivat TKY:n silloinen sosiaalisihteeri Auni Pajari ja muutamat sähköpostipalvelusta kiinnostuneet vapaaehtoiset. Ensimmäisinä vuosina OTAX-järjestelmän kautta tapahtunut yhteydenpito oli vähäistä. Pääpaino oli Pajarin välittämässä Nyytiä ja mielenterveyttä koskevissa artikkeleissa ja tiedotteissa.

Nyytin Otaniemessä sähköpostitse tapahtuvaan päivystystoimintaan ei alkuvaiheessa liittynyt erityistä koulutusta, Otaniemi-projektin painopisteen sijaittua Nyytin palveluista tiedottamisessa. Harvoista yhteydenotoista vuosilta 1992–1995 ei myöskään kerätty tilastoja, mutta silloiset päivystäjät muistivat käyneensä muutamien opiskelijoiden kanssa useita viestejä sisältäneitä keskusteluita.¹⁴⁶ Näistä alkuvuosien kompastuskivistä otettiin opiksi Valoa verkkoon -projektissa, kun Virtuaaliol-

¹⁴⁵ Kati Kettusen haastattelu 22.6.2004.

¹⁴⁶ Auni Pajarin haastattelu teoksessa Kettunen & Romunen (toim.) *Valoa Verkkoon* -projektin väliraportti 1999, 7.

kapään keskeisiksi periaatteiksi nousivat sekä päivystäjien koulutuksesta huolehtiminen että yhteydenottojen tilastointi. Syksystä 2002 alkaen sekä yhteydenotot että vastausviestit on arkistoitu mahdollista tutkimuskäyttöä varten.

Nykypäivän opiskelijoiden tietotekniisiin palveluihin verrattuna niin tietokoneet kuin verkkoyhteydet olivat 1990-luvun alkupuolella vielä lapsenkengissä. Tietokoneiden ohella myös varhaiset sähköpostin anonymiteetin turvaavat järjestelyt olivat vaatimattomia nykyiseen verrattuna. Otaniemessä nämä puitteet olivat kuitenkin jo tuolloin varsin hyvässä kunnossa, minkä johdosta teekkarit tarjosivat otollisen kohderyhmän Nyytin kokeilulle.

Vasta *Valoa verkkoon* -projektin myötä Nyytissä oivallettiin toden teolla Internetin mahdollisuudet opiskelijoiden parissa tehtävään ehkäisevään mielenterveystyöhön. Työskentelyä johti vuonna 1996 Nyytin tukikeskussuunnittelijana aloittanut Iris Koskisen. Vaikka Nyytissä kärsittiin alkuvaiheessa puutteista teknisen osaamisen ja laitteiden osalta, sisällöllisistä ideoista ei ollut pulaa. *Valoa verkkoon* -projektin tavoitteena oli alusta alkaen selvittää sähköpostitse käytävän keskustelun mahdollisuudet ja soveltuvuus mielenterveystyöhön.¹⁴⁷ Myös ajankohta oli otollinen uudelle projektille, sillä korkeakouluopiskelijoiden sähköisten viestintävälineiden käyttömahdollisuudet ja -taidot lisääntyivät – ei vain teekkarien – vaan kaikkien opiskelijoiden keskuudessa 1990-luvun loppua kohden kiihtyvällä vauhdilla.

Kun *Otaniemi*-projektin käynnistysvaiheessa muutamaa vuotta aiemmin päällimmäisiä huolia oli tietyn opiskelijaryhmän eli teekkaroiden tavoittaminen, oli näkökulma nyt paljon laajempi. Muutama vuoden aikana sähköposti oli vakiintunut pelkästä teekkaroiden tietoverkosta yhä useampien opiskelijoiden keskeiseksi informaatiokanavaksi ja viestinnän välineeksi. Aiemman *Otaniemi*-projektin jalostuminen *Valoa verkkoon* -projektin myötä vakiintuneiksi toimintamuodoiksi edellytti teknistä kehitystä ja keskeisimpien sisältökysymysten, kuten anonymiteetti- ja työnohjauskysymysten ratkaisemista. Sähköisten viestintävälineiden ja opiskelijoiden tietoteknisten valmiuksien kehittyminen on lisännyt samalla näihin molempiin kohdistuvaa tutkimusta. Nyytissä oivallettiin *Valoa verkkoon* -projektin aikana, miten em. sähköisten viestintävälineiden kautta syntyi oiva mahdollisuus tarjota tukea ja tietoa suhteellisen laajasti ja edullisesti koko kohderyhmälle.

¹⁴⁷ Mustonen 2000, 15

Valoa verkkoon -projektin aikana syntyneistä palveluista www-sivut ja Virtuaaliolkapää vakiintuivat nopeasti Nyytin perustoiminnoiksi. Vuosina 1999–2000 kokeilluista verkkoryhmistä ei sellaisenaan muodostunut Nyytin toimintamuotoa, koska ne olivat pääasiassa yhdistelmä sähköpostin ja chatin välityksillä käytäviä keskusteluja sekä tapaamisia lukuun ottamatta vaihtari-ryhmää, joka toimi pelkästään sähköpostilistan välityksellä. Verkkoryhmissä käytetyt menetelmät puolestaan vaihtelivat taideterapiasta toiminnallisiin menetelmiin.¹⁴⁸

Valoa verkkoon -projekti ja Virtuaaliolkapää voidaan nähdä myös Nyytin valtakunnallistumissuunnitelmien edellytyksinä. Siinä missä *Eväitä elämään* -projekti toi Nyytille kokemusta projektin läpiviemisestä ja hallinnoimisesta, *Valoa verkkoon* -projekti tutustutti jokaisen Nyytin toimihenkilön ja vapaaehtoisen tietotekniikan mahdollisuuksiin ja rajoituksiin ennaltaehkäisevässä mielenterveys-työssä. Projekti oli täten malliesimerkki pienen järjestön kyvystä omaksua ja hyödyntää uusia teknisiä sovelluksia, Nyytin tapauksessa sähköisiä viestintävälineitä.

Virtuaaliolkapään alati lisääntyneistä yhteydenotoista muodostui myöhemmin merkittävin tunnusluku ja perustelu koko Nyytin toiminnalle. Internetin kehittymisen ja Nyytin valtakunnallistumissuunnitelmien etenemisen myötä on vuoden 2005 alussa tultu tilanteeseen, jossa Nyytin Virtuaaliolkapää kuuntelee tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijoita joka puolella Suomea. Pelkkien puhelinta ja käyntipäivystysten ja muiden pääkaupunkiseudulle sijoittuvien palvelujen välityksellä Nyytin palvelut tavoittaisivat huomattavasti pienemmän opiskelijajoukon.

Valoa verkkoon -projekti pohjautui pääosin *Otaniemi*-projektista saatuihin varhaisiin kokemuksiin ja Iiris Koskisen työpanokseen. Jo ennen projektin varsinaista alkamista sähköpostipäivystys siirrettiin kahdelta vapaaehtoispäivystäjältä Koskisen vastuulle, jotta saatiin parempi kuva viestien luonteesta, vastaamiseen tarvittavista taidoista ja taustatuen tarpeesta. Tuolloin Nyytille hahmoteltiin myös ensimmäiset omat www-sivut.¹⁴⁹

¹⁴⁸ Mustonen 2000, 49. Uusissa vuonna 2005 käynnistyvissä verkkoryhmissä, ryhmien jäsenet eivät tapaa eivätkä tunne toisiaan. Verkkoryhmä-termi on silti säilynyt eri aikoina toimineiden ryhmien sisällöllisistä eroista huolimatta.

¹⁴⁹ Kettunen & Romunen 1999, 11.

Projektsuunnitelma muotoiltiin talven 1997 aikana, minkä jälkeen projekti eteni joutuisasti. Huhtikuussa 1997 projekti valittiin Stakesin koordinoimaan Mielenterveyden edistämisen ja telematiikan verkostoon (MEPT)¹⁵⁰ ja myöhemmin samana vuonna projektiin saatiin rahoittajiksi mukaan niin sosiaali- ja terveysministeriö kuin RAY.

Projekti eteni vuonna 1998 palvelukokeilujen sisällöllisellä ja teknisellä suunnittelulla. Sähköposti-päivystys siirrettiin takaisin tukikeskuksen vapaaehtoisille päivystäjille ja Iris Koskinen keskittyi muihin tehtäviin projektissa. Samoin otettiin käyttöön Nyytin uudet ja sisällöltään kehitetyt www-sivut. Vuodet 1999 ja 2000 puolestaan olivat projektissa palvelukokeilujen, jatkohankkeiden ja raportoinnin aikaa.

Vuosina 1999 ja 2000 Nyytin www-sivuille suunniteltiin myös tutor- ja gradusivut. Sivujen suunnittelua varten kutsuttiin koolle joukko ylioppilaskuntien tutoreita ja tutortyöstä vastaavia keskustelemaan tutoroinnin tarpeista ja näitä tarpeita tukevien www-sivujen sisällöstä. Nyytin www-sivuista muodostui lopulta monipuolinen tietopaketti, jonne koottiin aineistoa mm. tutorin vastuusta ja roolista ryhmänjohtajana, kirjallisuus- ja linkkivinkkejä sekä leikkimielinen supertutor-flegututor testi. Lisäksi tutorille tarjottiin sivujen kautta mahdollisuus ottaa yhteyttä Nyytin työntekijään tutorryhmää koskevissa ongelmissa.¹⁵¹ Sekä Nyytin tutorsivut että aiemmin esiteltyt gradusivut ovat molemmat löytäneet kohderyhmänsä. Syksyllä 1999 lanseeratut Nyytin tutorsivut ovat ajankohtaiset etenkin syksyisin uusien tutorryhmien ilmaantuessa kampuksille.

Valoa verkkoon -projektin aikana kokeiltiin myös ensimmäisen kerran vaihdossa oleville opiskelijoille suunnattua sähköpostipohjaista verkkoryhmää. Vaihtari-ryhmässä lähdettiin ajatuksesta, että verkon välityksellä tapahtuva ohjattu vertaistuki opiskelijavaihdossa olevien opiskelijoiden välillä auttaa ja tukee opiskelijoita uudessa elämäntilanteessa. Tavoitteena oli tukea niin vaihto-opiskelijan

¹⁵⁰ MEPT oli sosiaali- ja terveysministeriön perustama Mielenterveyden Edistämisen ja Päihdetyön Telemaattisten palveluiden hankekokonaisuus. Verkoston muita hankkeita olivat mm. Kuntoutussäätiön TELEINSP, A-klinikkasäätiön PRENet ja rannikkoseudun terveystoimen DIALOG-hanke. Eri hankkeiden tavoitteena oli kehittää ja kokeilla uusia palvelumuotoja, jotka hyödynsivät telemaattisia verkkoyhteyksiä. Telematiikalla tarkoitetaan viestintää, joka käyttää hyväkseen sähköisiä järjestelmiä. Internet-verkko tarjosi eri MEPT-hankkeille mahdollisuuden laajentaa ennaltaehkäisevien palveluiden käyttäjäkuntaa perinteisten sosiaali- ja terveyspalvelujen käyttäjäkunnan ulkopuolelle. Telematiikka antoi myös mahdollisuuden uudelleenlaiseen asiakaskontaktiin verkkopalvelun ja lukijan välille. MEPT-verkoston lopetettua toimintansa 1999 toimintaa jatkoi vuoden 2000 alusta aloittanut Avec-verkosto.

¹⁵¹ Mustonen 2000, 24.

ulkomaillaoloa, opintoja kuin yksityiselämää.¹⁵² Vaihtari-ryhmästä saatu positiivinen palaute johti myöhemmin uuteen ja erilliseen *Vaihtari*-projektiin, jossa pyrittiin kartuttamaan Nyytin *Valoa verkkoon* -projektin yhteydessä saamia kokemuksia. Erotuksena vuonna 2005 toteutettaviin verkkoryhmiin aiemmat kokeilut tehtiin sähköpostiin pohjautuvien sovellusten avulla, kun taas vuonna 2005 aloittavat verkkoryhmät toimivat tietoteknisesti turvallisemmassa www-ympäristössä. Sisällöllisesti nämä eri aikoina toteutetut ja vaihtoon lähteille tai sieltä palaaville opiskelijoille suunnatut ryhmät muistuttavat toisiaan.

Avec-verkosto ja Verkkoauttamisen koulutushanke

Valoa verkkoon -projektin kautta Nyyti kuului MEPT-verkoston johtoryhmään. Tämän verkoston lopetettua toimintansa syntyi vuoden 2000 alussa A-klinikkasäätiön koordinoimana uusi Avec-verkosto, johon kuului aiempien MEPT-verkoston jäsenten lisäksi myös muita järjestöjä, mm. SMS, MTKL, YTHS, Ensi- ja turvakotien liitto sekä Lastensuojelun Keskusliitto. Avec-verkoston tavoitteena oli perustaa Internetiin kriisipalveluja tarjoava yhteinen portaali¹⁵³. Verkoston kautta järjestyi myös STM:n rahoitus Nyytin omalle Verkkoauttamisen koulutushankkeelle. *Valoa verkkoon* -projektin ansiosta Nyytillä oli kokemusta sekä omasta sähköpostipalvelusta että yhteistyöstä muiden verkkoauttamista toteuttavien tai suunnittelevien tahojen kanssa.

Verkkoauttamisen koulutushankkeessa syntyi Nyytin projektiassistentti Salla Tschokkisen toimesta *Sähköpostiauttajan opas*, jossa esiteltiin verkkoauttamisen vapaaehtois- ja ammattilaispalvelujen edellytyksiä ja erityispiirteitä. *Valoa verkkoon* -projektin tulokset on koottu Niina Mustosen toimittamaan teokseen: *Valoa verkkoon -projektin loppuraportti – Kokemuksia tietoverkkojen hyödyntämisestä opiskelijoiden mielen hyvinvoinnin edistämiseksi (2000)*.

¹⁵² Mustonen 2000, 57.

¹⁵³ Apua.info -portaali aloitti toimintansa 19.12.2001. Portaalissa verkoston jäsenjärjestöjen tuottama materiaali on linkitetty neljän teeman alle, joita ovat: 1. Mielenterveys, 2. Perhe, lapset ja parisuhde, 3. Päihteet ja riippuvuudet sekä 4. Perheväkivalta. Portaali jatkaa edelleen toimintaansa osoitteessa: [<http://www.apua.info>], 1.6.2006.

3.3.3 Yhdessä yhteisöksi

Yhdessä yhteisöksi -projekti toteutettiin vuosina 2000–2002 ja sitä seurannut vuoden mittainen jatkokoprojekti vuonna 2003. *Yhdessä yhteisöksi* -projektin tarkoituksena oli edistää opiskelijoiden hyvinvointia ja viihtyvyyttä yhteisöissä, parantaa näiden yhteisöjen toimintakykyä ja vahvistaa sosiaalisen tuen muotoja yhteisöissä sekä ehkäistä opiskelijoiden psyykkisiä ongelmia. Jatkokoprojektin tavoitteena oli viedä varsinaisessa projektissa syntynyt *Työkalukirja ainejärjestötyöhön* opiskelijajärjestöihin ja kouluttaa opiskelijajärjestöjä työkalukirjan käytössä ja hyödyntämisessä.

Yhdessä yhteisöksi -projektin syntyyn vaikuttivat niin aiemmista projekteista saadut kokemukset kuin tulevaisuuteen suuntautuvat toimintastrategiat. *Eväitä elämään* ja *Valoa verkkoon* -projekteista Nyytiin oli tarttunut aimo annos projektityössä vaadittavaa tietotaitoa. Erityisesti *Eväitä elämään* -projektin ansioksi on laskettava se, että vaikka projekti ei kohdistunutkaan Nyytiin perustehtävän mukaisesti korkeakouluopiskelijoihin, projekti rohkaisi Nyytiä kiinnittämään ennistä enemmän huomiota opiskelijayhteisöihin. Yksilön ja yhteisön välisen suhteen merkitys oli Nyytissä tiedostettu jo aiemmin, vaikka tukikeskuksen palvelut oli toistaiseksi kohdistettu pääsääntöisesti yksilöille.

Kuten kaikissa projekteissa myös *Eväitä elämään* -projektissa yksi keskeinen haaste oli sulauttaa projektin keskeinen anti osaksi Nyytin perustoimintaa. Vuonna 1999 tarkasteltiin voisiko *Eväitä elämään* -projektia hyödyntää mm. Nyytin ryhmätoiminnassa tai vapaaehtoisten koulutuksessa. Lisäksi tarkasteltiin aiemmin kokeillun oppilaitosyhteistyön mallin soveltuvuutta yliopistoihin suuntautuvaan yhteisötyöprojektiin. *Yhdessä yhteisöksi* -projektin suunnitelma valmistui keväällä 1999 ja hanke eteni kun RAY lupautui rahoittamaan projektia vuosina 2000–2002 yhteensä 1,1 miljoonalla markalla (n. 185 000 eurolla).¹⁵⁴

Projekti siirtyi operatiiviseen vaiheeseen vuonna 2000, kun suunnittelutyöryhmän työtä jatkamaan muodostettiin varsinainen eri alojen ammattilaisista koostuva projektiryhmä, joka ohjasi työskentelyä erityisesti sisällöllisissä kysymyksissä. Koska projekti oli hieman jäljessä alkuperäisestä aikataulusta, lähdettiin toteutusvaiheeseen kahden projektisuunnittelijan voimin.

¹⁵⁴ Tilasto RAY:n Nyytille myöntämistä avustuksista. Juha Vuorelan (RAY) sähköpostiviesti tekijälle 14.2.2005.

Yhdessä yhteisöksi -projektin keskeisen osan muodosti kolmen pilottijärjestön¹⁵⁵ kanssa läpiviety vuoden mittainen kokeilu, jonka tavoitteena oli käynnistää ja tukea näiden järjestöjen edustamien yhteisöjen kehittymistä. Tässä vaiheessa keskeistä oli opiskelijoiden oma osallistuminen niin suunnitteluun, toteutukseen kuin arviointiin. Yhtenä koko projektin keskeisimmistä ajatuksista oli antaa yhteisöille itselleen välineitä tunnistaa ja ratkaista yhteisössään esiintyviä ongelmia. Projektin ja siihen osallistuneiden pilottijärjestöjen kokemusten pohjalta koottiin *Työkalukirja ainejärjestötyöskentelyyn* -opas, jossa tuodaan kootusti esiin toisaalta lukuisia opiskelijayhteisöille tunnusomaisia piirteitä, toisaalta kokeilun myötä jalostuneita konkreettisia välineitä ja työkaluja opiskelijayhteisöjen vahvistamiseen.

Vuodelle 2003 sijoittunut jatkoprojekti perustui oppaan markkinointiin ja oppaan hyödyntämiseksi ylioppilaskunnissa pidettyihin koulutuksiin. Työkalukirjan saama vastaanotto ylioppilaskunnissa ja ainejärjestöissä eri puolilla Suomea oli innostunutta. Kokemusten perusteella oppaan ja sen pohjalta tehdyn 2. painoksen¹⁵⁶ uskotaan jatkossa soveltuvan ainejärjestöjen lisäksi myös muiden järjestöjen käyttöön.

Yhteisöllisyyden ilmentymiä

Yhdessä yhteisöksi -projekti oli osa opiskelija- ja opiskeluyhteisöissä viime vuosina laajasti virinnyttä yhteisöllisyys- ja hyvinvointikeskustelua, jonka muita käynnistäjiä ja ilmentäjiä ovat olleet Helsingin yliopiston ja HYY:n piirissä vuosina 2002–2003 toteutettu hyvinvointihanke Hyrrä sekä valtakunnallinen YTHS:n, SYL:n ja OLL:n voimin vuonna 2001 aloitettu Kehrä-hanke. YTHS:n neuvontapsykologi ja Nyytin hallituksen pitkäaikainen jäsen Lauri Yli-Pohja määritteli yhteisöllisyysteemojen viime vuosien renessanssin ainakin kolmen eri linjan tai ilmentymän yhteensulautumisenä.

¹⁵⁵ Pilottijärjestöt olivat Helsingin yliopiston kansantaloustieteen opiskelijat ry (KTTO), kasvatustieteiden opiskelijat ry (KAS) ja aikuiskasvatustieteen opiskelijat ry (AKU).
¹⁵⁶ 2. painoksen nimeksi muutettiin *Työkalukirja järjestötyöhön*, millä painotettiin teoksen käyttökelpoisuutta ja hyödynnettävyyttä opiskelijajärjestöjen lisäksi myös muissa järjestöissä.

Ensimmäinen linjoista oli Nyytille ominainen ja *Yhdessä yhteisöksi* -projektin ilmentämä linja. Siinä yhdistyivät Nyytin omasta toiminnasta saadut kokemukset. Jo ennen *Yhdessä yhteisöksi* -projektia Nyytille oli kertynyt näkemystä yhteisöllisyyden merkityksestä niin tukikeskuksen toiminnan kuin kouluyhteisöille suunnatun Eväitä elämään -projektin yhteydessä. Näitä kokemuksia ja näkökulmia määrittä vahva opiskelijälähtöisyys.

Toinen yhteisöllisyyslinjoista oli YTHS:n sisällä harjoitettu ns. terveydenedistämistyö, jota kutsuttiin aina 1980-luvulle asti YTHS:n mielenterveyslinjalla ennaltaehkäiseväksi työksi. Esimerkkejä ennaltaehkäisevästä työstä olivat erilaiset julkisen terveydenhuollon puolella toteutetut kaupunginosaprojektit, joissa psykologit, terveydenhoitajat ja lääkärit lähtivät yhteisöihin ihmisten avuksi. Toisaalta termiin liittyneiden liiallisten odotusten, toisaalta sen rajallisiksi koettujen mahdollisuuksien vuoksi ennaltaehkäisevän työn käsitteestä luovuttiin ja samansisältöisestä toiminnasta ryhdyttiin puhumaan terveydenedistämistyönä. 2000-luvulla terveydenedistämisen traditiota edustaa säätiöön hiljattain perustettu yhteisöterveyden lääkärin toimi.¹⁵⁷

Kolmantena yhteisöllisyyslinjana voidaan Lauri Yli-Pohjan mukaan pitää YTHS:ssä Eero Kurrin johdolla 1990-luvun puolivälissä virinnyttä foorumia, jossa ryhdyttiin keräämään hyviä kokemuksia ja käytänteitä opiskelijaterveyteen ja hyvinvointiin liittyvistä ja onnistuneesti läpiviedyistä projekteista, hankkeista ja toimintatavoista.¹⁵⁸ Foorumi keräsi YTHS:n omien toimijoiden lisäksi yhteen edustajia niin SYL:sta, OLL:sta kuin pääkaupunkiseudun yliopistoista ja ylioppilaskunnista. Vaikka foorumi ei pitkään toiminutkaan, se keräsi yhteen tahot, jotka muutamaa vuotta myöhemmin ryhtyivät toteuttamaan pääkaupunkiseudulle sijoittuvaa Hyrrä-hanketta ja valtakunnallista Kehrä-hanketta ja -verkostoa. Vuosina 2001–2004 toteutetun Kehrä-hankkeen määritelmä kuuluu seuraavasti: ”Kehrä on Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS), Suomen Ylioppilaskuntien liiton (SYL) ja Opiskelijoiden liikuntaliiton (OLL) yhteinen hanke, jonka tarkoituksena on yhteisöllisin keinoin edistää opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyisyyttä. Kehrässä pyritään saamaan eri toimijat toisistaan tietoisina ja toistensa kanssa vuorovaikutuksessa edistämään opiskelijan hyvinvointia yksilön, yliopistojen ja yhteiskunnan hyödyksi. Kehräverkosto tarjoaa foorumin

¹⁵⁷ Lauri Yli-Pohjan haastattelu 4.10.2004.

¹⁵⁸ *ibid.*

käsitellä opiskelijan hyvinvointiin liittyviä asioita eri näkökulmia edustavien asiantuntijoiden voimin.”¹⁵⁹

Vuoden 2005 alusta Kehrä-verkoston toimintaa jatkaa YTHS:n terveystyöryhmän alaisuuteen perustettu Kehrä-jaos, jonka tehtävänä on mm. koordinoida eri kaupungeissa tapahtuvaa hyvinvointityötä. Lisäksi jaos pyrkii toiminnallaan edistämään ja tukemaan kansallisia yhteistyöhankkeita, jotka kohdistuvat yhteisöterveyteen ja opiskeluympäristöön yliopistoissa.¹⁶⁰

Vaikka Nyyti ei ollut virallisesti mukana Kehran toteuttamisessa, oli se käynnistämässä vuosina 2000–2003 läpiviedyllä *Yhdessä yhteisöksi* -projektillaan hyvinvointi- ja yhteisöllisyysysteemien uutta esiinmarssia opiskelija- ja opiskeluyhteisöissä. Tulevaisuudessa on mielenkiintoista nähdä, miten hyvin nykyinen Kehrä-jaos ja Nyyti löytävät toisensa opiskelijoiden hyvinvointityötä tehdessään.

3.3.4 Muut projektit

Nyytin toteuttamien ja edellä kuvattujen ns. isojen projektien (*EE, VV, YY*) lisäksi vuosien varrella on mahtunut pienempiä (*Vaihtari*) ja myös toteutumatta jääneitä (*Pro Nyyti, OKSA*) projekteja. Läpivietyjen projektien ohella myös toteutumatta jääneistä hankkeista on mahdollista ottaa oppia uutta toimintaa suunniteltaessa. Ammattimaisena projektintoteuttajana säilyminen suorastaan edellyttää oman toiminnan arviointia ja omista kokemuksien hyödyntämistä. Lisäksi on huomioitava, että kaikkea toimintaa varten ei aina tarvitse perustaa omaa erillistä projektia, vaan uusia kokeiluja voidaan käynnistää myös järjestön perustoiminnasta käsin. Tässä luvussa esiteltujen projektien lisäksi Nyyti oli vuosina 2000–2001 mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa TKY:n käynnistämää *Mielen hyvinvointi* -projektia, joka koostui mielen hyvinvoinnin eri alueita käsitelleitä luentoja, keskusteluiltoja ja erilaisia kursseja.

¹⁵⁹ "Kehrä-hankkeen idea". Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön www-sivu [http://www.yths.fi/netcomm/viewarticle.asp?path=2527,2529&article=2994&index=A&page=1], 1.6.2006.

¹⁶⁰ "Kehrä-jaos". Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön www-sivu [http://www.yths.fi/netcomm/viewarticle.asp?path=2527,2529], 1.6.2006.

Pro Nyyti

Nyytin hallitus perusti vuonna 1990 kaksi työryhmää: toisen kehittämään toimintaa ja toisen suunnittelemaan yhdistyksen tulevaisuuden toimintamuotoja. Ensimmäisen ns. asuinyhteisötyöryhmän tehtäväksi määriteltiin asuinyhteisötoiminnan kehittäminen *OMYK*-projektista saatujen kokemusten pohjalta.¹⁶¹ Tämä työryhmä jäi lyhytikäiseksi Nyytin luovuttua Mäkkylän yhteisöstä ja asuinyhteisötoiminnasta seuraavana vuonna. Toinen perustetuista työryhmistä oli ns. kehittämistyöryhmä, jonka tehtävänä oli ideoida Nyytin tulevaisuutta ja laatia esityksiä Nyytin hallitukselle uusista mahdollisista toimintamuodoista. Vuosittain aina uudelleen nimetty kehittämistyöryhmä toimi tässä tarkoituksessa 2000-luvun puolelle, minkä jälkeen vastaavien työryhmien asettamisesta ryhdyttiin päättämään tapauskohtaisesti.

Kehittämistyöryhmä ideoi Nyytille mm. kirjakahvilatyypistä toimintaa, mikä ei kuitenkaan konkretisoitunut. Mitä ilmeisimmin kehittämistyöryhmässä käynnistyneet keskustelut artikuloituivat yhdistyksen vuoden 1993 kevätkokouksessa, jossa käytiin laaja keskustelu Nyytin toiminnasta. Keskustelussa yhdistyivät sekä edessä oleva toimijoiden sukupolvenvaihdos että laman vaikutukset yhdistykseen ja asiakaskuntaan.¹⁶² Jo seuraavassa hallituksen kokouksessa asetettiin kehittämistyöryhmän rinnalle *Pro Nyyti* -työryhmä, jonka tehtäväksi hahmoteltiin alkuvaiheessa ”kolmivuotissuunnitelman” tekeminen Nyytille.

Pro Nyyti -työryhmän toimesta syntyi idea vuosina 1995–1997 toteutettavasta projektista, jolla: ”tarjotaan opiskelijoille foorumi ja mahdollisuuksia rakentaa ja kehittää omia taitoja ja voimavaroja sekä oman että ympäristönsä psyykkisen hyvinvoinnin säilyttämiseksi ja edistämiseksi”. Projektin keskeisimpiä tavoitteita oli tarjota harjoittelu- ja työkokemusta nuorille vastavalmistuneille sekä käynnistää keskustelua mielenterveydestä ja ihmisten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista oman Nyyti-lehden välityksellä.¹⁶³ Vuoden 1995 toimintasuunnitelmassa työllistämistavoite kirjattiin vielä suoremmin tavoitteeksi tukea vastavalmistuneiden alan opiskelijoiden (erityisesti psykologia, sosiaalipsykologia) työllistymistä ja ammatti-identiteetin kehittymistä ammattilaisten, esimerkiksi Nyytin ryhmänohjaajien, rinnalla.

¹⁶¹ Nyytin hallituksen kokouksen pöytäkirja 27.11.1990.

¹⁶² Nyytin kevätkokouksen pöytäkirja 29.3.1993.

¹⁶³ *Pro Nyyti* -projektisuunnitelma 1994.

Pro Nyyti -projektin RAY:lta saama kielteinen avustuspäätös ja samaan aikaan menestyksekkäästi edennyt *Eväitä elämään* -projekti johtivat *Pro Nyyti* -projektin hiipumiseen. Nyyti-lehti ilmestyi kuitenkin yhden kahden numeron vuositahtia, kunnes lehden teosta vuoden 1997 lopuksi luovuttiin työläyden ja sähköisen tiedottamisen nopean kehittymisen myötä.

Syy, miksei *Pro Nyyti* -projektista tullut yhtä Nyytin ns. isoista projekteista, lienee siinä, ettei projekti lopulta ollut yhtä täsmentynyt muiden isojen projektien tapaan. *Pro Nyyti* -projektia leimasi lisäksi selvästi joka puolella yhteiskunnassa tuntunut syvä lama. Kehittämistyöryhmän työskentelyllä ja *Pro Nyyti* -projektin suunnitelmilla oli tilausta, koska 1990-luvun alussa Nyyti oli hakemassa toiminnalleen suuntaa *OMYK*-projektin jälkeen ja tukikeskus paikkaansa ja sopivia toimintamuotoja. Kehittämistyöryhmän kunniaksi on todettava, että vaikka Otaniemi-projekti olikin 1990-luvun alussa jo käynnissä, tuskin kukaan kykeni vielä tuossa vaiheessa ennakoimaan verkkopalvelujen läpimurtoa muutamaa vuotta myöhemmin.

Vaihtari

Valoa verkkoon -projektin kokemusten pohjalta Nyytissä ryhdyttiin vuonna 2001 ideoimaan toista tukiryhmää opiskelijavaihdossa oleville korkeakouluopiskelijoille. Siinä missä vaihtoon lähteville opiskelijoille oli yliopistojen puolesta tarjolla orientaatiota kohdemaassa opiskelusta, ei korkeakoulujen kansainvälisillä yksiköillä ollut resursseja vaihdon aikana ilmenneille ongelmille.

Uudella vaihtari-ryhmällä pyrittiin keräämään lisää kokemuksia verkossa tapahtuvasta ryhmätöinnistä. Lukuvuonna 2001–2002 toteutetun erillisen *Vaihtari*-projektin tarkoituksena oli syventää Nyytin aiempia, *Valoa verkkoon* -projektin yhteydessä toteutetusta vaihtari-ryhmästä saatuja, kokemuksia tarjoamalla vaihdossa oleville opiskelijoille yhteiseen sähköpostilistaan ja vertaistukeen perustuva keskustelu- ja tukiryhmä, jossa samassa elämäntilanteessa oleville ihmisille tarjoutui mahdollisuus purkaa kokemuksiaan muiden vaihto-opiskelijoiden ja keskusteluryhmän ohjaajan kanssa.¹⁶⁴

¹⁶⁴ Liira 2002.

Vaihtari-projektin liikkeellelähtö viivästyi Nyytissä kesällä 2001 tapahtuneen toiminnanjohtajan vaihdoksen takia. *Vaihtari*-projekti päästiin käynnistämään vasta toimintavuoden lopulla, vaikka RAY oli ehtinyt antaa myönteisen avustuspäätöksen projektin tukemisesta jo vuoden 2001 alussa. Myöhäinen liikkeellelähtö selittää sen, miksei uusi *Vaihtari*-projekti käynnistyttyään tavoittanut kuin 13 kyseisenä vuonna vaihdossa ollutta opiskelijaa. Osallistujien määrää voi pitää varsin pieneenä, sillä kutsukirje lähetettiin kaikkiaan 400:lle kyseisenä lukuvuonna opiskelijavaihdossa olleelle. Osallistujien kokemusten perusteella ryhmässä käydyistä keskusteluista koettiin kuitenkin olleen hyötyä, minkä perusteella vastaaville ryhmille saatettiin ajatella olevan kysyntää myös jatkossa¹⁶⁵.

Kahdesta vaihto-opiskelijoille suunnatusta ryhmästä saatuja kokemuksia on käytetty Nyytissä hyödyksi suunniteltaessa verkkoryhmätoimintaa osana Nyytin valtakunnallista laajentumista. Nyytin www-pohjainen ryhmätoiminta käynnistyy syksyllä 2005 vaihto-opiskelijoille suunnatuilla keskusteluryhmillä, joista on kokemusta jo aiemmilta vuosilta. Aika näyttää, onnistuuko vaihto-opiskelijoille suunnattu ja kahteen kertaan kokeiltu verkkoryhmä jatkossa vakiinnuttamaan asemansa yhtenä Nyytin tarjoamista palveluista.

OKSA

Nyytin toinen toteutumatta jäänyt kehittämisprojekti oli vuosille 2002–2006 suunniteltu ns. *OKSA*-projekti, jonka tarkoituksena oli opiskelijoiden valtakunnallisen vertaistukiverkoston luominen eli Nyytin laajentuminen valtakunnalliseksi¹⁶⁶. Muissa yliopistokaupungeissa virinneet tukikeskushankkeet (joista tarkemmin luvussa 4.2.2) ja näiden hankkeiden yhteydessä Nyytin kanssa käydyt keskustelut osoittavat, että Nyytin mahdollinen laajentuminen pääkaupunkiseudun ulkopuolelle oli ensimmäisen kerran esillä jo paljon ennen *OKSA*-projektia 1980-luvun lopulla. Valtakunnallistumisen näkökulma lienee kangastellut nytyläisten mielessä vielä tätäkin aiemmin, sillä jo vuoden 1986 syyskokouksessa vahvistettiin sääntömuutos, jonka mukaan Nyytin toimialue oli koko maa.¹⁶⁷

¹⁶⁵ Liira 2002.

¹⁶⁶ OKSA-projektisuunnitelma 2001.

¹⁶⁷ Nyytin syyskokouksen pöytäkirja 1.12.1986.

OKSA-projektin suunnittelua edelsi kaksi seikkaa. *Valoa verkkoon* -projektin myötä lisääntynyt kiinnostus Virtuaaliolkapäätä kautta tapahtuvaa päivystystä kohtaan sekä erityisesti turkulaisen Opiskelijan Kamu ry:n suunnalta tulleet aloitteet Nyytin tukikeskustoiminnan laajentamisesta. Nyytin hallituksen kokouksessa 25.4.2001 vierailut Opiskelijan Kamu ry:n varapuheenjohtaja Jan Kraufvelin esitteli Kamun toimintaa ja sen pitkään jatkuneita toimintavaikkeitä. Kamun tilannekuvauksen ja kokouksessa käydyn vilkkaan keskustelun tuloksena Nyytin hallitus päätti pikimmiten käynnistää Nyytin ja Kamun yhteistyöhankkeen suunnittelun silloisen toiminnanjohtajan Outi Kurpan johdolla.¹⁶⁸

OKSA-projektin keskeinen idea oli käynnistää ensi vaiheessa pilottiluontoinen tukikeskusyhteistyö Nyytin ja Turkuun perustettavan tukikeskuksen välillä ja laajentaa tukikeskusverkkoa tämän jälkeen asteittain koko maahan. Lopputuloksena olisi ollut valtakunnallinen kolmeen alueeseen (Etelä-Suomi, Keski-Suomi, Itä- ja Pohjois-Suomi) ja kahdeksaan tukikeskukseen (Helsinki, Turku, Tampere, Jyväskylä, Joensuu, Kuopio, Oulu ja Rovaniemi) jakautunut tukikeskusverkosto.

Tukikeskusverkoston laajentaminen edellytti myös ruotsin- ja englanninkieliseen päivystystoimintaan satsaamista sekä vapaaehtoisten rekrytoinnin ja koulutuksen järjestämistä eri tukikeskuksiin palkattavien kahdeksan suunnittelijan voimin.¹⁶⁹ Jälkikäteen ja pidemmällä perspektiivillä tarkasteltuna *OKSA*-projekti näytti pyrkimykseltä käynnistää ja yhdistää eri paikkakuntien tukikeskuskokeilut Nyytin johdolla uudelleen koko maan kattavaksi tukikeskusverkoksi.

OKSA-projektisuunnitelma valmistui nopealla tahdilla 2001 toukokuun loppuun ja RAY:n erillisavustuksien hakemiselle asettamaan määräaikaan mennessä. Suunnitelman nopea valmistelu ja toiminnanjohtajan vaihtuminen saivat Nyytin hallituksen ottamaan *OKSA*-projektisuunnitelman syyskuussa 2001 uudelleen tarkasteluun. Tarkastelun tuloksena projektisuunnitelmaa koskenut ja RAY:lle lähetetty avustushakemus päätettiin Nyytin hallituksen toimesta vetää takaisin.¹⁷⁰ Myöhemmin käynnistynyt ja rakenteiltaan kevyempi valtakunnallistumisprojekti poikkesi *OKSA*-

¹⁶⁸ Nyytin hallituksen kokouksen pöytäkirja 25.4.2001.

¹⁶⁹ *OKSA*-projektisuunnitelma 2001.

¹⁷⁰ Nyytin hallituksen kokouksen pöytäkirja 26.9.2001.

projektista etenkin matalamman organisaation ja Virtuaaliolkapään painottamisen osalta.¹⁷¹ RAY rahoittaa valtakunnallistumisprojektia.

Viisivuotisen OKSA-projektin toteuttamiseksi haettu avustus oli noin 18 miljoonaa markkaa (3,05 miljoonaa euroa), kun taas uuden jalostetun ja nelivuotiseksi suunnitellun laajentumisprojektin katsottiin onnistuvan n. 3.5 miljoonan markan (0,6 miljoonan euron) avustuksella.

3.4 Valtakunnallistuva Nyyti (2002–)

2000-luvun Nyytiä on leimannut valtakunnallistuminen. Nyytin näkyvyys on lisääntynyt ja asema vankistunut vuosi vuodelta. Meneillään olevan nelivuotisen *Opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen kehittäminen ja laajentaminen 2003–2006* -projektin aikana on tarkoitus kehittää valtakunnallinen matalan organisaation toimintamalli, joka vastaa opiskelijoiden mielen hyvinvointitarpeisiin ja tukee opiskelijoiden omaa elämäntilintakykyä.¹⁷²

Kehittäminen projektin nimessä tarkoittaa ensinnäkin Nyytin oman toiminnan nostamista tutkimuksen kohteeksi ja saatujen tulosten aktiivista käyttämistä Nyytin toiminnan parantamiseksi. Toiseksi kehittäminen tarkoittaa Internetin entistä voimakkaampaa hyödyntämistä Nyytin opiskelijoille suuntaamissa palveluissa. Laajentaminen puolestaan tarkoittaa Virtuaaliolkapään ja puhelinpäivystyksen levittäytymistä pääkaupunkiseudulta kaikkien Suomen tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijoiden käyttöön. Kyseiset palvelut laajenivat syksyllä 2004 ensin Tampereelle ja Turkuun ja vuoden 2005 alusta myös muille paikkakunnille.

Opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen kehittäminen ja laajentaminen 2003–2006 -projektilla, joka puhekielessä on muuttunut ytimekkäästi Nyytin valtakunnallistumiseksi, on vaikuttanut laajasti Nyytin koko organisaatioon ja tukikeskuksen toimintaan. Vuonna 2002 alkaneen suunnitelmallisen kehittämistyön tuloksena kuvaus Nyytin vapaaehtoistoiminnasta kirjattiin yksiin kansiin. Kuvaus kiteytti ja teki näkyväksi Nyytin käsityksen hyvästä vapaaehtoistoiminnasta yhteistyökumppaneille

¹⁷¹ Opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen kehittäminen ja laajentaminen 2003–2006 -projektisuunnitelma 2004.

¹⁷² Opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen kehittäminen ja laajentaminen 2003–2006 -projektisuunnitelma 2004.

ja jokaiselle Nyytin vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneelle.¹⁷³ Se esitteli Nyytin vapaaehtoistoiminnan markkinoinnista rekrytointiin, tietojen dokumentointiin ja arviointiin. Nyytissä omaksutun oppivan organisaation toimintafilosofian mukaisesti myös itse malli on jatkuvan arvioinnin kohteena.

Oman toiminnan nostaminen tutkimuksen kohteeksi on ilmennyt esimerkiksi tilastoinnissa, seurannassa ja vertailussa.¹⁷⁴ Nyytissä on valmistunut tai meneillään tutkimuksia mm. Nyytin vapaaehtoisten motiiveista ja Nyytin oman organisaation kehittymisestä. Päivystystoiminnan aiempaa huolellisempi tilastointi ja arkistointi ovat mahdollistaneet tukikeskuksen toiminnan suunnittelun tutkittuun tietoon pohjautuen.¹⁷⁵

Omien tutkimusten tukena on käytetty enenevässä määrin myös Nyytin ulkopuolelta saatavaa tutkimustietoa opiskelijoiden oireilusta ja toimintatavoista. YTHS:n vuosina 2000 ja 2004 toteuttamat Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimukset, vuosittain toistuvat nuorisobarometrit ja Opiskelijoiden tutkimussäätiö Otuksen julkaisut ovat hyviä esimerkkejä käyttökelpoisista opiskelijoiden oloja valottavista taustatutkimuksista.

Nyytin päivystystoiminnastaan keräämien tilastojen ja erityisesti vuoden 2000 nuorisobarometrin tuloksien pohjalta tukikeskuksen toiminnassa päätettiin panostaa erityisesti Virtuaaliolkapähän. Nyytin omien tilastojen mukaan puhelinpäivystyksen yhteydenotot ovat vähentyneet aina vuodesta 1995 lähtien, kun taas Virtuaaliolkapähän tulleet yhteydenotot ovat samaan aikaan jatkuvasti lisääntyneet. Vuoden 2000 nuorisobarometri osoitti sekin, että nuoret aikuiset käyttävät Internetiä yhä enemmän ja suhtautuvat sen käyttöön aiempia sukupolvia ennakkoluulottomammin¹⁷⁶. Kuvio 1 kertoo tukikeskuksen yhteydenottotavoissa tapahtuneesta muutoksesta.

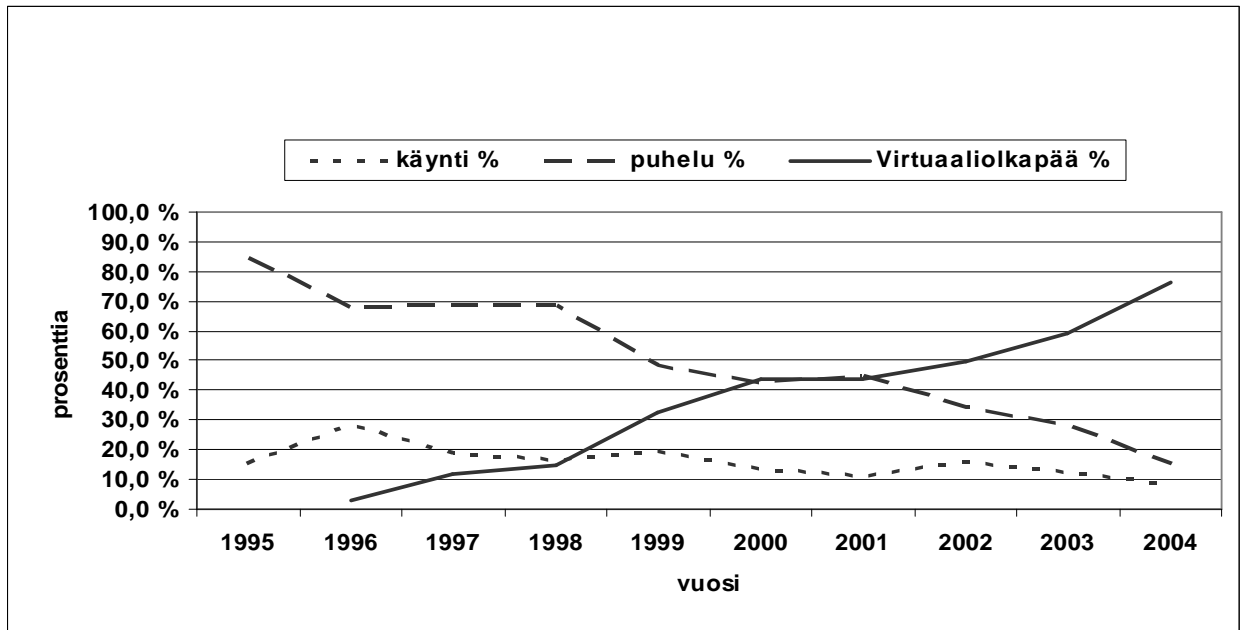
¹⁷³ Nyytin vapaaehtoistoiminta -julkaisu 2004.

¹⁷⁴ Nyytin päivystystoiminta 1995–2003 -selvitys 2004.

¹⁷⁵ Helena Partisen haastattelu 26.10.2004.

¹⁷⁶ Saarela 2001, 25–31.

Kuvio 1. Yhteydenottotapojen osuudet (%) tukikeskukseen tulleista yhteydenotoista 1995–2004.

(Lähde: Nyytin päivystystoiminta vuosilta 1995–2003-selvitys. Vuoden 2004 jakauma päivystyksen tilastoista.)

Aika näyttää, miten Nyytin palveluiden valtakunnallistuminen vaikuttaa tukikeskuksen yhteydenottotapoihin erityisesti Virtuaaliolkapään ja puhelinpäivystyksen kohdalla. Jatkuvatko Virtuaaliolkapään suosion kasvu ja puhelinpäivystyksen suosion lasku ja mikä on käyntipäivystyksen kohtalo? Lukumääräisesti käyntipäivystykseen yhteyttä ottavien opiskelijoiden osuus on pysynyt samalla tasolla, mutta yhteydenottojen kokonaismäärän lisääntyessä käyntipäivystykseen tulleiden yhteydenottojen suhteellinen osuus on ollut viime vuosina hienoisessa laskussa.¹⁷⁷ Tulevaisuudessa joudutaankin pohtimaan, millaiset tukikeskuksen palvelumuodot parhaiten vastaavat 2000-luvun opiskelijoiden osoittamaan kysyntään.

Valtakunnallistuminen ja edellä kuvattu yhteydenottotavoissa tapahtunut kehitys nostavat lähivuosina väistämättä esiin muutamia olennaisia kysymyksiä päivystystoiminnassa. Virtuaaliolkapään skeptisemmin suhtautuvien näkökulmasta reaaliaikainen puhelin- ja käyntipäivystys tarjoavat parempia tukemis- ja auttamismuotoja kuin viiveellä tapahtuva Virtuaaliolkapääviestiin vastaaminen, minkä vuoksi kaksi perinteisintä päivystysmuotoa eivät ole korvattavissa. Virtuaaliolkapäättä kan-

¹⁷⁷ Vrt. Kuvio 3, Tukikeskukseen tulleet yhteydenotot vuosina 1995–2004.

nattavien tukena ovat puolestaan tilastot ja argumentti, jonka mukaan asiakas kirjoittaessaan Virtuaaliolkapäälle prosessoi samalla omia ajatuksiaan ja tuntemuksiaan.

On selvää, että erilaiset ihmiset poikkeavat toisistaan ilmaisutavoiltaan. Jotkut opiskelijat ilmaisevat tuntojaan mieluiten suullisesti, kun taas toisille kirjoittaminen tuntuu ainoalta mahdolliselta tavalta ilmaista itseään. Siksi jatkossakin tarvittaneen sekä ”kirjoittajille” että ”puhujille” suunnattuja päivystyspalveluja.

Päivystäjien näkökulmasta Virtuaaliolkapään suosio on muuttanut koko Nyytin vapaaehtoistoimintaa. Vielä Virtuaaliolkapään alkuaikoina sähköpostin kautta tullessiin viesteihin vastasivat vain tietyt päivystäjät muiden keskittyessä perinteiseen päivystykseen. Uuden vapaaehtoistoimintamallin myötä kaikki Nyytissä koulutettavat vapaaehtoiset valmennetaan vastaamaan erityisesti Virtuaaliolkapääviesteihin, perinteistä puhelin- ja käyntipäivystäjäkoulutusta kuitenkin unohtamatta.

4 NYYTIN KUMPPANIT JA VERKOSTOT

Tove Janssonin sadun Nyyti-hahmon tapaan ei myöskään Nyyti ry ole jäänyt yksin omassa toimintaympäristössään. Opiskelijoita tukiessaan Nyyti on tehnyt vuosien varrella eriasteista yhteistyötä paitsi pääkaupunkiseudun opiskelijoiden ja ylioppilaskuntien kanssa myös lukuisten muiden organisaatioiden ja järjestöjen kanssa. Yhteistyötä on tehty niin ulkoisten puitteiden kuin toiminnan sisältöjen kuntoon saamiseksi.

Ulkoisista puitteista merkittävimpiä ovat toimijat. Erityisesti pääkaupunkiseudun opiskelijat ja opiskelijajärjestöt ovat olleet Nyytille tärkeitä, koska sieltä yhdistys on saanut alkunsa, toimintatapaansa ja osan toimijoistaan. Tämän lisäksi ylioppilaskunnilta ja erityisesti HYY:ltä saatu taloudellinen tuki oli ratkaisevaa yhdistyksen ensimmäisinä vuosina, kun Nyyti ei kuulunut sen paremmin RAY:n kuin Helsingin tai Espoon kaupunkien avustusten piiriin.¹⁷⁸ Opiskelijajärjestöjen ohella tärkeimpiä yhteistyökumppaneita ovat olleet YTHS, muut mielenterveysjärjestöt ja yliopistot, rahoittajia unohtamatta.

4.1 Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö (YTHS)

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiötä (YTHS) ja Nyytiä yhdistää ennen muuta yhteinen ja rajattu asiakasryhmä, tiede- ja taidekorkeakoulujen opiskelijat. Nyyti on tehnyt YTHS:n kanssa vuosien varrella paljon yhteistyötä, vaikka Nyytin perustamiseen 1980-luvun vastakulttuurien kultakaudella liittyikin kritiikki opiskelijaterveydenhuollon vallitsevia käytänteitä kohtaan. Tästä huolimatta YTHS:stä tuli Nyytin jäsen niinkin varhain kuin vuonna 1986, jonka jälkeen yhteydenpitoa on harjoitettu YTHS:m mielenterveyslinjan neuvontatyöntekijöiden kanssa. Nyytin ja YTHS:n kumppanuus liittyy laajempaan kysymykseen ammattimaisuuteen pohjaavan julkisen palveluntarjoajan ja vapaaehtoisuuteen pohjaavan kolmannen sektorin järjestön yhteistyömahdollisuuksista. Nyytin kaltaiselle kolmannen sektorin järjestölle tämä tarkoittaa jatkuvaa tasapainoilua amatörismin ja professionalismin välillä.¹⁷⁹

¹⁷⁸ Taloudellisesta tuesta ks. luku 4.5 Rahoittajat.

¹⁷⁹ Helander 1998, 128.

Jotta järjestö selviäisi virallisen järjestelmän rinnalla, sen on tarkasteltava omaa toimintaansa kriittisesti ja varmistettava toiminnan läpinäkyvyys. Virallisille sosiaali- ja terveyspalveluille asetetut korkeat laatuvaatimukset ovat haaste myös sosiaali- ja terveysalalla toimiville järjestöille. Nyytin kohdalla jatkuva vuorovaikutus virallisen palveluntarjoajan YTHS:n kanssa on yksi laatuvaatimusten täyttämisen edellytys.

Mielenterveyspalveluiden kysynnän kasvu asettaa vaatimuksia myös ammatilliselle mielenterveystyölle. Kysyntä on toiminut hyvänä pontimena erilaisten ja eritasoisten mielenterveyspalveluiden hyväksymiselle. YTHS:n johtajapsykiatria Kari Pylkkästä mukaillen rajalliset voimavarat on kohdennettava oikein, mikä edellyttää toimivia hoitoketjuja, työnjakoa ja asioiden optimaalista ajoitusta¹⁸⁰. Tämän ajatuksen iskostaminen mahdollisimman laajasti kaikille mielenterveyskysymysten parissa työskenteleville on omiaan hälventämään aiheettomia epäluuloja.

Asumisyhteisökokeiluissa YTHS:n neuvontapsykologeilla oli keskeinen rooli asukkaiden valinnassa ja tutkimuksen tuottajina. YTHS:llä on ollut Nyytin jäseneksi liittymisestäään alkaen edustus Nyytin hallituksessa, joka on ollut säännöllinen ja vakiintunut informaatiokanava organisaatioiden välillä. Pisimpään tästä yhteydenpidosta on vastannut Nyytin hallituksen pitkäaikaisin jäsen Lauri Yli-Pohja, joka päivätyössään toimii YTHS:n neuvontapsykologina. YTHS:n ja Nyytin kävijätilastot sekä YTHS:n vuonna 2000 toteuttama ensimmäinen laajempi korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus¹⁸¹ ovat osaltaan edesauttaneet asiakasryhmien profilointia ja uusien palveluiden suunnitelmista ja kehittämistä.

OMYK-projektin lisäksi YTHS on osallistunut mm. Nyytin vapaaehtoisten kouluttamiseen. Keväeseen 2004 asti YTHS:n neuvontapsykologit ovat toimineet myös Nyytin vapaaehtoisten työnohjaajina. 1990-luvulla Salli Saaren vetämät kriisiapukurssit olivat yksi säännöllisimmin Nyytissä toteutetuista kursseista. Uudempia yhteistyömuotoja ovat olleet vuonna 2004 käynnistetty Nyytin ja YTHS:n yleislääkärin konsultaatiokokeilu sekä Nyytin Elämäntaitokurssi, jonka suunnitteluun on

¹⁸⁰ Kari Pylkkäsen puheenvuoro Nyytin juhlaseminaarissa 22.11.2004.

¹⁸¹ Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000 (Kunttu & Huttunen) oli ensimmäinen valtakunnallinen tutkimus, joka kartoitti opiskelijoiden terveyttä ja terveyskäyttäytymistä. Aiemmat selvitykset ovat olleet joko paikallisia tai tiettyyn opiskelijajoukkoon tai terveyden osa-alueeseen keskittyneitä. Tutkimus tuottaa säännöllisesti toistuessaan perustietoa mm. opiskelijoiden terveyden ja terveyskäyttäytymisen analysoimiseksi. Vuoden 2000 tutkimuksen tuloksien pohjalta on tehty jatkotutkimuksia, kuten: Kunttu (toim.), ”Oireilevan opiskelijan viesti? (2004). Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2004 ilmestyi vuonna 2005.

YTHS:n fysioterapeuttien lisäksi osallistunut myös yliopistoliikunnan edustaja. Yleislääkärin konsultaatiokokeilussa Nyytin tukikeskukseen tullutta viestiä käsitellään asiakkaan luvalla Nyytin työntekijöiden lisäksi myös etukäteen sovitun YTHS:n yleislääkärin kanssa, mikäli katsotaan, että tämä edesauttaa asiakasta. Elämäntaitokurssin tavoitteena on antaa opiskelijoille välineitä kokonaisvaltaiseen sosiaaliseen, psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin.

Se miten Nyytin ja YTHS:n palveluilla parhaiten tuetaan korkeakouluopiskelijoita, näyttää selkiytyneen vuosi vuodelta. Nyytin perustehtävä on hahmottunut sekä Nyytin omille toimijoille että YTHS:ssä työskenteleville. Yksittäisten ihmisten epäluulot Nyytin tai YTHS:n toimintaa kohtaan eivät ole vaarantaneet organisaatioiden välisen yhteistyön kehittymistä. Erilaisten ja eri koulukuntia edustavien persoonallisuuksien ollessa toistensa kanssa tekemisissä, on mukaan mahtunut myös erimielisyyksiä. Ajoittaiset erimielisyydet kuuluvat kaikkeen yhteistyöhön eikä niistä ole vaaraa niin kauan kuin ne eivät kärjisty konfliktiksi eivätkä uhkaa organisaatioiden välistä keskusteluyhteyttä.

Säännöllisen yhteydenpidon lisääntyminen organisaatioiden välillä on edesauttanut yhteistyötä ajoittaisista näkemyseroista huolimatta. Erityisesti viimeisen kymmenen vuoden aikana Nyytin ja YTHS:n yhteistyö on kehittynyt. Kehittymistä selittävät organisaatioiden yhteistyöhön epäluuloisesti suhtautuneiden ihmisten vaihtuminen ja mielenterveystyötä koskevissa asenteissa tapahtuneet muutokset, joiden myötä Nyytin toiminta on tullut salonkikelpoiseksi perinteisten mielenterveystyön menetelmien rinnalle.

Osapuolet ovat siis suhtautuneet toisiinsa vuosien varrella vuoroin kriittisesti, vuoroin toverillisesti. Ehkä eniten ovat Nyytin ja YTHS:n välillä puhuttaneet amatööriyden vapaaehtoistoiminnalle asettamat rajat. Kolmatta sektoria tutkineen Voitto Helanderin mukaan amatörismi-termi sisältää ensinnäkin joko todellisen tai kuvitellun pelon palveluiden ammattitaidottomuudesta, jopa vaarallisuudesta. Toiseksi termi sisältää huolen palveluiden tempoilusta ja tarjonnan jatkuvuudesta¹⁸². Helanderin määritelmät ovat selvästi havaittavissa myös Nyytin ja YTHS:n välisessä yhteistyössä. Yksittäisenä epäasiallisen kritiikin ilmentymänä voidaan pitää YTHS:n johdolta takavuosina esitettyjä arvioita, joiden mukaan Nyytin toiminnalla ei ole mitään vaikutusta opiskelijoiden mielentervey-

¹⁸² Helander 1998, 128.

teen¹⁸³. Ne, jotka näkivät Nyytin roolin YTHS:n haastajana ja kriitikkona, ajattelivat, että Nyytin ja YTHS:n yhteistyö uhkasi muuttaa Nyytin pelkäksi YTHS:n ”sylikoiraksi”. YTHS:n johtajapsykiatrin Kari Pykkäsen Nyytin seminaarissa marraskuussa 2004 käyttämän puheenvuoron perusteella molemmat edellä esitetyt käsitykset näyttävät olevan ovat aikansa eläneitä, eivätkä kuvaa organisaatioiden suhteita ja yhteistyötä 2000-luvulla.

YTHS:n epäluulot Nyytiä kohtaan näyttävät vuosien varrella kohdistuneen ensi sijassa ammattitaidottomuuteen eli siihen, miten Nyytin vapaaehtoiset puuttuvat päivystystoiminnassa prosesseihin, joiden käsittelyyn vain koulutetut ammattilaiset kykenevät. Tätä lienee vahvistanut virtuaalista auttamista kohtaan säätiössä tunnettu yleinen epäluulo. Haastattelujen perusteella yksittäisiä Nyytin vapaaehtoisia on saattanut vuosien varrella ohjata vääränlainen intressi, kuten halu testata psykologian luennolla opittua käytännössä ilman käsitystä mahdollisista seurauksista. Lauri Yli-Pohja kertoi haastattelussa YTHS:n suhtautuneen epäillen siihen, riittäkö Nyytin organisaatiossa oleva ammattitaito mielenterveyskysymysten parissa työskentelevien vapaaehtoisten tukemiseen¹⁸⁴. Jonkinasteista epäluuloa on siis koettu sekä vapaaehtoisten toimintaa että Nyytin organisaatiota ja työntekijöitä kohtaan.

Vapaaehtoisten valintaprosessin ja koulutuksen jatkuvalla kehittämisellä vapaaehtoistoimintaa uhkaavista sudenkuopista on sittemmin vältytty. Jos aiemmin tukikeskukseen tulleisiin viesteihin vastattiin pääasiassa yksinään, miettii nykyisin jokaista viestiä ja vastausta vähintään kolme ihmistä: yksi työntekijä ja kaksi vapaaehtoista. Virtuaaliolkapään suosion kasvu on vaikuttanut viime vuosina huomattavasti koulutusten sisällölliseen kehittämiseen. Nyytin Vapaaehtoistoimintamalliin on mm. kirjattu hyvän Virtuaaliolkapää-vastauksen kriteerit, jotka vastausviestissä tulee huomioida. Myös itse malli on jatkuvan arvioinnin ja kehittämisen kohteena. Koulutuksen ja ohjauksen avulla vapaaehtoiset oppivat tuntemaan omat rajansa ja arvioimaan, pitääkö yhteydenottaja ohjata eteenpäin, ja jos pitää, mikä on tällöin oikea osoite. Sekä Nyytin että YTHS:n toimintaa läheltä seuranneen Lauri Yli-Pohjan mukaan vapaaehtoisten koulutukseen tehdyt panostukset ovat parantaneet YTHS:n käsitystä Nyytin toiminnan vastuullisuudesta viime vuosina.¹⁸⁵

¹⁸³ Kati Kettusen haastattelu 22.6.2004.

¹⁸⁴ Lauri Yli-Pohjan haastattelu 4.10.2004.

¹⁸⁵ *ibid.*

Nyytin ja YTHS:n suhteisiin ovat epäilemättä heijastuneet myös mielenterveystyön ja psykologian piirissä vaikuttavat koulukuntakiistat. Psykoanalyysin kannattajien korostunut asema Suomessa on kaventanut muiden koulukuntien toimintamahdollisuuksia ja yksipuolistanut mielenterveystyöstä käytyä keskustelua. Samat koulukuntien näkemyserot ovat olleet havaittavissa myös YTHS:n mielenterveyspalveluissa ja välillisesti suhteissa Nyytiin. Tästä kertoo se, miten organisaatioiden yhteydenpito tapahtui pitkään vain neuvontasektorilla toimivien ihmisten välityksellä.

1980-luvulta alkaen terapeutti- ja asiantuntijakeskeisten psykoanalyysin ja behaviorismin rinnalle ovat voimakkaammin nousseet myös muut koulukunnat, kuten kognitiivinen psykologia ja altruismin tutkimus sekä tutkimukset auttamisen myönteisistä vaikutuksista auttajille itselleen. Kun luottamus psykologian kaikkivoipaisuuteen alkoi karista, on mielenterveyskysymysten parissa toimivien ihmisten näkökenttään mahtunut muitakin ongelmien ratkaisukeinoja. Ajattelutavan muutos on suosinut yhteisöllisyyttä ja keskinäistä auttamista korostavia toimintamalleja. Samalla muutos on lisännyt myös vapaaehtoistoiminnan arvostusta yhteiskunnassamme.¹⁸⁶ YTHS:n suhtautuminen Nyytiä kohtaan näyttää noudattelevan varsin pitkälle edellä kuvattua asenneilmaston muuttumista.

Vuoropuhelu organisaatioiden välillä on vain vahvistunut sitä mukaa, kun Nyytin oma profiili ja toiminta-ajatus ovat selkiytyneet. YTHS:stä sekä Lauri Yli-Pohja että Salli Saari nimesivät Nyytin yhdeksi dynaamisimmista terveystalan järjestöistä. Tämä ei tarkoita Nyytin toiminnan kesyyntymistä, vaikka kriittisyys yhdistyksen nimestä tippuikin jo 1990-luvun alkupuolella. Nykyisin kriittisyys on sisään kirjoitettuna Nyytin oppivan organisaation mukaiseen strategiaan ja tutkittuun tietoon perustuvaan toimintaan.

YTHS:n ja Nyytin yhteistyö on kiinnostavaa myös laajemmasta julkisen sektorin ja järjestöjen välisten suhteiden näkökulmasta. Helander mukaan Suomessa on omaksuttu malli, jossa julkinen sektori ja järjestöt toimivat yhteistyössä siten, että järjestöt *täydentävät* virallisia palveluja, julkisen sektorin vastatessa viime kädessä palveluiden riittävydestä. Kumpikin osapuoli vastaa tällöin omista palveluistaan ja niiden laadusta, mutta samaan aikaan osapuolten välillä vallitsee yhteisymmärrys toimintatavoista ja -malleista, joilla palveluita tuotetaan. Yhteisymmärrys mahdollistaa par-

¹⁸⁶ Ojanen 2001, 96–97, 106–108.

haimmillaan uusien ja perinteiset sektorirajat ylittävien yhteistyömallien syntymisen.¹⁸⁷ Konkreettinen osoitus yhteisymmäryksen lisääntymisestä YTHS:n ja Nyytin välillä on organisaatioiden välinen vuonna 2004 käynnistynyt yleislääkärikonsultaatiokokeilu, jossa yhdistyy joustavasti Nyytin vapaaehtoisuudelle perustuva päivystystoiminta ja YTHS:n yleislääkärin tarjoama ammattiapu.

4.2 Opiskelijajärjestöt

4.2.1 Nyytin jäsenjärjestöt

Opiskelijajärjestöt ovat Nyytin tärkeitä yhteistyökumppaneita. Ylioppilaskunnista ja ainejärjestöistä Nyyti on saanut sekä aktiivisia vapaaehtoisia, hallituksen jäseniä että työntekijöitä. Merkittäviä opiskelijajärjestöjä ovat olleet Nyytin jäsenjärjestöt, erityisesti pääkaupunkiseudun suuret ylioppilaskunnat HYY, TKY ja Kauppakorkeakoulun ylioppilaskunta (KY). Valtakunnallistumisen myötä Nyytin yhteistyö on lisääntynyt maamme kaikkien ylioppilaskuntien kanssa. Suomen ylioppilaskuntien liiton (SYL) kanssa Nyyti on tehnyt yhteistyötä jo ennen valtakunnallista laajentumistaan, erityisesti hyvinvointihankkeiden yhteydessä. Pääkaupunkiseudun ylioppilaskunnissa Nyytistä on oltu tietoisia aina *OMYK*-projektista ja Nyytin perustamisesta alkaen ja muillakin yliopistopaikkakunnilla viimeistään SYL:n 1990-luvun taitteessa toteuttaman *Asumisen utopiat* -projektin myötä. Valtakunnallistuminen ja Nyytin toiminnan vahvempi profiloituminen suoraan opiskelijayhteisöihin ovat lisänneet Nyytin yhteydenpitoa katto- ja jäsenjärjestöihin.

Helsingin yliopiston ylioppilaskunta (HYY) on Nyytin perustajajäsen ja pitkäaikaisin yhteistyökumppani. Tästä varhaisesta yhteistyöstä kertovat yhdistyksen alkusanojen lausuminen HYY:n toimitiloissa HYY:n ideoiman ja rahoittaman *OMYK*-projektin yhteydessä. HYY:n arvovaltaresurssi auttoi vastaperustetun Nyytin pääsemistä päättäjien ja rahoittajien ovien taakse ja pöytien ääreen. Jäsenyhteisöistä HYY on tukenut Nyytiä säännöllisesti aina yhdistyksen perustamisesta alkaen.

¹⁸⁷ Helander 1999, 138–141.

Pääkaupunkiseudun suurista ylioppilaskunnista myös TKY ja KY ovat aika ajoin tukeneet Nyytiä suoraan taloudellisesti, minkä lisäksi pääkaupunkiseudun ylioppilaskuntien sosiaali(-poliittiset) sektorit ovat olleet usein järjestämässä Nyytin kanssa tapahtumia tai osallistuneet aktiivisesti Nyytin tapahtumista tiedottamiseen. TKY:n piirissä käynnistetyn *Otaniemi*-projektin pohjalta syntyi myöhemmin Nyytin keskeiseksi toimintamuodoksi vakiintunut Virtuaaliolkapää. Pääkaupunkiseudun pienemmistä ylioppilaskunnista Sibelius-Akatemian ylioppilaskunta (SAY) hyväksyttiin Nyytin jäseneksi vuonna 1997 ja Taideteollisen korkeakoulun ylioppilaskunta (TOKYO), Svenska Handelshögskolans Studentkår (SHS) ja Teatterikorkeakoulun ylioppilaskunta (TEAK) vuonna 2001.

Ylioppilaskuntien alajärjestöistä Nyytin jäseniä ovat olleet Helsingin yliopiston psykologian opiskelijoiden Kompleksi ry ja sosiaalipsykologian opiskelijoiden Status ry. Kompleksi oli aikanaan yksi Nyytin perustajajäsenistä, ja Status liittyi Nyytin jäseneksi pian perustamisen jälkeen vuonna 1986. Tavoittaessaan suuren joukon tietyn alan opiskelijoita ainejärjestöt ja killat ovat edesauttaneet merkittävästi Nyytin opiskelijoille suuntaamaa viestintää. Koska Nyytin toiminta suuntautuu yksilöiden lisäksi myös yhteisöihin (*Yhdessä yhteisöksi* -projekti), ainejärjestöt ja ylioppilaskunnat ovat Nyytin kanssa tekemisissä paitsi kumppaneina myös asiakkaina.¹⁸⁸

Kuriositeettina Nyytin jäsenyhteisöihin kuuluu myös Helsingin teknillisen oppilaitoksen opiskelijakunta (HTOL) ry, joka otettiin Nyytin jäseneksi vuonna 1993. HTOL:n perintönä Nyytin tiede- ja taide korkeakouluja edustavien jäsenyhteisöjen joukossa jatkaa myös Helsingin ammattikorkeakoulun Tekniikan Opiskelijat (HTO) ry. HTOL:n edustajana Nyytin hallituksessa 1994–1995 toiminut Tomi Bergholmin mukaan HTOL päättyi Nyytin jäseneksi ilman sen kummempia keskusteluita¹⁸⁹. *Eväitä elämään* -projektin yhteydessä käydyt kiivaat keskustelut Nyytin kohderyhmästä ja 1990-luvun puolivälin ammattikorkeakoulu-uudistuksesta johtunut HTOL:n uudelleenorganisointuminen saattoivat vaikuttaa siihen, ettei HTOL:n (nykyisen HTO:n) edustajia ole sittemmin Nyytin hallitukseen valittu.

¹⁸⁸ Yhdessä yhteisöksi -projektin alkukartoitusta tehtiin osana HYY:n järjestökyselyä, projektiin osallistui pilottiainejärjestöjä HYY:stä ja TKY:stä. Projektin tuloksena syntyneen työkalukirjan ja koulutusten avulla opastettiin opiskelijoita järjestötyöhön jne.

¹⁸⁹ HTOL:n päättyminen Nyytin jäseneksi. Tomi Bergholmin henkilökohtainen tiedonanto Antti Ilolaksolle 25.2.2005.

4.2.2 Muiden kaupunkien ylioppilaskunnat ja tukikeskushankkeet

Vaikka Nyytin toiminta on keskittynyt vuosituhannen vaihteeseen saakka pääasiassa pääkaupunki-seudulle, on yhteistyötä tehty vuosien varrella myös muiden yliopistokaupunkien ylioppilaskuntien kanssa. 1980-luvulla yhteisöasumisesta ja asuinyhteisöistä käydyllä keskustelulla oli toisaalta asuntopoliittiset toisaalta terveystoliittiset haaransa. Ensimmäinen tarkasteli yhteisöllisiä asumismuotoja enemmän teknis-kulttuurisesta¹⁹⁰ ja jälkimmäinen lähinnä mielenterveyden näkökulmasta. OMYK-projektissa oli piirteitä molemmista, joskin painopiste oli selvästi jälkimmäisen näkökulman mukaisessa ehkäisevässä mielenterveystyössä. Muualla Suomessa ainakin Kuopiossa ideoitiin ylioppilaskunnan johdolla yhteisöasumiskohde, jonka perustamisen yhteydessä kuultiin myös kokemuksia Nyytin kokeilustaan.

Yhteisöasumiskokeiluja intensiivisempää yhteistyötä tehtiin kriisikeskusten kanssa, joita perustettiin 1990-luvun vaihteessa yliopistopaikkakunnille Tampereelle, Turkuun, Jyväskylään ja hieman myöhemmin Joensuuhun ja Ouluun. Koska Nyytin toimialueeksi oli säännöissä kirjattu koko maa, nähtiin uudet kriisikeskukset eri puolilla maata myös Nyytin mahdollisina jäsenjärjestöinä. Lisäksi opiskelijaliikkeen sisällä tieto tukikeskuksen kaltaisista kokeiluista kulki varsin nopeasti kaupungista toiseen. Opiskelijoiden näkökulmasta tilanne nähtiin kutakuinkin siten, että jos tukikeskukselle oli kysyntää Helsingissä, sitä luultavimmin oli myös muilla yliopistopaikkakunnilla. Nyytin kiinnostus uusiin tukikeskushankkeisiin ja niiden kanssa tehtävään yhteistyöhön määräytyi Nyytin omasta toiminnasta saadun kokemuksen perusteella. Vain muutaman vuoden kokemuksellaan Nyytin tukikeskus oli uusien kriisikeskushankkeiden joukossa vanha tekijä, jolta pyydettiin arvioita siitä millaiselle toiminnalle olisi kysyntää ja millaiselle ei.

Nyytin toiminnanjohtajana vuosina 1995–2000 toiminut Kati Kettunen muisteli jarrutelleensa eri ylioppilaskuntien intoa 1990-luvun puolivälissä uudelleen virinneisiin paikallisiin tukikeskushankkeisiin. HYY:n sosiaalipoliittisena sihteerinä aiemmin toiminut ja ylioppilasliikkeen hyvin tuntenut Kettunen kertoi muistuttaneensa ylioppilaskuntia siitä, että jos pääkaupunkiseudulla riitti vain juuri

¹⁹⁰ Yhteisöasumisen teknis-kulttuurisista piirteistä ks. Kuusinen-Kamunen 1984.

ja juuri asiakkaita tukikeskuksen pyörittämiseksi, ei ollut realistista odottaa asiakkaiden riittävän muualla Suomessa sijaitseviin kriisi- tai tukikeskuksiin.¹⁹¹

Yhtenä laajentumisvaihtoehtona ja vastauksena eri puolilla maata virinneisiin hankkeisiin Nyytissä hahmoteltiin puhelinpäivystyksen laajentamista, mikä ei kuitenkaan saanut vastakaikua Nyytin jäsenyhteisöissä. Erityisesti TKY:ssa suhtauduttiin tuohon aikaan nihkeästi kaikenlaisiin kohderyhmän tai toiminnan laajennuksiin, sillä vain hieman aiemmin Nyytissä oli käyty kädenvääntöä, sopiko toisen asteen opiskelijoille suunnattu *Eväitä elämään* -projekti Nyytin toteutettavaksi vai ei. Pelkona teekkareilla oli ennen muuta se, että uudet avaukset tapahtuisivat pääkaupunkiseudun tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijoille tarjottavien palveluiden kustannuksella.¹⁹² Meneillään olevan valtakunnallisen laajentumisen myötä Nyytin yhteydenpito eri korkeakoulukaupunkien ylioppilaskuntien välillä on vahvistunut kaikkialla.

Leijonanmieli (Tampere)

Tampereen yliopiston ylioppilaskunnan (Tamy) sosiaalijaosto pyysi keväällä 1989 Nyytin yhteistyöntekijää Markku Väästäistä kertomaan Nyytin toiminnasta, minkä pohjalta jaosto ryhtyi ideoimaan kriisikeskuksen perustamista Tampereelle.¹⁹³ Seuraavana syksynä Tamy palkkasi projektisihteerin perustamaan samanlaista kriisikeskusta kuin Nyytillä Helsingissä. Neuvottelukierros tamperelaisten opiskelijoiden mielenterveydestä kiinnostuneiden tahojen kanssa johti nopeasti tuloksiin, ja niin tilat kuin tarvittava määrä vapaaehtoisia järjestyivät nopeasti. Kriisikeskus toimi Tampereella Uuden Domuksen alakerrassa kolmena iltana viikossa.

Vapaaehtoisten kouluttajaksi ja työnohjaajaksi saatiin Tampereella Totte Vadén, joka aloitti ennaltaehkäisevän mielenterveystyön parissa YTHS:n ensimmäisenä neuvontatyöntekijänä jo vuonna 1969. Mittavan uran tehnyt Vadén jatkoi työskentelyään opiskelijoiden mielenterveyden ja hyvinvoinnin parissa aina vuoteen 2006, jolloin siirtyi eläkkeelle YTHS:n yhteisöterveyden psykologin toimesta. Toinen 1960-luvun lopulta asti samojen teemojen parissa vaikuttanut on Salli Saari, joka on toiminut pitkään sekä YTHS:n neuvontapsykologina että Nyytin yhdistyksen puheenjohtajana.

¹⁹¹ Kati Kettusen haastattelu 22.6.2004.

¹⁹² *ibid.*

¹⁹³ Sosiaalijaoston projektitukihakemus Tamyn hallitukselle 7.9.1989.

Tampereen kriisikeskus sai nimekseen Leijonanmieli, ja se aloitti toimintansa vuonna 1990. Toiminta käynnistyi Tamyn ja muiden paikallisten tahojen tukemana Nyytin antaessa konsultaatioapua. Leijonanmielen suunnittelu ja käynnistäminen sujuivat suotuisissa merkeissä, mutta itse toiminta kärsi alusta alkaen heikosta kysynnästä. Toisin kuin Helsingissä Tampereella näytti vastaavia palveluja olevan sittenkin riittävästi tarjolla. Asiakkaiden vähyys johti innokkaina aloittaneiden päivystäjien turhautumiseen ja poisjäänteihin, eikä tilalle saatu enää uusia vapaaehtoisia. Yhtenä alhaisen suosion syynä nähtiin myös vallitseva kielteisyys kriisikeskuksen toimintaperiaatteita kohtaan. Vapaaehtoisten vähäisyys johti lopulta Leijonanmielen lopettamiseen helmikuussa 1991.¹⁹⁴ Samalla loppuivat myös suunnitelmat Leijonanmielen liittymisestä Nyytin jäsenjärjestöksi.

Solmu ja Opiskelijan Kamu ry (Turku)

Tampereen ohella Nyytin varhaisin tukikeskusyhteistyö suuntautui Turkuun ja Jyväskylään. Myös turkulaisen tukikeskuksen alkutahdit lyötiin tamperelaisten tapaan syksyllä 1989. Nyyti toimi tässäkin tapauksessa tukikeskussuunnitelmien apuna ja innoittajana. Nyytin hallituksen jäsen Jukka Kangasmaa vieraili Turussa esittelemässä Nyytin toimintaa ja turkulaisia kävi vierailulla Nyytin ylioppilaskunnille järjestämässä keskustelutilaisuudessa maaliskuussa 1990. Samana keväänä Turussa käytiin TYY:n sosiaalivastaavan johdolla keskusteluja, joissa hahmoteltiin, olisiko Nyytin kaltaiselle toiminnalle kysyntää myös turkulaisten opiskelijoiden keskuudessa. Koska vastaavia tukikeskusprojekteja oli käynnissä Tampereella ja Jyväskylässä, ryhdyttiin myös Turussa tuumasta toimeen.

Turkulaisten hanke sai nimekseen Solmu-projekti, ja sen tarkoituksena oli opiskelijan solmujen avaaminen tai ainakin löysääminen ystävätoiminnan keinoin. Solmu-projektin toiminta käynnistyi joulukuun alussa 1990 kolmena iltana viikossa tapahtuvalla päivystyksellä Yo-talo C:n alakerrassa. Lyhyestä koulutuksesta vastasi paikallinen YTHS.¹⁹⁵ Solmun avautumisesta kertova Turun ylioppilaslehden uutisointi marraskuulta 1990 osoittaa, miten Turussa tiedostettiin sekin mahdollisuus, ettei kävijöitä riittäisi. Opiskelijajärjestölle ominaisella innokkuudella Solmun avautumiseen suhtauduttiin Turussa kuitenkin enemmän ”kokeileminen kannattaa aina” -mentaaliteetillä.¹⁹⁶

¹⁹⁴ Muistio Leijonanmielen lopettamistilaisuudesta 5.2.1991.

¹⁹⁵ TYY:n toimintakertomus 1990, 40.

¹⁹⁶ Turun ylioppilaslehti 9.11.1990: ”Avautuuko Solmu?”.

Turkulaisten Solmun toiminta kärsi kuitenkin samankaltaisista ongelmista kuin Tampereen Leijonanmieli, eikä toimintaa saatu vakiinnutettua. Ystäväpalvelun ennakoitua heikomman kysynnän voi päätellä johtaneen siihen, että jo ensimmäisen toimintavuoden aikana Solmun imagoa pyrittiin muuttamaan ystäväävusta infopistemäisemmäksi.¹⁹⁷ Vuoden 1991 jälkeen Solmun toiminta edelleen vähentyi ja loppui sitten kokonaan.

Muutaman vuoden hiljaiselon jälkeen vuonna 1995 turkulaisopiskelijoiden psyykkistä hyvinvointia edistämään perustettiin Opiskelijan Kamu ry, yhdessä turkulaisten ylioppilaskuntien, paikallisen YTHS:n ja korkeakoulupastorien kanssa. Turkulaisten Kamu ja Joensuuun vuonna 1996 perustettu Ätässä ry ovat Nyytin ohella pitkäikäisimpiä opiskelijoiden mielen terveyttä ja hyvinvointia edistämään perustettuja yhdistyksiä. Siinä missä Solmu oli pääasiassa TYY:n sosiaalijaoston projekti, oli Kamun jäsenistö merkittävästi laaja-alaisempaa.

Kamun toimintamuodoiksi määriteltiin toiminnan tunnetuksi tekemisen lisäksi mm. keskusteluryhmien järjestäminen ja puhelinpäivystyksen aloittaminen. Ryhmien vetäjinä ja puhelinpäivystäjinä käytettiin pääasiassa loppuvaiheen psykologian opiskelijoita ja näiden työnohjaajina YTHS:n psykologeja. Puitteet Kamun ryhmille ja puhelinpäivystykselle saatiin Turun ylioppilaiden kristillisen yhdistyksen kautta. Kamu pyrki myös ruotsinkielisten opiskelijoiden palvelemiseen kouluttamalla erityisesti ruotsinkielisiä päivystäjiä.¹⁹⁸ Alkuun päästyään myös Kamu kohtasi pian karun todellisuuden, kun yhteydenottajia ja ryhmiin osallistujia ei mainonnan tehostamisesta huolimatta löytynyt. Päivystykset lopuivatkin toistaiseksi vuoden 1998 lopulla.

Kamun jäsenyhteisöt tekivät tilanteesta oikean arvion, jonka seurauksena Kamu pyrki seuraavina vuosina kehittämään vain sellaisia toimintamuotoja, joihin opiskelijoilla on riittävän matala osallistumiskynnys. Hyvinvointitapahtumat, luennot ja joogakurssit sekä uusien opiskelijoiden orientointiin opintoihin osallistuminen näyttivätkin Kamulle hyvin istuvilta toimintamuodoilta, joita oli mahdollisuus toteuttaa suhteellisen pienin taloudellisin resurssein ja muutamien aktiivien panoksella.

¹⁹⁷ TYY:n toimintakertomus 1991, 11.

¹⁹⁸ Kamu ry:n toimintakertomus 1997.

Yrityksen puutteesta Kamua ei voi syyttää, sillä yhdistys oli vielä vuonna 2001 mukana Nyytin toteuttamatta jääneessä ns. OKSA-projektissa¹⁹⁹. Lisäksi Kamu yritti vuonna 2002 käynnistää laajemman projektin Lounais-Suomen mielenterveysseuran, Turun mielenterveysseura ITU ry:n ja YTHS:n tukemana. Projekti ei kuitenkaan saanut vastakaikua RAY:n suunnalta, mitä ilmeisimmin Turussa samaan aikaan käynnistyneen ja RAY:n tukeman JuuretON-projektin vuoksi. Kyseisen Kansan Raamattuseuran opiskelijatyön vetämän projektin tavoitteena on edistää opiskelijoiden kokonaisvaltaista hyvinvointia viiden opiskelijoille keskeisen teeman kautta, joita ovat: opiskelutekniikkaan, ajan ja rahankäyttöön, ihmissuhteisiin, omaan hyvinvointiin sekä lähiympäristöön liittyvät kysymykset.

Ensimmäisinä toimintavuosina Kamun toimintaa rahoittivat avustuksin Turun kaupunki ja Nyyti. Lisäksi jäsenyhteisöt tukivat toimintaa jäsenmaksuin. Kamu on alusta alkaen hakenut rahoitusta toiminnalleen myös RAY:ltä, mutta vastaus on ollut kerta toisensa jälkeen kielteinen. Myös Nyytin olemassaolo näyttää vaikuttaneen RAY:n Kamua koskeviin avustuspäätöksiin. RAY ei ole ollut innokas rahoittamaan vastikään perustettuja yhdistyksiä tai tukikeskusprojekteja ilman jossain määrin vakiintunutta toimintaa. Nyyti lienee nähty rahoittajan silmissä mittatikkuna, jota vasten muiden vastaavien yhdistysten toimintaa on arvioitu. Nyytin toiminnan osoittauduttua vuosien varrella vakavasti otettavaksi ja uskottavaksi rahoittaja on arvioinut Nyytin tukemisen ja tätä kautta tapahtuvat toiminnanlaajennukset perustellummaksi vaihtoehdoksi kuin yksittäisten alueellisten hankkeiden tukemisen. Käsitystä tukee toiminnanjohtaja Helena Partisen kuvailema RAY:n myönteinen suhtautuminen valtakunnallistumiskokeilun käynnistämiseen²⁰⁰. Keväällä 2005 Kamun jäsenet päättivät vastaavien palvelujen lisääntyneen tarjonnan ja Kamun pitkittyneen hiljaiselon johdosta lopettaa yhdistyksen toiminnan²⁰¹.

Tuulensuoja ja Tuikku (Jyväskylä)

Jyväskylän varhaisin tukikeskusprojekti kulki nimellä Tuulensuoja. Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan (JYY) sosiaalivaliokunnan erityisprojektina alkanut hanke käynnistyi maaliskuussa 1990, kun ylioppilaskunnan hallitus myönsi rahat ja Jyväskylän kaupunkiseurakunta toimitilat tukikeskus-

¹⁹⁹ OKSA-projektista ks. luku 3.3.4 Muut projektit.

²⁰⁰ Helena Partisen haastattelu 26.10.2004.

²⁰¹ Turun yliopiston ylioppilaskunnan sosiaalipoliittisen sihteerin Aino Voutilaisen sähköpostiviesti tekijälle 23.8.2005.

ta varten. Projektin suunnittelu ja ensimmäisten vapaaehtoisten koulutus oli kuitenkin käynnistetty jo edellisen vuoden aikana. Tuulensuojan vapaaehtoisten koulutuksista vastasivat YTHS ja paikallinen psykologian laitos. Tuulensuojan toiminta koostui lähinnä puhelinpäivystyksestä, jota harjoitettiin kahtena iltana viikossa aina vuoteen 1993 asti. JYY:n toimintakertomuksen mukaan Tuulensuojan hiljentymään päin olleen toiminnan jatkamisesta ja kehittämisestä keskusteltiin ylioppilaskunnassa vuonna 1994 laajasti, mutta valmiuksien puututtua Tuulensuoja lopetti toimintansa virallisesti vuonna 1994.²⁰² YTHS:n Jyväskylän paikallisaseman psykologin ja Tuulensuojineen keksineen Asko Hietalan mukaan Tuulensuoja oli paikallinen vastine Nyytille ja sisälsi Nyytin lailla vaihtoehtoisen mielenterveystyön piirteitä.²⁰³

Tukikeskustoiminta sai kuitenkin Jyväskylässä jatkoa varsin pian, sillä jo vuonna 1996 Jyväskylässä oli toiminnassa Tuikku-niminen uusi projekti. Myös Tuikusta tuli Nyytin yhteistyökumppani vuoden sisään perustettujen turkulaisen Opiskelijan Kamun, joensuulaisen Ätäkän ja oululaisen Jeesin rinnalle. Nyyti tarjosi Tuikulle koulutusta ja konsultointiapua, josta vastasivat silloinen toiminnanjohtaja Kati Kettunen ja suunnittelija Iris Koskinen.²⁰⁴ Tuikku toimi pääasiassa vanhempien psykologian opiskelijoiden (vapaaehtoiset), paikallisen SPR:n (tilat) ja JYY:n silloisen sosiaalisihteen Matti Mäkisen voimin. Pienimuotoisen toiminnan määrärahoista päätti edelleen sosiaalivaliokunta.²⁰⁵ Sekä Tuulensuojaa että Tuikkua sivusta seurannut Asko Hietala muistelee Tuikun muodostuneen Tuulensuojaa enemmän erityisesti psykologian opiskelijoiden projektiksi ja osittain harjoiteluareenaksi. Kuten niin monissa muissakin tapauksissa, tuli myös Tuikun kohtaloksi ennen pitkää yhteydenottojen ja vapaaehtoisten ehtyminen.

Ätäkkä ry (Joensuu)

Myös Joensuussa oli suunniteltu opiskelijoille tarkoitettua auttavaa puhelinta useita vuosia, mutta toimijoiden puutteessa hanke ei ollut edennyt alkua pidemmälle. Ylioppilaskunnan (JoYY) sosiaalijaoston piirissä haave tukipuhelinpäivystyksestä säilyi vuodesta toiseen. Haaveet muuttuivat todek-

²⁰² JYY:n toimintakertomus 1994, 25.

²⁰³ Asko Hietalan sähköpostiviesti Tuulensuojan ja Tuikun toiminnasta Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan sosiaalisihteenille Arto Alajoutsijärvelle ja tältä edelleen tekijälle 8.11.2004.

²⁰⁴ Nyytin toimintakertomus 1996.

²⁰⁵ Matti Mäkisen sähköpostiviesti Tuikun toiminnasta Arto Alajoutsijärvelle ja edelleen tekijälle 8.11.2004.

si vuonna 1996, kun Euroopan Unionin Nuorten ohjelma Sokrates myönsi hankkeelle 20 000 mk (n. 3 350 euroa) alkurahoitusta.²⁰⁶

Vielä samana syksynä vastaperustettu Ätäkkä ry palkkasi itselleen projektipäällikön ja projektisih-
teerin ja sai kerättyä joukon vapaaehtoisia opiskelijoita, joiden kouluttamisesta vastasivat Nyytin
Iiris Koskinen ja Kati Kettunen. Päivystystilat Ätäkälle löytyivät Joensuun kansalaistalosta, jonne
opiskelijoilla oli joko mahdollisuus soittaa tai tulla käymään. Varsinainen päivystystoiminta Ätä-
kässä käynnistyi helmikuussa 1997, mistä alkaen päivystystä on ollut lukukausien aikana kahtena
iltana viikossa aina kevääseen 2004 asti. Syksystä 2004 alkaen päivystys jatkuu lukukausien aikana
torstaisin klo 18–20. Vuonna 2004 Ätäkällä on kymmenkunta päivystäjä ja seuraavan kerran uu-
sia päivystäjiä on tarkoitus kouluttaa keväällä 2005.

Ätäkän palvelevan puhelimen kohderyhmään laskettiin kuuluvaksi kaikki opiskelijat peruskoululai-
sista toisen asteen opiskelijoihin ja edelleen korkeakouluissa opiskeleviin. Ätäkän tärkeimpiä yh-
teistyökumppaneita ovat vuosien varrella olleet rahoittajan lisäksi Joensuun kansalaistalo, jonka ti-
loissa Ätäkkä toimii, sekä työnohjauksesta huolehtinut YTHS. Joensuun yliopiston ylioppilaskunta
tukee Ätäkän mainostusta ja vastaa esimerkiksi monistuskustannuksista. Vuonna 2005 Ätäkässä on
tehty suunnitelmia yhteistyöstä Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun kanssa, mikä merkitsisi
toiminnan laajennuksia ja päivystäjien rekrytoimista myös ammattikorkeakoulujen puolelta.

Joensuulainen erikoisuus on syksyllä 2001 perustettu opiskelutuen konsultaatiopalvelu, jossa Ätä-
källäkin on edustuksensa. Konsultaatioryhmä on opiskelijoille ja yliopiston henkilökunnalle tarkoi-
tettu palvelu, joka auttaa opiskeluun liittyvissä pulmatilanteissa. Ryhmän jäseninä ovat mm.
YTHS:n psykologi, yliopiston henkilökunnan ja rekrytointipalveluiden edustaja sekä ylioppilaskun-
nan että Ätäkän edustajat. Ryhmän toimintamuotoja ovat puhelin- ja sähköpostiauttaminen, yksilö-
tai ryhmäohjauksena annettava konsultaatio ja erilaisen neuvotteluavun tarjoaminen. Vaikka ryh-
män kautta tarjottu apu onkin jäänyt muutamiin puheluihin, sähköpostiviesteihin ja ohjauskeskuste-
luihin, on ryhmäläisille tarjoutunut sen kautta mahdollisuus tutustua toistensa osaamisalueisiin.
Tämä on edistänyt eri auttajatahoja edustavien ihmisten yhteistyötä.²⁰⁷

²⁰⁶ Tukipuhelinpäivystys-projektin loppuraportti Euroopan Unionin Euroopan nuorten ohjelma Sokratekselle.

²⁰⁷ Konsultaatioryhmän jäsenen, Kirsi Vallius-Leinosen sähköpostiviesti tekijälle 29.4.2004.

Jeesi (Oulu)

Oululaisten vastine suurimmissa korkeakoulukaupungeissa perustettuihin tai suunniteltuihin tukikeskuksiin oli Jeesi. Paikallisen YTHS:n terveystyöryhmän opiskelijajäsenet alkoivat vuonna 1992 puuhata ”tukioppilastoimintaa”, johon YTHS:n neuvontapsykologit lupautuivat työnohjaajiksi pyydettyinä. Seuraavana vuonna Jeesille oli osoitettu työtilat ja puhelin ylioppilaskunnan talosta Rauhalasta.²⁰⁸ Toiminta ei ensi yrittämällä saanut tuulta alleen, ja suunnitelmat mitä ilmeisimmin unohtuivat muutamaksi vuodeksi, kunnes ne keväällä 1996 otettiin uudelleen esiin. Varsinainen toiminta käynnistyi lokakuussa 1996 Oulun Nuoriso- ja kulttuurikeskuksen (NUKU) tiloissa käyntipäivystyksellä. Sieltä toiminta siirtyi Kumppanuuskulmaksi nimettyihin tiloihin Asemakadulle, jossa aloitettiin myös puhelinpäivystys.

Jeesin toimintaperiaatteena oli ”mielen hyvinvoinnin edistäminen kaveriapuna” ja kohderyhmänä keskiasteen ja korkeakoulujen opiskelijat. Suunnitellut toimintamuodot olivat muilta esitellyiltä paikkakunnilta tutut: käynti- ja puhelinpäivystys (kaverikulma), ryhmä- ja kurssitoiminta ja tiedotus. Kaverikulma päivysti yhtenä iltana viikossa parhaimmillaan seitsemästä eri oppilaitoksesta lähtöisin olevien päivystäjien voimin. Ryhmä- ja kurssitoiminta koostui mm. voimavarakursseista ja kaavailluista jännittäjäryhmistä. Jeesin taustalla oli eri osapuolista koostunut asiantuntijaryhmä, jossa oli edustus YTHS:n lisäksi kaupungin mielenterveystyöstä ja Oulun yliopistollisesta sairaalasta. Jeesin toiminta jatkui muutaman vuoden 1990-luvun lopulla, mutta toiminta näyttää myös Oulussa hiipuneen kysynnän, vapaaehtoisten ja tiedotuksen puutteeseen.

Tukikeskusten edellytykset

Kokonaisuutena eri kaupunkien tukikeskushankkeiden elinkaaret näyttävät hyvin samanlaisilta. Muutamien innokkaiden opiskelijoiden aloitteesta käynnistetään hanke tai projekti, joka alkuun päästyään jää muutaman aktiivin harteille. Aktiivin lopettaessa katoaa toimijan työpanoksen lisäksi usein myös tietotaitoa. Ongelmaa pahentaa harrastuspohjalta tehdyn toiminnan usein olematon arkistointi. Jo pelkällä yhteydenottojen tilastoinnilla tukikeskushankkeista olisi säilynyt arvokasta tie-

²⁰⁸ Merkintä Oulun YTHS:n terveystyöryhmän kokouksesta 13.10.1993. Oulun yliopiston ylioppilaskunnan sosiaalipoliittisen sihteerin Heidi Vatjan sähköpostiviesti tekijälle 4.11.2004.

toa ja kokemuksia myöhempiä toimijoita varten. Vilpitön halu auttaa on usein mennyt hankkeen suunnittelun ja kriittisen arvioinnin edelle, mikä on väistämättä heikentänyt lopputulosta. Tässä esiteltyjen tukikeskusten kohdalla toiminta näyttää säilyneen paremmin niissä kaupungeissa, joissa tukikeskuksilla on ollut omat toimitilat käytössään. Tällöin väliaikainen taantuma toiminnassa ei ole ehtinyt johtaa tukikeskuksen tilojen siirtymistä muihin tarkoituksiin.

Tukikeskushankkeiden ilmestyminen ja katoaminen kertoo samalla jotain myös ylioppilasliikkeestä ja erityisesti ylioppilaskunnista. Tukikeskushankkeiden valossa näyttää siltä, että hankkeiden toteuttajille eri puolilla maata samanaikaisesti meneillään olleet hankkeet olivat usein tutumpia kuin omassa ylioppilaskunnassa aiemmin toteutetut projektit. Pyörän uudelleen keksimiseen käytettävästä energiasta säästyisi valtaosa, kun kulloisetkin toimijat saataisiin edes jotenkuten perehtymään siihen, mikä on uutta ja mitä on kokeiltu aiemmin. Useimmissa ylioppilaskunnissa toimijoiden nopea, jopa vuosittainen, vaihtuvuus vaikeuttaa tilannetta melkoisesti. Toinen samanaikaisuutta selittävä tekijä ovat SYL:n ylioppilaskunnille järjestämät ns. sektoritapaamiset, joissa sektorin ajankohdaisia asioita ja käytänteitä aktiivisesti vaihdetaan. Vaikka opiskelijoiden huolet ovat hyvin samantlaisia eri kaupungeissa, vapaaehtoisten tukipalveluiden kysyntä vaihtelee esimerkiksi paikkakunnalla jo olemassa olevien vastaavien palveluiden mukaan. Siksi Helsingissä toimivalle palvelulle ei välttämättä ole kysyntää Tampereella ja toisinpäin.

4.3 Yliopistot, korkeakoulut, muut oppilaitokset

Opiskelijoiden ja opiskelijajärjestöjen ohella Nyytillä on ollut yhteistyötä myös eri oppilaitosten kanssa. Nyytin kannalta läheisin on Helsingin yliopisto eri tiedekuntineen ja laitoksineen. Helsingin yliopiston psykologian laitoksen kanssa Nyytin yhteistyö alkoi jo varhaisen *OMYK*-projektin tie-teellisestä neuvottelukunnasta, jolle professori Johan von Wright toi näkyvyyttä ja arvovaltaa. Myös ensimmäiset tukikeskuksen toimitilat saatiin psykologian laitoksen suosiollisella avustuksella. Psykologian laitokset ovat olleet mukana myös muiden kaupunkien tukikeskushankkeissa, mikäli tällainen laitos on vain ollut paikkakunnalla. Pääkaupunkiseudulla Nyyti on osallistunut jo pitkään yliopistojen myötävaikutuksella kunkin lukuvuoden alussa järjestettäviin uusien opiskelijoiden orientoiviin opintoihin.

Viime vuosina Nyytistä on tullut myös varteenotettava harjoittelupaikka ja opinnäytetöiden kohde yhä useammille korkeakouluopiskelijoille. Harjoittelunäkökulma ja ammatillisen osaamisen syventämisenäkökulma olivat Nyytissä ensi kertaa esillä 1990-luvun alkupuolella perustetun *Pro Nyyti* -työryhmän ja suunnitellun *Pro Nyyti* -projektin yhteydessä. Toistaiseksi Nyytissä toimineet harjoittelijat ovat tulleet pääasiassa Helsingin yliopiston teologisesta tiedekunnasta ja pääkaupunkiseudun sosiaalialan ammattikorkeakouluista. Sekä Nyytiä koskevien opinnäytetöiden tukeminen että opiskelijoiden harjoittelupaikkana toimiminen ovat viime vuosina tiivistäneet yhteydenpitoa Nyytin ja eri korkeakoulujen välillä.

Yhä useammin opiskelua, opiskelijaa ja opiskelijoiden hyvinvointia käsittelevissä tapahtumissa tai foorumeissa on myös yliopiston tai laitosten edustajia. Tällaiset forumit ovat arvokkaita yhdistäessään samojen kysymysten äärellä olevia tahoja. Esimerkkinä voivat toimia vaikkapa erilaiset teemapäivät, joiden valmistelussa voivat olla mukana niin opiskelijapalvelut, korkeakoulupastorit kuin yliopistoliikunta. Positiivisen kehityksen taustalla voidaan pitää hyvinvointikysymysten laajempaa tulkintaa, joka pitää sisällään muutakin, kuin mitä nuori ylioppilas syö tai juo. Kokonaisvaltaisempi näkemys hyvinvoinnista ja hyvinvoinnin merkityksestä puhuminen ovat lisänneet niiden painoarvoa julkisessa keskustelussa. Kehityksen ansiosta opiskeluyhteisöjen muodostamat sosiaaliset turvaverkot ovat jälleen tiivistymässä tai ainakin turvaverkoissa olevat aukot on havaittu myöhempää tiivistämistä varten.

Nyyti on osaltaan edistänyt kokonaisten opiskeluyhteisöjen (ainejärjestöjen ja ylioppilaskuntien lisäksi myös yliopiston henkilökunnan) kiinnostumista oman yhteisönsä kehittämisestä. *Yhdessä yhteisöksi* -projektin yhteydessä pääkaupunkiseudulla vuonna 2002 toteutetut *Kimpassa kampuksella* ja *Samassa veneessä* -tempaukset olivat konkreettisia tapahtumia, joissa pyrittiin mm. visuaalisesti havainnollistamaan opiskelijoiden ja henkilökunnan kokemuksia opiskeluyhteisöön kuulumisesta. Vaikkei yhteisöllisyyttä saadakaan juurrutetuksi opiskeluyhteisöihin yksittäisillä tempauksilla, muokkaavat tempaukset maaperää opiskeluyhteisöjen kehittämistä käytävälle keskustelulle.²⁰⁹ Jatkossa yksi Nyytin tehtävistä voisi hyvin olla yhteisöllisyys- ja hyvinvointikeskustelun ylläpitäminen ja siihen aktiivisesti osallistuminen.

²⁰⁹ Mäki-Tarkka 2002, 48–49.

4.4 Järjestöt ja viranomaiset

YTHS:n, opiskelijajärjestöjen ja korkeakoulujen lisäksi Nyytillä on ollut yhteistyötä lukuisten muiden järjestöjen kanssa. Yhteistyön muodot ovat tällöin vaihdelleet yhteisistä toimitiloista, yhteisiin seminaareihin ja muihin yhteishankkeisiin. Yhteiset toimitilat olivat niukoilla resursseilla toimiville yhdistyksille usein pakon sanelemia ratkaisuja, joskin yhteiset tilat tarjosivat myös synergiaetuja esimerkiksi toimistotarvikkeiden ja ryhmätilojen suhteen. Nyytin hallituksessa edustettuja järjestöjä ovat olleet vuodesta 1986 asti jäsenenä toiminut Suomen Mielenterveysseura (SMS), sekä toimintansa sittemmin Elämäntapaliittoon sulauttanut Suomen Akateeminen Raittiusliitto (SARL), joka oli yksi Nyytin perustajayhteisöistä. SARL:n kanssa Nyyti jakoi myös toimitilat vuosina 1986–1988.

Pienten järjestöjen ongelmana on usein se, ettei niissä tiedetä muualla tapahtuvasta samansisältöisestä toiminnasta. Yhteistyöllä ja kokemusten vaihtamisella järjestöjen on mahdollista oppia toistensa kokemuksista ja välttää pahimmat sudenkuopat omassa toiminnassaan.

OMYK-projektin aikana Nyytin yhteistyö muiden järjestöjen kanssa oli tunnustelua uusien mahdollisten asuinyhteisöjen muodostamiseksi. Keskusteluja käytiin tällöin niin HOAS:n, pääkaupunkiseudun mielenterveystoimistojen kuin SMS:n kanssa. *OMYK*-projektin päättymisen jälkeen Nyyti harjoitti yhteistoimintaa mm. yhteisissä yleisöluennoissa ja seminaareissa, joita järjestettiin esimerkiksi Omaiset mielenterveystyön tukena, Uudenmaan yhdistys ry:n kanssa.

Kuten *Eväitä elämään* -projektia käsittelevästä luvusta käy ilmi, on järjestöjen virallisilla tai epävirallisilla foorumeilla ollut Nyytille myönteisiä vaikutuksia. Se, että Nyytiä kannustettiin järjestöjen yhteispalaverissa *Eväitä elämään* -projektin toteuttajaksi tai että projekti suorastaan ”annettiin” Nyytille keskinäisen kilpailun sijaan, oli seurausta mukana olleiden järjestöjen yhteisestä näkemyksestä, että Nyyti sopisi mainiosti kouluinfoprojektin nimellä aluksi kulkeneen hankkeen vetäjäksi. *Eväitä elämään* -projekti ja seurannut *Valoa verkkoon* -projekti osoittivat, että myös rahoittajat katsoivat suosiollisesti eri järjestöjen yhteisprojekteja lukuisten yksittäisten hankkeiden sijaan.

Valoa verkkoon -projektista lähtien toden teolla alkanut Internetin hyödyntäminen tukikeskuksen ja Nyytin toiminnassa toi yhdistyksen rinnalle useita Internetissä toimivia ja verkkoauttamiseen orientoituneita tahoja. Yhteistyössä Stakesin, Suomen Mielenterveysseuran ja A-klinikkasäätiön kanssa perustettu Avec-verkosto on laajin eri auttajatahoja yhteen koonnut verkosto, jossa Nyyti on mukana. Avec-verkoston yhteistyön pohjalta perustettiin edelleen toiminnassa oleva Apua.info -portaali, jonka sisällöstä vastaavat keskeiset verkkoauttamista harjoittavat tahot.²¹⁰ Kohderyhmässä mukaisesti Nyyti näkyy Apua.infossa erityisesti opiskeluun ja opiskelijan elämäntilanteisiin liittyvinä linkkeinä. Lukuisat viralliset ja epäviralliset palveluntarjoajat ovat Internetin suosion myötä sisällyttäneet erilaisia verkkopalveluja tarjontaansa.

Nyytin yhteistyöverkoista osa on säilynyt ja osa on jäänyt pois tai korvautunut uusilla. Yhdistyksen toiminnan fokus on viime vuosien kehityksen tuloksena suuntautumassa yhä selvemmin pääkaupunkiseudulta koko valtakuntaan. Virtuaaliolkapään suosion kasvu puhelin- ja käyntipäivystykseen verrattuna on edellyttänyt myös yhteistyötä erityisesti verkossa tapahtuvaan auttamiseen keskittyneiden tahojen kanssa. Toimintaympäristön ja -muotojen muuttuessa Nyytin ei ollut enää tarkoituksenmukaista kuulua leimallisesti pääkaupunkiseudulla toimiviin järjestöihin ja elimiin. Nyyti onkin lyhyen ajan sisällä jäänyt pois niin Pääkaupunkiseudun puhelinauttajista, Helsingin vapaaehtoistyön neuvottelukunnasta kuin Helsingin vammaisneuvostosta. Tällainen yhteistyötahojen uudelleenpohdinta ei tarkoita menneisyyden kieltämistä, vaan mahdollisimman mielekkäissä verkostoissa toimimista ja niiden ylläpitämistä.

Esimerkiksi Nyytiä vuotta aiemmin perustettu mielenterveyskuntoutujien Helmi ry oli aikanaan ajankohtainen kumppani toimintaansa aloittelevalle ja myös kuntouttavia asuinyhteisöjä suunnittelevalle Nyytille. 2000-luvulla yhdistykset ovat toiminnallisesti eriytyneet omille tahoilleen, eikä yhteistyölle ole enää samanlaista tarvetta kummankaan näkökulmasta. Kati Kettunen kuvaili 1990-luvulla tapahtunutta Helmi ry:n ja Omaiset mielenterveystyön tukena ry:n kanssa jaetuista tiloista luopumista ”viisaaksi vahingoksi”, koska näiden (potilas-)yhdistysten kohderyhmät ja toimintafilosofia poikkesivat Nyytin vastaavista.²¹¹

²¹⁰ LIITE 1: Apua.infon sisällöntuottajat ja palveluntarjoajat.

²¹¹ Kati Kettusen haastattelu 22.6.2004.

Virtuaaliolkapään kaltaisen verkossa tai virtuaalimaailmassa tapahtuvan auttamisen suosion lisääntyessä saattaa tulevaisuudessa olla edessä erityisesti verkkoauttamiseen keskittyneiden tahojen nykyistä tiiviimpi verkostoituminen.²¹² Vapaaehtoisten puhelinauttajien eettisessä neuvottelukunnassa²¹³, jonka jäseniin myös Nyyti kuuluu, on määritelty hyvälle puhelinpäivystykselle eettiset periaatteet, joita myös toteutetaan laajasti. Viimeistään nyt on tullut ajankohtaiseksi luoda uudet verkkoauttamisen erityispiirteet huomioivat säännöt. Nyyti pyrki *Valoa verkkoon* -projektin yhteydessä tuotetussa Sähköpostiauttajan oppaassa ohjeistamaan verkkoauttamista, mutta nopean teknisen kehityksen myötä monet näistä vain muutama vuosi sitten tehdyistä ratkaisuista ovat jo vanhentuneet.

4.5 Rahoittajat

Nyytin toiminta on useiden muiden järjestöjen lailla riippuvaista järjestöille osoitettavista avustuksista. Nyytin kaltaisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen rahoittajista ylivoimaisesti tärkein on Raha-automaattiyhdistys (RAY). Vuonna 2005 RAY jakoi kaikkiaan 1145 järjestölle yhteensä 305 miljoonaa euroa joko yleis-, investointi-, projekti- tai kohdennettuna toiminta-avustuksena.²¹⁴

RAY:n lisäksi Nyytin hankkeita ovat vuosien varrella rahoittaneet myös opetusministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Varhaisinta *OMYK*-projektia ja siihen liittyntä tutkimusta rahoittivat sosiaali- ja terveysministeriötä edeltäneet asuntohallitus, lääkintöhallitus ja sosiaalihalitus.²¹⁵ Kaikki avustuslähteet huomioiden RAY on Nyytin toiminnan tärkein rahoittaja, ja esimerkiksi vuonna 2004 RAY:n avustukset muodostivat miltei 95 % Nyytin tuloista. RAY:n Nyytille vuosina 1986–2005 myöntämät avustukset käyvät ilmi kuviosta 2.

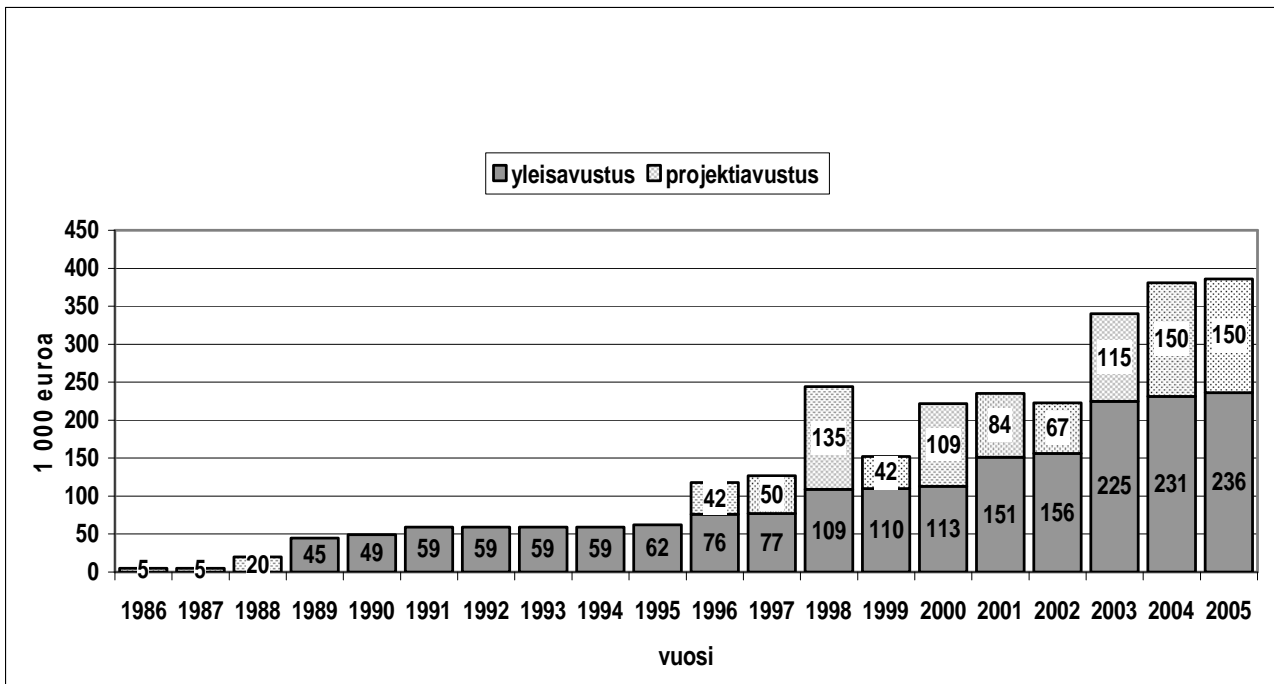
²¹² Internetissä toimiva Tukinet (www.tukinet.net) on esimerkki maksuttomasta kriisikeskuksesta, jonka kanssa Nyytillä on ollut yhteistyötä niin palvelun sisällöllisissä kuin teknisissä ratkaisuissa. Tukinetillä ei ole Nyytin asiantuntemusta erityisesti korkeakouluopiskelijoiden elämäntilanteesta, mutta arvokasta kokemusta mm. verkkoryhmissä tehtävistä ryhmäinterventioista ja verkkoryhmätoiminnan teknisestä toteutuksesta.

²¹³ Vuoden 2005 alussa tehdyn muutoksen jälkeen neuvottelukunnan nimi kuuluu: ”Vapaaehtoisten puhelin- ja verkkoauttajien eettinen neuvottelukunta”

²¹⁴ ”RAY:n avustustoiminta 2005”. Raha-automaattiyhdistyksen [www-sivut \[http://www.ray.fi/avustustoiminta/avustuskohteet/avustus2005.php?l1=7\]](http://www.ray.fi/avustustoiminta/avustuskohteet/avustus2005.php?l1=7), 1.6.2006.

²¹⁵ Sosiaali- ja lääkintöhallituksen muuttuminen nykyiseksi sosiaali- ja terveysministeriöksi alkoi, kun sosiaali- ja lääkintöhallituksen toiminnan jatkajaksi perustettiin sosiaali- ja terveyshallitus vuonna 1991. Hallinnon uudistusta jatkettiin jo vuonna 1992 lakkauttamalla sosiaali- ja terveyshallitus, jonka tehtävistä huomattava osa siirrettiin sosiaali- ja terveysministeriölle sekä lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastoille. Suunnittelu- ja kehittämistoimintaa varten perustettiin uusi sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus (STAKES).

Kuvio 2. RAY:n Nyytille myöntämät yleis- ja projektiavustukset 1986–2005.

(Lähde: Tilasto RAY:n kaikista Nyytille myöntämistä avustuksista vuosilta 1984–2005²¹⁶.)

Kuten kuviosta havaitaan, ovat RAY:n Nyytille osoittamat avustukset kasvaneet melkoisesti alun 5 000 eurosta nykyiseen yli 380 000 euroon. RAY:n avustuksissa tapahtuneet muutokset ovat kulkeneet käsi kädessä Nyytin toiminnan kehittymisen ja laajentamisen kanssa. Nyytin saama avustus kaksinkertaistui ensimmäisen kerran vuonna 1989 tukikeskuksen aloitettua toimintansa *OMYK*-projektin rinnalla. Toinen tuplaantuminen tapahtui *Eväitä elämään* -projektista alkaneen ns. isojen projektien kauden alussa vuonna 1996. Vuosina 1996–2002 toteutettujen *Eväitä elämään*, *Valoa verkkoon* ja *Yhdessä yhteisöksi* -projektien aikana myös Nyytin saama yleisavustus nousi joka vuosi. Erityisen merkittävää Nyytin kannalta oli kohoaminen RAY:n A-avustusta saavien järjestöjen joukkoon vuonna 1998. Kolmas merkittävä nousu tapahtui valtakunnallisen laajentumisen myötä vuonna 2003, jolloin sekä yleis- että projektiavustukset kohosivat merkittävästi aiempaan verrattuna.

Nyytin avustusten kasvu ilmentää samalla RAY:n laajempia mielenterveystyöhön tekemiä satsauksia. Raha-automaattiyhdistyksen kautta 2002–2007 koskevien avustustoiminnan suuntaviivojen

²¹⁶ Juha Vuorelan (RAY) sähköpostiviesti tekijälle 14.2.2005.

mukaan avustustoiminnan kaksi päälinjaa ovat ennaltaehkäisevä toiminta ja heikoimmassa asemassa olevien tuki.²¹⁷ Nyytin toimintaan ja valtakunnallistumisprojektiin osoitetut avustukset tukevat kyseistä linjausta.

RAY:n rahoituspäätöksiä selvittäneiden Myllymäen & Tetrin mukaan sosiaali- ja terveysjärjestöille, erityisesti mielenterveystyöhön myönnettyjen RAY:n avustusten määrä on kasvanut huomattavasti 1990-luvun alkupuoliskolta alkaen. RAY:n avustuspäätöksiä on ohjannut lisäksi näkemys, jonka mukaan mielenterveyspalveluiden järjestämisessä tarvitaan kaikkien toimijoiden välistä yhteistyötä ja työnjakoa. Avustuksien jaossa onkin suosittu usean tahon yhteishankkeita yksittäisten organisaatioiden suunnittelemien hankkeiden sijaan.²¹⁸ Särkelän, Vuorisen & Peltosalmen mukaan eri järjestöjen keskinäisen vuoropuhelun ja verkottumisen lisääntyminen 1990- ja 2000-luvuilla selittyy RAY:n avustusten saamisen ohella sillä, että yhteistyöllä etenkin pienimmät järjestöt kykenevät kompensoimaan taloudellisia ongelmia ja resurssivajauksia.²¹⁹

Tiettyyn tarkoitukseen, kuten projektiin, kohdennettu avustus on ollut arvokasta ja tervetullutta kulloinkin meneillään olevan hankkeen toteuttamiseksi. Espoon kaupunki sekä asunto-, sosiaali- ja lääkintöhallitus tukivat varhaista *OMYK*-projektiä ja sosiaali- ja terveysministeriö *Valoa verkossa* -projektiä ja Nyytin www-sivujen kehittämistä. Opetusministeriö puolestaan tuki *Yhdessä yhteisöksi* -jatkohanketta sekä vuosina 2004–2005 käynnistynyttä valtakunnallistumisprojektiin liittyvää tutkimushanketta, johon tämäkin pro gradu kuuluu. Pelkillä erillisavustuksilla ei kuitenkaan turvata järjestön toimintaa ja sen kehittämistä pidemmällä tähtäimellä. Siksi ilman omaa varainhankintaa toimivat järjestöt tarvitsevat sekä yleis- että projektiavustuksia.

Nyytin jäsenyhteisöistä HYY näyttää avustusten antajana sitoutuneen Nyytin toiminnan tukemiseen kaikkein parhaiten. Tämä näkyy niin myönnettyjen avustusten määrässä kuin HYY:n vuosittaisen avustuksen jatkuvuudessa. HYY:n avustuksen suuruus suhteessa muiden jäsenyhteisöjen avustuksiin selittyy toisaalta historiallisilla syillä, toisaalta HYY:n hyvillä taloudellisilla edellytyksillä. HYY oli edelläkävijä opiskelijoiden mielenterveyden tukemisessa jo 1960-luvulla, sillä Suomen ensimmä-

²¹⁷ "RAY:n avustustoiminnan suuntaviivat ja painoalueet 2002–2007", Raha-automaattiyhdistyksen www-sivut: [http://www.ray.fi/avustustoiminta/lomakkeet/pdf_doc_ohjeet/pdf/RAY_avustusstrategia2002_2007.pdf], 1.6.2006.

²¹⁸ Myllymäki & Tetri 2001, 229–230.

²¹⁹ Särkelä, Vuorinen & Peltosalmi 2005, 22.

mäinen ylioppilaspsykologin virka perustettiin HYY:n yhteyteen vuonna 1965. Vuonna 1984 HYY oli jälleen esillä tukien *OMYK*-projektia ja Nyyti ry:n perustamista.

Muista jäsenyhteisöistä TKY ja KY ovat tukeneet Nyytiä avustuksin, mutta näiden avustuksissa on vuosien varrella ollut nähtävissä jo hienoista suhdannevaihtelua niin avustuksen määrässä kuin jatkuvuudessa. Suhdannevaihtelua selittänee osin se, ettei Nyytiä ole aina koettu TKY:ssa ja KY:ssa yhtä läheiseksi kuin HYY:n piirissä. Ainakin TKY:ssa on aika ajoin puhuttanut se, kohdentuvatko Nyytin palvelut riittävästi Otaniemessä opiskeleviin eli saavatko teekkarit riittävästi vastinetta rahoilleen. Ylioppilaskunnissa esiintyvä laajempi ongelma on päättäjien nopeasta vaihtuvuudesta johtuva organisaatiomuistin lyhyys, mikä voi selittää peräkkäisinä vuosina tehtyjä päinvastaisiakin avustuspäätöksiä.

Nyytin säilyminen tulevaisuudessa uskottavana ja kestävää toimintaa harjoittavana järjestönä asettaa vaatimuksia myös Nyytin jäsenyhteisöjen omistajapolitiikalle. Jäsenyhteisöjen on jatkossa mieltävä, millaisen kuvan niiden Nyytiä koskeva avustuspoliittika välittää päärahoittaja RAY:lle ja yhdistyksen muille yhteistyökumppaneille. Nyytin toiminnan jatkuminen edellyttää myös rahoituksen jatkumista. Nyytin RAY:ltä saatujen avustuksien noustua ei jäsenyhteisöiltä saadulla rahallisella tuella ole enää samanlaista merkitystä, kuin *OMYK*-projektin aikana ja tukikeskuksen alkuvuosina. Jäsenyhteisöjen säännölliset avustukset ovat kuitenkin edelleen tärkeitä, sillä ne viestivät jäsenyhteisöjen uskosta Nyytiin. Mikäli jäsenyhteisöjen panostukset Nyytiin ovat sattumanvaraisia, voi se viestittää epävarmuutta sekä Nyytin yhteistyökumppaneita että päärahoittajaa ja muita mahdollisia rahoittajia kohtaan. Nyytin jatkuvana haasteena on mahdollisimman avoimella ja läpinäkyvällä toiminnalla ylläpitää ja lisätä jäsenyhteisöjen ja yhteistyökumppaneiden luottamusta järjestöä ja kaikkea sen toimintaa kohtaan.

Ylioppilaskunnilla on avustusten lisäksi myös muita tapoja tukea Nyytin toimintaa. Ylioppilaskunnat voivat auttaa Nyytin palveluiden markkinoinnissa esimerkiksi lehdissään ja kalentereissaan. Muiden korkeakoulukaupunkien ylioppilaskuntien sekä YTHS:n paikallisten terveysasemien panoksella on ollut ratkaiseva merkitys siihen, että Nyytin palveluiden laajentuminen on lähtenyt onnistuneesti liikkeelle eri puolilla Suomea.

5 NYYTIN MERKITYS JA TULEVAISUUS

5.1 Merkitys

Hyvä mittari ja perustelu mille tahansa toiminnalle on se, mitä toiminnalla saadaan aikaan. Nyytin merkitystä arvioitaessa keskeisintä on, miten Nyyti on onnistunut tavoittamaan opiskelijat, olivat nämä sitten asiakkaita tai vapaaehtoisia. Nyytin merkitystä voidaan arvioida myös työntekijöiden ja yhteistyökumppaneiden näkökulmista. Koska Nyytin toiminta perustuu pääosin ulkopuolelta avustuksiin, on toiminnasta ja sen suunnitelmallisuudesta oltava näyttöjä myös rahoittajille. Pelkkä toiminta toiminnan vuoksi ei kiinnosta rahoittajia eikä vie järjestöä eteenpäin. Nyytin ja tukikeskuksen kehittäminen edellyttää oman toiminnan jatkuvaa arviointia, tilastointia ja tutkimista. Myös projektien tulosten hyödyntäminen ja projektien tulosten vakiinnuttaminen osaksi Nyytin perustoimintaa ovat mittareita Nyytin onnistumiselle.

5.1.1 Asiakkaat

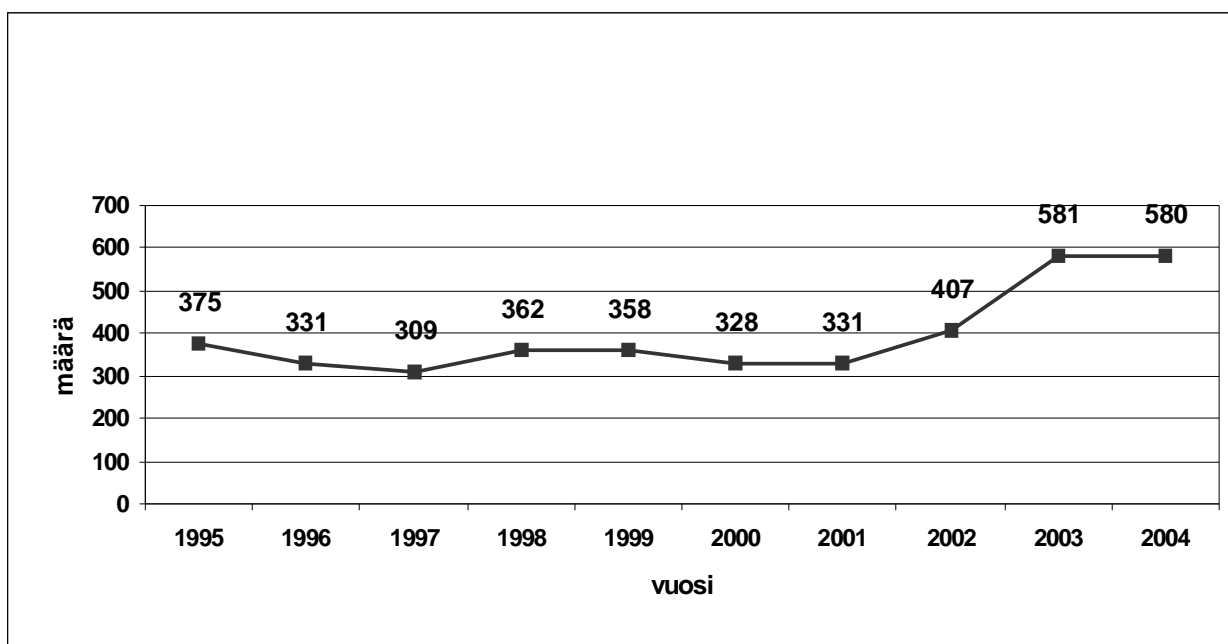
Asiakkaiden näkökulmasta Nyytin merkitystä kuvaavat parhaiten tukikeskukseen tulleiden yhteydenottojen ja muuhun perustoimintaan (ryhmät, kurssit, teemaillat) osallistuneiden opiskelijoiden määrä ja Nyytistä saamat kokemukset. Tukikeskuksen ensimmäisten toimintavuosilta 1988–1995 tiedetään yhteydenottojen määrät vuositasolla ja joiltain vuosilta myös yhteydenottojen jakautuminen käyntien ja puheluiden välillä. OTAX-järjestelmässä vuosina 1992–1995 toimineesta ja Virtuaaliolkapäätä edeltäneestä sähköpostipäivystyksestä ei vastaavia tilastotietoja ole säilynyt.

Nyytin päivystystoimintaa kuvaavia tietoja löytyy vuodelta 1988 päivystyspäiväkirjasta. Vuosilta 1989–1994 tukikeskuksen yhteydenottomääristä löytyy tietoja toimintakertomuksista. Vuodesta 1995 alkaen kaikista päivystykseen tulleista yhteydenotoista on täytetty erillinen lomake. Syksystä 2003 alkaen kustakin yhteydenotosta on viety tiedot suoraan www-pohjaiseen järjestelmään.

Päiväkirjamerkintöjen mukaan syksyn 1988 aikana silloiseen kriisikeskukseen otettiin yhteyttä 13 kertaa. Vuosikertomuksista saatujen lukujen perusteella vuosina 1989 ja 1990 yhteydenottoja oli kumpanakin vuonna alle 200. Vuosina 1991–1994 kirjattujen yhteydenottojen määrät nousivat ja

vaihtelivat 350:n ja 450:n välillä. Vuosina 1989–1994 yhteydenottojen lukumäärään on kirjattu myös sellaiset soitot, joissa puhelin on soinut, mutta kun siihen on vastattu, puhelu on katkennut. 1990-luvun alkupuolella Nyyti markkinoi tukikeskustaan myös opiskelijalehtiä huomattavasti laajalevikkisemmässä Helsingin Sanomissa, mikä lienee osaltaan vaikuttanut seksuaalisuuteen liittyneiden yhteydenottojen lisääntymiseen tuona aikana.

Kuvio 3. Tukikeskukseen tulleet yhteydenotot vuosina 1995–2004.

(Lähde: Nyytin päivystystoiminta 1995–2003-selvitys ja Nyytin toimintakertomus 2004.)

Tukikeskukseen tulleiden yhteydenottojen määrä näytti vakiintuneen noin 300–400 yhteydenottoon vuodessa, kunnes yhteydenotot alkoivat vuodesta 2001 nousta voimakkaasti ennen kaikkea virtuaaliolkapäälle tulleiden yhteydenottojen ansiosta. Syynä tähän voidaan nähdä tietokoneistumisen nopeutuminen ja Internetiä käyttävien määrän nopea kasvu. Nurmela, Parjon & Ylitalon mukaan vuosina 1998–2002 Suomessa tapahtui suoranainen ”suuri muutto tietoyhteiskuntaan”.²²⁰ Virtuaaliolkapään suosion nopea kasvu sijoittuu keskelle kyseistä suurta muuttoa. Käytettävissä olevien tietojen mukaan tukikeskukseen on otettu vuosina 1988–2004 yhteyttä eri tavoin miltei 6000 kertaa.

²²⁰ Nurmela, Parjo & Ylitalo 2002, passim.

Nyyti on palvellut asiakkaitaan puhelin- ja käyntipäivystyksen ja Virtuaaliolkapään lisäksi järjestämällä erilaista ryhmä- ja kurssitoimintaa, seminaareja sekä teemailtoja. Ryhmätoiminnan saralla on ilmennyt kenties kaikkein selvimmin Nyytin halu kehittää ja kokeilla uudenlaisia toimintatapoja ja -malleja. Mukaan on mahtunut sekä yksittäisiksi kokeiluiksi jääneitä että perustoiminnaksi vakiintuneita ryhmiä. Määrällisesti vilkkaimmillaan Nyytin ryhmätoiminta oli 1990-luvun loppupuolella. Tällöin Nyytissä järjestettiin perinteisiksi muodostuneiden jännittämisen-, syömishäiriö- ja esiintymistaitoryhmien lisäksi lukuisia graduryhmiä ja mm. mielenterveysongelmista kärsivien omaisille suunnattuja ja yllättäen äidiksi tulleille suunnattuja ryhmiä. Ryhmien kirjo on viime vuosina vähentynyt sitä mukaa, kun Nyytin ryhmätarjontaa on suunnattu yhä enemmän asiakkaiden yhteydenotoissaan ilmaiseman kysynnän mukaan. Toimintakertomuksien pohjalta tehdyn karkean arvion mukaan Nyytin ryhmä- ja kurssitoimintaan, seminaareihin ja teemailtoihin on vuosina 1991–2004 osallistunut n. 4500–5000 opiskelijaa.

Vuoden 1995 jälkeen tapahtuneet yhteydenotot on koottu ja eritelty yhteydenottotavan mukaan vuonna 2004 ilmestyneeseen *Nyytin päivystystoiminta 1995–2003*-selvitykseen. Selvityksen mukaan neljä yleisintä asiakkaan ilmoittama yhteydenoton syytä vuosina 1995–2003 ovat olleet:

- ahdistus, kasvukriisi (13 %)
- stressi, väsymys, uupumus, masennus (12 %)
- lapsuuden perheeseen liittyvät ongelmat (11 %)
- seurusteluun ja parisuhteeseen liittyvät erilaiset vaikeudet (11 %).

Kuten havaitaan, muodostavat neljä yleisintä yhteydenoton syytä miltei 50 % kaikista tukikeskukseen tulleista yhteydenotoista. Muita yhteydenoton syitä ovat olleet mm. elämänhallinnan puute ja sen heijastuminen opintoihin, yksinäisyys sekä syömishäiriöt. Selvityksen mukaan itsetuhoviestien osuus yhteydenotoista on suhteellisen pieni mutta kuitenkin kasvanut 1990-luvun puoliväliin verrattuna.²²¹

²²¹ Nyyti ry, Nyytin päivystystoiminta 1995–2003 -julkaisu 2004, 7.

5.1.2 Nyytiläiset

Nyytiläiset on järjestön piirissä vakiintunut termi puhuttaessa Nyytin toimijoista erotuksena asiakaisiin. Toimijoilla tarkoitetaan tällöin vapaaehtoisia, hallituksen jäseniä tai yhdistyksen työntekijöitä. Haastattelujen perusteella termi oli tuttu myös aiemmin Nyytissä toimineille.

Vapaaehtoiset

Nyytin vapaaehtoiset muodostavat yhteydenottajien ja Nyytin muita palveluja käyttävien ohella yhdistyksen runsaslukuisimman joukon. Haastattelujen ja Nyytin olemassa olevien toimintamuotojen perusteella vapaaehtoiset muodostavat ainutlaatuisen resurssin Nyytin toiminnalle ja erityisesti päivystystoiminnan pyörittämiselle. Vapaaehtoiselle Nyyti ja päivystystoiminta tarjoavat arvokasta koulutusta ja kokemusta asiakkaan kohtaamisesta sekä mahdollisuuden auttaa. Vapaaehtoisten kysyntä alkoi Nyytissä tukikeskuksen perustamisesta eikä ole siitä hiipunut.

Ennen *Valoa verkkoon* -projektia ja Virtuaaliolkapään vakiintumista vapaaehtoisten määrä vaihteli 20:n ja 40:n välillä. Virtuaaliolkapään vakiintumisen jälkeen Nyytin rekisterissä olleiden vapaaehtoisten lukumäärä nousi vuositasolla noin 50–60:een. Valtakunnallistumisen ja potentiaalisen asiakaskunnan kaksinkertaistumisen myötä vapaaehtoisten tarpeen on ennakoitu kasvavan jopa 100–120 henkilöön²²². Vapaaehtoisten määrrien vertailua aiemmilta vuosilta vaikeuttaa se, ettei aktiivisia ja säännöllisesti päivystäviä vapaaehtoisia ole aina eroteltu lopettaneista tai esimerkiksi tauolla olevista vapaaehtoisista. Nykyisin Nyytin vapaaehtoiset on kirjattu ajan tasalla olevaan rekisteriin, josta on helppo tarkistaa, kuka on käytettävissä ja kuka tauolla.

Nyytin vapaaehtoisten motiiveista kertovat parhaiten niistä tehdyt tutkimukset.²²³ Pääkkösen ja Sairasen tutkimuksessa Nyytin ja Ätäkän vapaaehtoisia tarkasteltiin näiden esille tuomien altruistis-

²²² ”Opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen kehittäminen ja laajentaminen 2003–2006 -projektisuunnitelma 2003, 17.

²²³ Pääkkönen, Kati & Sairanen, Lilli: Vapaaehtoisten akateemisten vertaistukipäivystäjien motiivit ja tuen tarve Ätäkässä ja Nyyti ry:ssä. Pro gradu -tutkielma. Joensuun yliopiston psykologian laitos 2003.

Karjalahti, Noora & Korkeamäki, Eini: Vapaaehtoistyön mielekkyys. Nyyti ry:n vapaaehtoistyöntekijöitä motivoivat tarpeet vapaaehtoistyössä. Sosiaalialan opinnäytetyö, Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia 2004.

ten, egoististen ja sekä yhdistyneiden motiivien välityksellä. Tutkimuksessa eriteltiin lisäksi vapaaehtoiseksi hakeutumisen ja vapaaehtoisena jatkamisen motiiveja.²²⁴

Vapaaehtoisten altruistiset motiivit käsittävät pyyteettömät syyt eli ns. auttamisenhalun. Egoistisiin motiiveihin kuului mm. vapaaehtoisten halu uusiin oppimiskokemuksiin ja ammatilliset syyt. Vapaaehtoiseksi hakeutumisen yhteydessä opiskelijat korostivat myös kiinnostusta mielenterveyteen ja vapaaehtoistyöhön sekä halua itsensä kehittämiseen. Yhdistyneiden motiivien tapauksessa vapaaehtoinen punnitsi osallistumistaan panos-tuotos asetelman kautta.²²⁵ Tutkimuksen perusteella Nyytin vapaaehtoistoiminnassa mukana olevilla esiintyi näitä kaikkia piirteitä. Karjalaisen ja Korkeamäen tutkimuksessa korostuivat Nyytin hyvän ilmapiirin ja erityisesti Nyytin henkilökunnan ja muiden vapaaehtoisten lämpimien suhteiden merkitys vapaaehtoistyöhön sitoutumisessa.²²⁶

Vapaaehtoisten omien egoististen motiivien liiallinen korostuminen on aiheellinen huoli kaikessa vapaaehtoistoiminnassa, myös Nyytissä. Jo *OMYK*-projektin aikana ennen varsinaisen opiskelijoiden tukikeskuksen perustamista esiintyi kaavailuja, joiden mukaan asuinyhteisön jäsenille olisi nimetty omat tukihenkilöt Nyytin hallituksesta. Asukkaiden puolelta ei tätä haluttu ja siksi ajatus hautautui.²²⁷ Kyse saattoi olla tällöin joko egoistisista motiiveista tai yksinkertaisesti aiemmin mainitusta tekemisen puutteesta. Nyytin vapaaehtoisten ammatilliset intressit on helppo ymmärtää sitä taustaa vasten, että esimerkiksi vuonna 2004 yli puolet vapaaehtoisista oli teologian, psykologian ja sosiaalipsykologian koulutusaloilta. Näiden alojen opiskelijoille asiakkaan ja ihmisen kohtaamisen taidot ovat arvokasta kokemusta myöhemmän työuran kannalta.

Nyytin vapaaehtoisille annettavan koulutuksen haasteena on toisaalta syventää vapaaehtoisten taitoja ja toisaalta opettaa vapaaehtoisia havaitsemaan oman osaamisensa rajat. Vuonna 2003 Nyytissä otettiin käyttöön uusi vapaaehtoistoimintamalli,²²⁸ jonka pohjalta kaikki vapaaehtoiset saavat koulutuksensa. Malli on samalla Nyytin käsitys siitä, millaista on hyvä vapaaehtoistoiminta alkaen rekrytoinnista koulutukseen ja työnohjaukseen ja jatkuen toiminnan kehittämiseen ja vapaaehtoisen omaan jaksamiseen.

²²⁴ Pääkkönen & Sairanen 2003, 1.

²²⁵ Pääkkönen & Sairanen 2003, 82.

²²⁶ Karjalahti & Korkeamäki 2004, 37.

²²⁷ Saari 1990, 32.

²²⁸ Nyyti ry, Nyytin vapaaehtoistoiminta -julkaisu 2004.

Anttosen & Sipilän mukaan yksi järjestöjen vahvuuksista piilee juuri järjestöjen kyvyssä rakentaa vapaaehtoistyön verkostoja, toimia käyttäjä- ja asiakaslähtöisesti sekä kehittää toimintaa järjestön omista lähtökohdista käsin.²²⁹

Hallituksen jäsenet ja työntekijät

Nyytin toiminta ja siihen osallistuminen on koettu merkittäväksi myös yhdistyksen hallituksen jäsenten ja työntekijöiden piirissä. Monille haastatelluille aikaisemmille toimijoille Nyyti oli kanava harjoittaa tärkeäksi koettua opiskelijoiden mielenterveystyötä. Yhdistykselle on ollut tyypillistä tietynlainen nuoruudeninto, joka on näkynyt kaikessa toiminnassa. Nyytin alkuvuosina hallitus ja aktiivien joukko muodostuivat samoista ihmisistä, jotka sekä päättivät hankkeista että vastasivat niiden toimeenpanosta. Nuoruudeninto tarkoittaa tässä myös opiskelijajärjestöille tyypillistä ja sinne jopa kuuluvaa amatööriyttä, jossa innokkuus toisinaan korostuu osaamisen kustannuksella. Amatööriyden vastapainona nuoruuteen liittyy tietojen ja taitojen varsin nopea omaksumiskyky.

OMYK-projektin käynnistäminen ja hallinnointi oli aikalaisille ponnistus, joka kuitenkin antoi samalla oivaa kokemusta mukana olleiden myöhemmälle uralle. Osa Nyytin piirissä toimineista katsoi päivystys- ja ryhmätoiminnan käynnistymisen tarjoavan mahdollisuuden päästä harjoittamaan omaa opiskelualaa myös käytännössä. Toisen opiskelijan kohtaaminen päivystäjänä tarjosi jo sellaisenaan arvokasta kokemusta asiakastyöstä. Koska myös enemmistö Nyytin hallituksen jäsenistä, työntekijöistä ja vapaaehtoisista on edustanut ja edustaa psykologian, sosiaalipsykologian ja teologian koulutusaloja, ei ole ollut ihme, että kulloinkin istuvien ja aikaisempien hallitusten jäseniä on toiminut Nyytissä mm. ryhmien ohjaajina ja apuohjaajina. Kurssien vetäminen tärkeäksi koetussa yhdistyksessä oli vastavalmistuneille psykologeille ja maistereille mieluinen mahdollisuus myös myöhemmän työllistymisen näkökulmasta. Sitä mukaa kun Nyytin resurssit lisääntyivät, yhdistykseen saatettiin palkata myös työntekijöitä hallitusten jäsenten työpanosta korvaamaan ja täydentämään. Nyky muodossaan Nyytin toimisto työntekijöineen luo puitteet, joita ilman laadukas vapaaehtoistoiminta ei olisi mahdollista.

²²⁹ Anttonen & Sipilä 1992, 447–453.

Tarkasteltaessa Nyytin vaiheita taaksepäin huomataan, miten pidempiaikaisilla toiminnanjohtajilla on ollut positiivinen vaikutus Nyytin kehittymiseen. Järjestön toiminnan pidemmän tähtäimen suunnittelu ja erilaisten toimintojen vakiinnuttaminen edellyttävät työntekijöiden jonkinlaista pysyvyyttä, koska hallitus ja osa sen jäsenistä vaihtuu vuosittain. Orbinskin kaudella vakiintunut ryhmätoiminta, Kettusen kaudella vakiintuneet projektit ja Partisen kaudella tapahtunut oppivan organisaation toimintafilosofian sisäänajo sekä toiminnan konkreettinen kehittäminen ja laajentaminen eivät olisi onnistuneet, jos työntekijöiden vaihtuvuus olisi ollut suurempi. Nyyti on ollut parhaimmillaan silloin, kun se on pystynyt yhdistämään opiskelijatoimijoiden innokkuuden ja kokeneiden nyytiläisten tiedot ja taidot asiakkaiden ja organisaation hyväksi.

Opiskelijamaailman tuntemus ja muualta hankittu kokemus tulivat ajankohtaiseksi erityisesti vuonna 1999, jolloin Nyytissä vietiin läpi useampia rekrytointeja. Päällekkäiset äitiyslomat ja koko palkatun työvoiman vaihtuminen lyhyen ajan sisällä osoittivat konkreettisesti ne uhat, joita työntekijöiden nopeat vaihdokset Nyytin kokoiselle organisaatiolle asettivat. Vaikka Nyyti selvisikin vuodesta 1999 lopulta mainiosti, päätettiin yhdistykselle laatia henkilöstöstrategia vastaavien tilanteiden ennakoimiseksi. Nyytin puheenjohtajana vuonna 1999 toimineen Lauri Saariluoman johdolla laaditun henkilöstöstrategian mukaan: ”Nyytin henkilöstön tuli koostua mielenterveysalan nuorista ammattilaisista, joiden ammattitaito, työkokemus ja opiskelijamaailman tuntemus edistävät yhdistyksen perustehtävän toteutumista.” Vuoden aikana saatujen kokemusten perusteella strategiassa nähtiin tärkeäksi myös tarvittavien tukipalvelujen tarjoaminen nuorille ammattilaisille, työsuhteiden porrastaminen sekä niiden määräaikaisuus perusteena ”kohderyhmän tuntemuksen turvaaminen”.²³⁰

Keskustelu ammattilaisuudesta ja työntekijöille asetettavista vaatimuksista kohdistui Nyytissä ennen muuta toiminnanjohtajalle asetettaviin vaatimuksiin eli siihen edellyttikö mielenterveyskysymysten parissa toimivan yhdistyksen toiminnan johtaminen erityisesti psykologin koulutusta. 1990-luvun lopulla Nyytissä nähtiin psykologin koulutuksen olevan toiminnanjohtajuuden edellytys. Jokseenkin paradoksaalisesti henkilöstöstrategian laatimista seuranneiden kahden vuoden aikana Nyytin toiminnanjohtaja vaihtui neljä kertaa, mikä huomioitiin myös päärahoittaja RAY:n suunnalla. Ennen viimeisintä toiminnanjohtajan vaihdosta kesällä 2001 Nyytissä tarkasteltiin vallinneita henkilöstöpoliittisia linjauksia uudelleen ja todettiin, että nopeista henkilöstövaihdoista kärsineeseen

²³⁰ Nyytin henkilöstöstrategia 1999.

Nyytiin tarvittiin erityisesti järjestötyön osaamista edustava ihminen johtamaan yhdistyksen operatiivista toimintaa.²³¹ Hieman myöhemmin tehtävään valittiin Helena Partinen, joka jatkaa edelleen Nyytin toiminnanjohtajana.

Nyytin vaiheet voidaan jakaa neljään periodiin sekä aiemmin esiteltyjen toiminnallisten laajennusten että itse toimijoissa tapahtuneiden muutosten perusteella. Kehitys on kulkenut alkuvaiheen hallitusten kokonaisvaltaisesta osallistumisesta työntekijöiden asteittaiseen lisääntymiseen ja edelleen nykyisenlaisen tilanteeseen, jossa Nyytillä on vakituisen työvoiman lisäksi projektihenkilöstöä ja ulkopuolelta ostettuja palveluita. Hallituksen rooli yhdistyksen strategisena elimenä ja toiminnanjohtajan rooli operatiivisena johtajana on tällaisen kehityksen tuloksena vahvistunut ja selkiintynyt.

Ensimmäinen periodi käsitti yhdistyksen perustamisen ja *OMYK*-projektin läpiviemisen. Toisen periodin aikana perustettiin Opiskelijoiden tukikeskus ja käynnistettiin niin ryhmä- kuin päivystystoiminnot. Kolmas periodi käynnistyi ns. projektien kauden alussa 1990-luvun puolivälissä ja piti projektien lisäksi sisällään Nyytin puitteiden nopean kehittymisen ja Virtuaaliolkapään ”keksimisen”. Viimeisintä 2000-luvun alussa alkanutta periodia määrittää ennen muuta Nyytin organisatorinen uudistaminen, Virtuaaliolkapään voimakas kasvu sekä valtakunnallistuminen Nyytin palveluiden laajentuessa ensi kertaa Suomen kaikkien tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijoiden piiriin.

Vanhojen toimijoiden kokemusten perusteella Nyytissä vietetty aika antoi aimo annoksen kokemusta mielenterveystyöstä ja järjestötoiminnasta. Haastatelluille yhdistyksen hallituksen jäsenille ja työntekijöille Nyyti tarjosi henkilön ja työtehtävien mukaan erilaista hallinnollista kokemusta verkostoitumisesta muutosjohtamiseen ja rahoituskysymyksiin. Projekteissa työskennelleistä mm. Eeva Joki (Helenius) totesi Nyytissä vietettyjen vuosien opettaneen ennen muuta itsenäiseen työskentelyyn.²³² Monet haastatelluista viittasivat erityiseen ”Nyytin henkeen” ja kuvailivat yhdistyksessä työskentelyä vilpittömyyden ja viattomuuden ajaksi. Sama ”Nyytin henki” määriteltiin useamman haastateltavan toimesta yhdistyksen keskeiseksi voimavaraksi, jonka säilymisestä tai säilyttämisestä yhdistyksen koko tulevaisuus on riippuvainen.

²³¹ Lauri Korkeaajan haastattelu 1.11.2004.

²³² Eeva Joen haastattelu 21.10.2004.

Vanhoiden toimijoiden haastattelujen perusteella Nyytin toimintakulttuuriin ja -tapoihin ovat vaikuttaneet toisaalta kulloinkin toimineiden intressit ja tausta, toisaalta 1990-luvun mittaan edennyt Nyytin toiminta- ja hallintokulttuurin laajempi pohdinta. Pohdinnoista on ollut hyötyä niin Nyytille kuin pohtijoille itselleen. Nyytin vanhoja hallituksen jäseniä ja työntekijöitä ovat ohjanneet ainakin kiinnostus opiskelijoiden mielen terveyttä ja hyvinvointia kohtaan sekä halu saada lisää kokemusta järjestötoiminnasta. Nyytiin ja sen kehittämiseen paneutuminen onkin epäilemättä antanut perspektiiviä kaikkea mielenterveys- ja järjestötyötä kohtaan. Nyytin alkuvaiheen toimijoista sekä Antti Aro että Henry Honkanen toivat esiin myös aikalaistensa vahvan halun tehdä Nyytin välityksellä uudenlaista mielenterveyspolitiikkaa.²³³

5.1.3 Muu ympäristö

Edellä on tarkasteltu, mitä Nyytin toiminta on antanut asiakkaille, vapaaehtoisille, työntekijöille tai yhdistyksessä luottamustoimissa toimineille. Tärkeä näkökulma on myös se, onko Nyyti toiminnallaan onnistunut tuomaan jotain uutta mielenterveydestä, hyvinvoinnista ja järjestöjen toiminnasta käytyyn yleiseen keskusteluun.

1980-luvulla Nyyti *OMYK*-projekteineen osallistui järjestönä asumisen mahdollisuuksia käsitelleeseen keskusteluun sekä mielenterveysjärjestöjen että opiskelijaliikkeen kautta. Projektin jääminen ainutkertaiseksi johti kuitenkin Nyytin profiloitumiseen päivystys- ja ryhmätoimintaan sekä vapaaehtoistyöhön. Järjestön tärkeimmän asiakasryhmän, opiskelijoiden kanssa Nyyti on onnistunut mainiosti. Nyyti on onnistunut tiedotuksessa käyttämällään retoriikalla välttämään pahimmat sudenkuopat, joihin perinteisistä mielenterveyspalveluista kerrottaessa helposti sorrutaan. Kynnys Nyytiin tulemiselle tai yhteydenottamiselle on aidosti matala, eikä Nyytin palveluiden käyttämisen liity esimerkiksi samanlaista leimautumisen uhkaa kuin mielenterveyspalveluihin yleensä.

Nyyti tunnettiin vielä 1990-luvun alkupuolella pääasiassa yhteisöasumisesta, mutta päivystys- ja ryhmätoiminnan käynnistyminen muutti mielikuvia, minkä jälkeen Nyyti samaistui yhä enemmän tukikeskukseen. Ulospäin Nyyti näkyi edelleen kuitenkin lähinnä yleisöluentojen välityksellä. Kol-

²³³ Antti Aron haastattelu 6.5.2004; Henry Honkasen haastattelu 14.4.2004.

me suurta projektia (*Eväitä elämään, Valoa verkkoon, Yhdessä yhteisöksi*) toivat Nytyä ja sen ajamia teemoja aiempaa voimakkaammin esiin. *Eväitä elämään* -projektin tuloksena syntyi mm. julkaisu kouluissa ja nuorityössä käytettäväksi. *Valoa verkkoon* -projektin myötä luotiin Virtuaaliolkapää, jolloin uutta päivystysmuotoa lähdettiin kehittämään toden teolla. Palvelun saaman suosion ja huomion myötä Virtuaaliolkapäästä on muodostunut Nytylle suorastaan brändi, joka on vahvistunut vuosi vuodelta. Virtuaaliolkapäästä saamiinsa kokemuksiin nojaten Nyty on pyrkinyt viime aikoina olemaan aktiivinen verkkoauttamisen laadusta ja eettisistä kysymyksistä käydyissä keskusteluissa. Virtuaaliolkapäätä kohtaan myös opiskelijayhteisöjen ulkopuolelta osoitettu kiinnostus antaa syyn olettaa, että Nytyä pidetään modernina verkkoauttajien eturivissä kulkevana järjestönä.

Myös järjestönä Nyty on antanut dynaamisen kuvan itsestään. Tästä Nyty on saanut palautetta rahoittajien ja muiden järjestöjen edustajilta. Saadun palautteen perusteella Nytyssä voidaan ylpeillä ajatuksella, että Nyty mielletään toimivaksi ja laadukkaaksi organisaatioksi ei vain työkalujen (Virtuaaliolkapää), vaan myös toimintatapojen ja -filosofian osalta.

5.2 Nytyin visio, valtakunnallistuminen ja haasteet tulevaisuudessa

Nyty määritteli syksyllä 2001 visiokseen olla kaikista tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijoista välittävä ja helposti lähestyttävä yhteisö, jonka toimintaa ohjaavat arvot ovat opiskelijalähtöisyys, mielen hyvinvointi, välittäminen, yhteisöllisyys ja luotettavuus. Valtakunnallistumisprojektin myötä tämä visio on alkanut kirjaimellisesti toteutua.

Vuonna 2006 Nytyin *Opiskelijoiden mielenterveyspalveluiden kehittäminen ja laajentaminen 2003–2006* -projekti tai arkisemmin valtakunnallistuminen on edennyt Nytyin palveluiden kehittämisestä palveluiden konkreettiseen laajentamiseen. Laajentamisvaihetta on Nytyssä pohjustettu kehittämällä omaa toimintaa oppivan organisaation mukaisella toimintafilosofialla. Nytyin yhteisen ja koko organisaation läpäisevän toimintafilosofian mukaan ”oppivan organisaation tulee olla kuin

kirkkovene; soudetaan yhdessä aallokossa kohti määränpäättä. Soutajan paikka voi vaihtua, mutta yhteistyö ja muuttuvaan tilanteeseen reagoiminen vie veneen perille.”²³⁴

Oppivan organisaation lähtökohtana on humanistinen ihmiskäsitys, joka sisältää ajatuksen vapaasta sekä itseensä että kehittymismahdollisuuksiinsa luottavasta ihmisestä. Oppivan organisaation kehittymisen edellytys on suostuminen muutokseen ja kehitykseen. Pelkkä työn järjestelyjen tai sisältöjen muuttaminen ei kuitenkaan riitä, vaan kehittyminen edellyttää yhteisön jokaisen jäsenen ajattelutapojen muutosta työntekijöistä vapaaehtoisin ja edelleen hallituksen jäseniin. Kun organisaation jäsenten omaa potentiaalia tuetaan ja motivoidaan oikealla tavalla, on lopputuloksena sitoutuneita ja itsensä ja organisaationsa kehittämistä kiinnostuneita yksilöitä.²³⁵

Jotta organisaatio pystyisi vastaamaan ympäristön haasteisiin, organisaation tulisi pystyä muuttamaan tarpeiden mukaan. Oppiminen liittyy muuttamiseen ja muuttuminen organisaatiokulttuuriin. Organisaatiokulttuurin muutos on todettu oppimisprosessina, jossa henkilöstö omaksuu uudenlaisia malleja ja asettaa uudenlaisia merkityssisältöjä ilmiöille ja tapahtumille työssään. Oppimista pidetään keinona muutosten aikaansaamiselle. Oppivassa organisaatiossa kyetään oivaltamaan ja reflektoimaan, mikä mahdollistaa muuttamisen. Oppivaksi organisaatioksi kehittymisen edellytyksenä on organisaatiokulttuurin muuttaminen.²³⁶

Yksi Nyytin valtakunnallistumisprojektin ja organisaation kehittämisen motiiveista on tarkastella oppivan organisaation periaatteiden soveltumista kolmannelle sektorille, jossa luodaan uusia vapaaehtoisten ja ammattilaisten yhteistyölle perustuvia toimintamalleja. Näinä hoitotakuun ja terveydenhoidolle asetettujen vaatimusten kasvun aikoina on mielenkiintoista nähdä, lisääntykö kiinnostus vapaaehtoistoiminnan ja ammattilaisten yhteistyöhön.

Syksyllä 2004 tukikeskuksen puhelinpäivystyksen ja Virtuaaliolkapään piiriin tulivat pääkaupunkiseudun lisäksi Turussa ja Tampereella opiskelevat. Vuoden 2005 alusta samat palvelut laajenivat Suomen kaikkien miltei 150 000 tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijan ulottuville. Valtakunnallistumisen seuraavassa vaiheessa Nyytissä käynnistetään vaiheittain kolme valtakunnallista ja www-

²³⁴ Nyyti ry, Nyytin vapaaehtoistoiminta -julkaisu 2004.

²³⁵ Sarala & Sarala 1996, 51–56, 152.

²³⁶ *ibid.*

pohjaista verkkoryhmää, joissa käsitellään vaihto-opiskeluun, jaksamiseen sekä seurusteluun ja parisuhteeseen liittyviä teemoja. Tekniikka verkkoryhmiä varten on kunnossa, mutta vasta aika näyttää, miten ryhmät otetaan korkeakouluopiskelijoiden joukossa vastaan ja miten niiden ylläpito Nyytiltä luonnistuu.

Valtakunnallistumisen yhteydessä Nyyti on suunnitellut ja lähtenyt toteuttamaan ns. Elämäntaitokurssia, jolla pyritään stressin hallitsemiseen, uupumuksen ja masennuksen ehkäisyyn sekä opiskelijan elämönhallinnan kokonaisvaltaiseen lisäämiseen. Kurssin menetelmien toimivuutta on tarkoitus kokeilla myös Nyytin uusissa verkkoryhmissä. Kaikki valtakunnallistumisen yhteydessä kokeiltavat ja toteutettavat palvelut ovat jatkuvan arvioinnin kohteena ja mikäli ne osoittautuvat toimiviksi, saattaa Elämäntaitokurssi levitä myös muille paikkakunnille.

Elämäntaitokurssi on esimerkki palvelusta tai tuotteesta, jonka mahdolliseen laajentamiseen liittyvät monet valtakunnallistumisen kannalta olennaiset kysymykset. Virtuaaliolkapään ja puhelinpäivystyksen lisäksi tapahtuvissa laajennuksissa on aina huomioitava paikkakunnalla jo olemassa olevat opiskelijoille suunnatut mielenterveyspalvelut päällekkäisyyksien välttämiseksi. Nyyti on testannut Elämäntaitokurssia pääkaupunkiseudulla ja jalostanut kurssia sitä mukaa, kun tarvetta tai parannusideoita on syntynyt. Aktiivinen yhteydenpito ylioppilaskuntien, YTHS:n ja Nyytin kesken on edellytys päällekkäisyyksien välttämiseksi ja uusien toimintamallien soveltamiseksi.

Koska Nyyti halaukortteineen on otettu opiskelijayhteisöissä innostuneesti vastaan, on Nyytistä tullut yhdessä YTHS:n ja ylioppilaskuntien vetämän Kehä-toiminnan kanssa miltei synonyymi opiskelijoiden parissa tehtävälle hyvinvointityölle. Opiskelija- ja opiskeluyhteisöissä tehtävällä hyvinvointityöllä näyttäisi olevan meneillään jonkinlainen etsikkoaika, jonka myötä hyvinvointiin, jaksamiseen ja opiskelukykyyn liittyvät teemat ovat aiempaa kokonaisvaltaisemmin esillä korkeakouluissa, ylioppilaskunnissa ja muissa opiskelijoita lähellä olevissa organisaatioissa. Uusien opiskelijoiden orientoivissa opinnoissa esitellyt opiskelutaidot ovat vain osa laajempia elämäntaitoja, joita nuori aikuinen opiskeluvuosinaan tarvitsee. Opiskelijan laajempien elämäntaitojen tai -hallinnan lisääntyminen ennakoii paitsi opintojen etenemistä myös opiskelijan kasvua ihmisenä. Meneillään oleva etsikkoaika ja Nyytin erityisesti opiskelijoiden keskuudessa saavuttama positiivinen ilme viittaavat molemmat siihen, että myös Elämäntaitokurssille olisi opiskelijoiden keskuudessa kysyntää.

Yksi Nyytissä tulevaisuudessa esiin nousevista kysymyksistä on suhtautuminen ammattikorkeakoulujen opiskelijoihin, jotka ovat olleet pidemmän aikaa kiinnostuneita Nyytin palveluista. Nyytissä jouduttaneen tulevaisuudessa miettimään, tulisiko Nyytin laajentaa kohderyhmäänsä myös ammattikorkeakouluopiskelijoiden piiriin. Vaikka tutkimukset osoittavat ammattikorkeakouluissa ja yliopistoissa opiskelevien nuorten aikuisten kohtaavan samanlaisia ongelmia, säilyvät Nyytin palvelut ainakin lähivuosina edelleen vain tiede- ja taidekorkeakouluopiskelijoille kohdennettuina. Eräs syy tähän on se, ettei Nyytin organisaatio nykyisellään kestäisi kohderyhmän yhtäkkistä laajenemista 130 000 ammattikorkeakoulu-opiskelijalla. Mahdolliseen laajentumiseen vaikuttavat ennen kaikkea Nyytin jäsenyhteisöjen ja päärahoittaja RAY:n suhtautuminen.

Nyytissä on suunniteltu huolellisesti valtakunnallistumista ja paikallisiin toimijoihin on tutustuttu etukäteen. Tällä on pyritty siihen, että Nyytin yhteistyö paikallisten toimijoiden kanssa pääsisi alkuun parhaalla mahdollisella tavalla. On luonnollista, että Nyyti haluaa olla helposti lähestyttävä ja luotettava asiakkaidensa näkökulmasta. Valtakunnallistumisen yhteydessä Nyytin vision mukainen lähestyttävyyys ja luotettavuus korostuvat erityisesti uusien yhteistyötahojen näkökulmasta. Luotettavuus rinnastuu edellisten lisäksi myös toiminnan jatkuvuuteen. Nyytin on toiminnallaan osoitettava, että se on valtakunnallistumassa tosissaan, eikä vain puuhastelemassa uusien kokeilujen parissa. Ensimmäisten Nyytin valtakunnallistumisesta onnistumisesta tehtyjen tilannearvioiden perusteella Nyyti laajentuminen näyttäisi saaneen pääasiassa innostuneen vastaanoton uusilla paikkakunnilla ja uusien yhteistyötahojen piirissä.

Valtakunnallistuminen on huomioitu myös uusien paikkakuntien opiskelijoiden parissa. Vuoden 2005 ensimmäisen kahdeksan kuukauden aikana tukikeskukseen tulleiden yhteydenottojen määrä on 95 prosenttia suurempi vuoden 2004 tammi-elokuun välillä tulleisiin yhteydenottoihin verrattuna.²³⁷ Valtakunnallistumista voi pitää onnistuneena, sillä kasvu on ollut miltei kokonaan seurausta uusilta tiede- ja taidekorkeakoulupaikkakunnilta tulleista yhteydenotoista. Valtakunnallistumisen yhteydessä myös Nyytin www-sivujen suosio on kasvanut.²³⁸

²³⁷ Nyyti ry, Opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen kehittäminen ja laajentaminen 2003–2006 -väliraportti 2005, 21.

²³⁸ Nyytin www-sivuilla oli vuonna 2004 noin 103 000, vuonna 2005 reilut 150 000 ja vuoden 2006 ensimmäisen viiden kuukauden aikana noin 91 000 käyntiä. Nyyti ry:n suunnittelija Päivi Maria Väisänen henkilökohtainen tiedonanto Antti Iolaksolle 7.6.2006.

Vaikka ensikokemukset Nyytin valtakunnallistumisesta ovatkin olleet positiivisia, on vielä liian aikaista arvioida, osoittautuuko www-sivujen suosio pysyväksi ja millaisia vaikutuksia valtakunnallistumisella on Nyytiin pitkällä aikavälillä. Tässä esiin nostettaviin kysymyksiin vastaaminen ei ole mahdollista ilman pidempää ajallista perspektiiviä.

Nyytin valtakunnallistumisen ja tulevaisuuden arviointi edellyttää ainakin seuraavien valtakunnallistumiseen ja Nyytin toimintaan liittyvien kysymysten huomioimista. Säilyykö opiskelijoiden Nyytiä ja Nyytin palveluja kohtaan tuntema mielenkiinto? Miten Nyyti otetaan vastaan uusilla paikkakunnilla, joissa sillä ei ole vielä yhtä vakiintunutta asemaa kuin pääkaupunkiseudun opiskelu- ja opiskelijayhteisöissä? Entä miten Nyytin jäsenyhteisöt jatkossa suhtautuvat kiivasta keskustelua aikoinaan herättäneisiin kohderyhmän laajennuksiin: toisaalta pääkaupunkiseudun ulkopuolella tapahtuvaan toimintaan, toisaalta palveluiden tarjoamiseen ammattikorkeakoulujen opiskelijoille? Millainen on Nyytinkin harjoittaman ns. verkko- ja virtuaaliauttamisen tulevaisuus ja miten siihen suhtaudutaan YTHS:n ja muiden yhteistyökumppaneiden keskuudessa?

Paikallisesta valtakunnalliseksi kasvava ja näkyvyyttä yhä enemmän saava järjestö herättää myös mm. poliittisia intohimoja. Säilyykö Nyyti jatkossakin opiskelijoiden hyvinvoinnista kiinnostuneiden järjestönä vai uhkaako Nyytistä tulla vain pätevyitymisväylä urallaan eteenpäin pyrkiville opiskelija-aktiiveille? Miten Nyyti voisi edesauttaa oman ja jäsenyhteisöjensä organisaatiomuistin säilymistä, jotta jatkuvuus ja toisaalta tärkeäksi koettu oma identiteetti säilyvät. Tulevaisuudessa saatetaan myös miettiä, olisiko Nyytin syytä pyrkiä tuotteistamaan palvelujaan ja toimintojaan rahoituspohjan laajentamiseksi? Mikäli projektien tuloksina syntyneille työkaluille, oppaille tai Nyytin verkkoauttamisesta kertyneelle tietotaidolle ilmenisi kysyntää, miten esimerkiksi koulutuspalvelujen myyminen vaikuttaisi Nyytin perustehtävään ja muiden rahoittajien suhtautumiseen Nyytiä kohtaan?

6 YKSILÖLLISYYS, YHTEISÖLLISYYS, YHTEISTYÖ – NYTYI RY:N JA SOSIAALI- JA TERVEYSJÄRJESTÖJEN KEHITTYMINEN 1980-LUVULTA 2000-LUVULLE

Nyytin kehittyminen ja toiminnan laajentuminen on Nyytin omasta näkökulmasta tapahtunut asteittain luvussa 3 esitetyllä tavalla. Ensimmäinen vaihe alkoi Nyytin perustamisesta ja yhteisöasumiskokeilusta (luku 3.1). Kyseisen OMYK-projektin aikana Nyyti sai ensimmäiset rahoittajansa ja yhteistyökumppaninsa. OMYK-projektin yksipuolisuus johti Nyytin jäsenet pohtimaan myös muita mahdollisia toimintamuotoja kuten kriisikeskuksen perustamista. Ensimmäinen vaihe päättyi OMYK-projektin päättymiseen vuonna 1991.

Nyytin toinen vaihe alkoi vuonna 1988 perustetusta kriisikeskuksesta (luku 3.2). Vaikka toiminta oli aluksi hyvin pienimuotoista, muodostui nimensä tukikeskukseksi muuttaneesta kriisikeskuksesta järjestön toiminnan keskipiste omalla painollaan edenneen yhteisöasumiskokeilun rinnalle. Edelleen toiminnassa oleva tukipiste käynnisti myös Nyytin vapaaehtoistoiminnan, jota järjestö on sittemmin pitänyt yhtenä toimintansa kulmakivenä. Tukikeskuksen myötä Nyytin toimintamuodot laajenivat puhelin- ja käyntipäivystykseen, ryhmätoimintaan ja varhaiseen Virtuaaliolkapähän.

Kolmas ns. projektien aika (luku 3.3) alkoi Nyytissä vuonna 1995, josta lähtien Nyyti on toiminut monivuotisten, ajankohtaisten ja opiskelijoiden hyvinvointiin liittyvien projektien toteuttajaorganisaationa. Projektien myötä Nyytin tunnettuus lisääntyi ja järjestön profiili uskottavana sosiaali- ja terveysjärjestönä lisääntyi, mikä näkyi myös Nyytin RAY:ltä saaman yleisavustuksen määrässä. Tuorein projekti liittyy Nyytin palvelujen valtakunnallistumiseen.

Viimeisin vaihe Nyytin kehittämisessä on vuonna 2001 alkanut valtakunnallistumisprojekti (luku 3.4). Hanketta voi pitää omana kehitysaskelmanaan, koska siihen liittyy Nyytin toiminnan laajentaminen Suomen kaikkien korkeakouluopiskelijoiden käyttöön ja toiminnan valtakunnallistumisesta johdettavia uusia toimintamuotoja kuten verkossa tapahtuva ryhmätoiminta ja tiivistynyt yhteistyö YTHS:n kanssa. Valtakunnallistumisprojektin merkityksen arviointia pitkällä tähtäimellä rajoittaa kuitenkin tapahtumien läheisyys ja meneillään olevien prosessien keskeneräisyys.

Riitta Poteri esittelee teoksessaan *Meissä on ytyä* (1998) Lars-Erik Olssonin tiivistyksen järjestöjen syntymisen ja toiminnan neljästä perusedellytyksestä. Tarkastelen seuraavaksi yhteenvedonomaisesti näiden edellytysten täyttymistä Nyytin ja muiden sosiaali- ja terveysjärjestöjen toimintaympäristössä 1980–2000-luvuilla. Ensimmäisen edellytyksen mukaan yhteiskunnan tulee olla siten järjestynyt, että se mahdollistaa järjestöjen syntymisen ja toiminnan. Toiseksi järjestöt syntyvät yleensä vastauksena johonkin ongelmaan tai yhteiskunnassa ilmenneeseen uuteen tilanteeseen. Kolmanneksi järjestäytymisen taustalla on usein yksi tai muutamia henkilöitä, jotka kykenevät muotoilemaan tuon ongelman sopivaan muotoon ja esittämään siihen ratkaisun. Neljänneksi on löydyttävä muita, jotka näkevät saman tarpeen, pitävät tarjolla olevaa ratkaisua mielekkäänä ja haluavat siksi sitoutua (vapaaehtoisesti) järjestön toimintaan.²³⁹

Olssonin ensimmäisen edellytyksen mukaan yhteiskunnan tulee mahdollistaa järjestöjen synty ja toiminta. Tämä liittyy läheisesti suomalaisen järjestötoiminnan laajuuteen. Kuluneen, mutta oikeasuuntaisen lausahduksen mukaan Suomi on paitsi tuhansien järvien, myös tuhansien järjestöjen maa. Suomessa on koko 1900-luvun ajan toimittu mitä erilaisimmissa järjestöissä. Isompien ja pienempien yhdistysten perustaminen oli ja on edelleen suosittua korkeakouluopiskelijoiden muodostamissa ylioppilaskunnissa, jossa myös Nyyti ry aikanaan perustettiin yhteisöasumiskokeilua hallinnoimaan. Useimpien järjestöjen perustamisen ja toiminnan merkittävä edellytys on rahoitus, vaikka järjestön toiminnan perusta olisikin alun perin oman jäsenistön tai vapaaehtoisten työpanoksessa. Sosiaali- ja terveysjärjestöjen kohdalla tämä tarkoittaa yhteiskunnan RAY:n eri järjestöille tarjoamaa tukea, jonka avulla myös Nyytin toimintaa on erityisesti 1990-luvulta alkaen kehitetty. Hie- man pienemmässä mittakaavassa myös ylioppilaskuntien tuella on tärkeä rooli opiskelijoiden perustaman ja harjoittaman järjestötoiminnan tukemisessa. Pääkaupunkiseudun ylioppilaskuntien muodostaman ”mikroyhteiskunnan” tuella oli Nyytille iso merkitys etenkin ennen RAY:n tukien piiriin pääsyä.

Taustalla vaikuttavana järjestöjen toiminnan mahdollistamisena voi nähdä myös 1990-luvun valti- onhallinnon uudistuspolitiikan. Julkisen sektorin hallinnon hajauttaminen, rakenteiden keventämi- nen, palvelutoiminnan ulkoistaminen, strateginen suunnittelun ja tulosoikeuksien lisääntyminen ovat kaikki nostaneet järjestöjen merkitystä julkisten ja muiden yksityisten palveluntarjoajien rinnalla.

²³⁹ Poteri 1998, 17.

Valtiojohtoinen kontrolli on tehnyt tilaa eri toimijoiden koordinaatioille ja uudelleenlaistulle yhteistoiminnalle. Sekä 1990-luvun lama että sen seurauksena lisääntynyt yhteistyö eri sektorien välillä on lisännyt edellä mainittuja managerialistisen hallinnon ja liikkeenjohdon piirteitä myös järjestöjen toiminnassa. Tetrin & Myllymäen mukaan 2000-luvun *welfare mix* -tyyppisissä, eri yhteiskunnan tahoja yhdistävissä järjestelyissä korostuu entisestään RAY:n rahoituksen ohjaava rooli, avustustoiminnan kohdistuessa yhä enemmän useiden toimijoiden yhteisiin kokeilu- ja kehittämishankkeisiin.²⁴⁰ Helanderin mukaan tällainen painopisteen siirtyminen yleisavustuksista hankekohtaisiin avustuksiin on samalla järjestöjen suurimpia haasteita 2000-luvulla.²⁴¹ Mahdollinen avustustoiminnan painopisteen siirtyminen on syytä pitää mielessä myös Nytyissä, vaikka järjestön RAY:lta saamat yleis- ja projektiavustukset ovatkin kasvaneet rintarinnan viimeiset vuodet.

Myös Olssonin toinen perusedellytys, järjestöjen synty vastaamaan tiettyyn ongelmaan tai uuteen yhteiskunnalliseen tilanteeseen, kuvastaa Nytyin perustamista ja toiminnan kehittymistä. Nytyin perustaminen vuonna 1984 sijoittui laajemmassa viitekehyksessä suomalaisen hyvinvointivaltion laajentumisen loppuvaiheeseen, jolloin Suomessa ei ollut vielä koettu samanlaista hyvinvointivaltion (taloudellista) kriisiä kuin esimerkiksi Englannissa. Mm. Haatanen mukaan Suomeen oli kuitenkin kulkeutunut kriittisiä hyvinvointivaltioon kohdistuvia äänenpainoja, jotka olivat pääosin teoreettisia ja ulkomaisiin tapahtumiin perustuvia. Täällä huomio kiinnittyi hyvinvointivaltion taloudellisten ongelmien sijaan hyvinvointivaltiossa lisääntyneeseen kalseaan byrokraatiaan ja teknokraattisuuteen, jonka koettiin loukkaavaan kansalaisia.²⁴²

Myös yliopistojen tiede- ja opiskelijayhteisöissä 1980-luvun alku oli vaihtoehtoisen sosiaalipolitiikan ja erilaisten vastakulttuurien aikaa. Vaihtoehtoisen sosiaalipolitiikan kannattajat kritisoivat erityisesti sosiaalipalvelujen tapaa määritellä asiakkaat, usein yksilöiden omat vaikutusmahdollisuudet unohtaen. Opiskelijat kritisoivat YTHS:n korkeakouluopiskelijoille tarjoamia laadukkaita, mutta yksipuoliseksi arvioituja mielenterveyspalveluita auttajan ja autettavan välisen avoimuuden ja tasa-arvoisuuden puuttumisesta. Korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoidon kehittymisen viitekehyksessä Nytyin perustaminen liittyy myös muutamien YTHS:n neuvontapsykologien pyrkimykseen tutkia ja vahvistaa ns. ennaltaehkäisevän mielenterveystyön asemaa korkeakouluopiskelijoiden ter-

²⁴⁰ Myllymäki & Tetri 2001, 296.

²⁴¹ Helander 1999, 138.

²⁴² Haatanen 1993, 62.

veydenhoidossa. Nyytin perustamisessa ja OMYK-projektissa yhdistyivät vaihtoehtoisen sosiaalipolitiikan virtaukset, psykologian opiskelijoiden ja muutamien YTHS:n neuvontapsykologien näkemykset opiskelijoiden mielenterveystyön kehittämisestä sekä ylioppilaskunnan halu tukea tällaista uudenlaista mielenterveystyötä.

Tiettyyn ongelmaan vastaaminen ja uuteen yhteiskunnalliseen tilanteeseen sopeutuminen näkyvät myös Nyytin myöhemmässä toiminnassa. Uudet toimintamuodot, kuten kriisikeskuksen perustaminen, verkkopalvelut, projektien tuottaminen ja valtakunnallinen laajentaminen ovat useimmiten olleet seurausta havaitusta ongelmasta ja siihen sopeutumisesta. Havaitut ja sopeutumista vaatineet ongelmat ovat liittyneet yleensä järjestön ulkopuolisiin yhteiskunnallisiin trendeihin tai toiminnan kohderyhmän tarpeissa ja järjestön sisällä tapahtuneisiin muutoksiin. Usein tehtyihin muutoksiin on liittynyt piirteitä molemmista.

Selvin yhteiskunnallinen trendi on nähtävissä kriisikeskuksen perustamisen yhteydessä, sillä muutamana vuoden sisällä toimintansa aloittivat niin Suomen Mielenterveysseuran ensiapu- ja kriisikeskukset, muiden yliopistopaikkakuntien tukikeskushankkeet kuin ns. Mobile-keskukset. Nyytin tärkeimmän kohderyhmän muodostavien opiskelijoiden tarpeiden muutos on ollut merkittävin selittävä tekijä Nyytin tukikeskuksen painopisteen siirtymisessä puhelin- ja käyntipäivystyksestä Virtuaaliolkapään ja verkkopalveluiden kehittämiseen. Nyytin projektintuottajaorganisaatioksi kehittymistä selittävät sekä järjestön omat linjaukset että RAY:n 1990-luvulla kasvanut merkitys julkisia sosiaali- ja terveystalvueluita täydentävien palveluiden rahoittajana. Samaan tapaan Nyytin valtakunnallistumishanke perustuu järjestön tietoiseen kohderyhmän laajentamiseen ja rahoittajan haluun tukea laajan kohderyhmän tavoittavaa, mutta silti matalaan organisaatioon perustuvaa valtakunnallistumisprojektia.

Olssonin mainitseman järjestöjen perustamisen ja toiminnan kolmannen edellytyksen muodostavat henkilöt, jotka kykenevät havaitsemaan uudet ongelmat tai yhteiskunnallisen tilanteen muuttumisen ja kykenevät reagoimaan niihin. Neljänneksi tarvitaan ihmisiä, jotka jakavat havaitut ongelmat ja muuttuneen tilanteen ja haluavat olla mukana vaikuttamassa ongelmien poistamiseen. Tulkitsen henkilöiden ja ihmisten tarkoittavan tässä järjestöjen työntekijöiden ja henkilökunnan lisäksi myös järjestöjen sidosryhmiä, Nyytin tapauksessa YTHS:n henkilöstöä, muita järjestöjä ja rahoittajia.

Nyytin kehittymisen edellytyksiä ovat olleet motivoituneet opiskelijat, jotka ovat osallistuneet järjestön toimintaan hallinnossa tai vapaaehtoisina. Nyytin toimintaan osallistumisen motiiveja ovat olleet niin auttamisenhalu kuin kokemuksen kartuttaminen joko päivystystoimintaan tai järjestön hallintoon osallistumalla. Yhdistäviä piirteitä Nyytin vapaaehtoisille ja hallinnossa toimiville ovat olleet nuoruus, opiskelijuus ja innokkuus. Keskeinen järjestön toiminnan ja resurssien laajentumisen syy ja seuraus on ollut Nyytin organisaation ammattimaistuminen. Nyytin toiminta-ajatusta ja tarkoitusta on pohdittu vuosien varrella useasti, mutta toden teolla strateginen suunnittelu ja organisaation kehittäminen alkoi useiden järjestöjen tapaan vasta 2000-luvun taitteessa.

Nyytin lähisidosryhmistä ylioppilaskunnilla ja YTHS:llä on molemmilla vahvat intressit opiskelijoiden hyvinvoinnin parantamiseen. Edellisten lisäksi korkeakouluopiskelijan sosiaalista turvaverkkoa tiivistävät yliopistot palveluineen. Kaikilla edellisillä on kyky havaita opiskelijoiden hyvinvoinnin ongelmia. Käsitykset keinoista, joilla havaittuja ongelmia poistetaan, sen sijaan vaihtelevat. Esimerkkinä Nyytin toiminta, jota on perusteltu ennaltaehkäisevän mielenterveystyön mahdollisuuksilla ja kritisoitu sen mahdottomuudella. Vaikka opiskelijoilla on edustajansa sekä YTHS:n että yliopiston hallinnossa on asioiden eteenpäinvieminen koettu tätä kautta toisinaan hitaaksi, jopa vaikeaksi. Jatkuvuutta edustavien organisaatioiden (YTHS ja yliopistot) silmin opiskelijajärjestöjen (Nyyti mukaan lukien) toiminnan koettu tai todellinen lyhytnäköisyys ja tempoilu ovat toisinaan hidastaneet perinteisempien organisaatioiden innokkuutta uusiin hankkeisiin ja projekteihin. Nyytin OMYK-projekti ja tukikeskuksen perustaminen tarjosivat opiskelijajärjestöille varaventiilin ja koelaboratorion, silloin kun YTHS:n ja yliopistojen kanssa asiat eivät edenneet opiskelijoiden toivomalla tavalla tai nopeudella.

Kokonaisuutena Nyytin ja opiskelijoiden hyvinvointityön kehittyminen on analoginen suuremmissa mittakaavassa tapahtuneelle julkisen ja kolmannen sektorin toimijoiden lisääntyneelle yhteistyölle. Nyytin ja YTHS:n yhteistyön tiivistyminen vastaa Helanderin suomalaisesta kolmannesta sektorista esittämää näkemystä, jonka mukaan järjestöt nähdään Suomessa enemmän julkisen sektorin kumppaneina ja täydentäjinä, ei korvaajina eikä kilpailijoina. Vaikka Nyytin kohderyhmä on selkeärajainen ja opiskelijoiden turvaverkko YTHS:n varsin kattavien palveluiden turvaama, ei se tarkoita opiskelijoiden ongelmien täydellistä haltuunsaamista. Nuorille aikuisille tyypilliset ongelmat säilyvät vuosikymmenestä toiseen. Nyytin yhteisöasumiskokeilulla käynnistyneet ja yhteisöllisyyttä ko-

rostaneet palvelut syntyivät osaltaan parantamaan korkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia ja sama työ jatkuu edelleen. Vaikka yhteisöllisyys on ollut esillä koko tarkastelujakson ajan, nousivat yhteisöllisyysteemat 2000-luvulle tultaessa voimakkaasti esiin sekä Nyytissä, YTHS:ssä että yliopisto-yhteisöissä.

Toimintaympäristön muutokset ovat vaikuttaneet myös toimintamuotojen jalostumiseen. Selkein sekä Nyytiä että muita sosiaali- ja terveysjärjestöjä koskeva muutos on yhteistyön lisääntyminen toimijoiden välillä. Julkisen sektorin ja järjestöjen, virallisen ja epävirallisen, ammattilaisten ja vapaaehtoisten välinen yhteistoiminta on saanut 1990–2000-luvuilla muotoja, jotka poikkeavat lamaa edeltäneessä sosiaali- tai hyvinvointivaltiossa harjoitetusta yhteistyöstä. Nyytin ja YTHS:n Mutta kuten pidemmän aikavälin tarkasteltu osoittaa, on suomalainen hyvinvointivaltio ja järjestötoiminta kehittynyt hitaasti ja kohdannut myös aiemmin murroksia. Nähtäväksi jää, osoittautuvatko viime vuosien yhteistoiminnallisuuden lisääntyminen ja *welfare mix* -painotukset pysyviksi ilmiöiksi ja kyetääkö niillä vastaamaan yhteiskunnan muuttuviin tarpeisiin. Käy RAY:n rahoituksen, järjestöjen verokohtelun tai EU:n sääntelyn suhteen jatkossa sitten mitä tahansa, voi suomalaisen järjestötoiminnan ennustaa oman historiansa ja Nyytille ominaisen optimismin hengessä selviävän uusista haasteista myös tulevaisuudessa.

LÄHDELUETTELO

I ALKUPERÄISLÄHTEET

A. Arkistolähteet

Nyyti ry:n hallituksen kokousten pöytäkirjat 1984–2004.

Nyyti ry:n yhdistyksen kokousten pöytäkirjat 1984–2004.

Nyyti ry:n toiminta- ja taloussuunnitelmat sekä toimintakertomukset 1984–2004.

Nyyti ry:n omien työryhmien ja valiokuntien laatimat projektisuunnitelmat, muistiot ja raportit 1984–2004.

Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta, toimintakertomus 1994, Jyväskylä.

Joensuun yliopiston ylioppilaskunta, Tukipuhelinpäivystys-projektin loppuraportti Euroopan Unionin Euroopan nuorten ohjelma Sokratekselle, Joensuu.

Tampereen yliopiston ylioppilaskunta, Leijonamielen toimintaa koskeva kansio, Tampere.

Turun yliopiston ylioppilaskunta, toimintakertomukset 1990 ja 1991, Turku.

Opiskelijan Kamu ry, toimintakertomus 1997, Turku.

B. Painetut lähteet

Helenius, Eeva & Pesonen, Pia, Eväitä elämään -projektin loppuraportti: Malleja ja kokemuksia nuorten elämäntaitojen kehittämiseen kouluissa, Nyyti ry 1998a.

Kettunen, Kati & Romunen, Sari (toim.), Valoa verkkoon -projektin väliraportti: Kokemuksia tietoverkkojen hyödyntämisestä opiskelijoiden mielen hyvinvoinnin edistämisessä. Nyyti ry 1999.

Koskinen, Iris & Lahti-Mononen, Taina, Mielenterveys Internetissä / Tietoturva Nyytissä ja Valoa verkkoon -projektissa, Nyyti ry 1997.

Liira, Taru, Vaihtari-projektin loppuraportti, Nyyti ry 2002.

Mustonen, Niina, Valoa verkkoon -projektin loppuraportti: Kokemuksia tietoverkkojen hyödyntämisestä opiskelijoiden mielen hyvinvoinnin edistämisessä, Nyyti ry 2000.

Mäki-Tarkka, Jouko (toim.), Yhdessä enemmän – Yhdessä yhteisöksi -projektin väliraportti, Nyyti ry 2001.

Mäki-Tarkka, Jouko & Romunen, Sari, Bileitä ja sitsejä. Korkeakouluopiskelijoiden ajatuksia yhteisöllisyydestä, Nyyti ry 2001.

Mäki-Tarkka, Jouko, Yhdessä yhteisöksi -projektin loppuraportti, Nyyti ry 2002.

Mäki-Tarkka, Jouko & Venäläinen, Riikka, Työkalukirja ainejärjestötyöhön, Nyyti ry 2002.

Mäki-Tarkka, Jouko & Venäläinen, Riikka & Väärälä, Ville (toim.), Työkalukirja järjestötyöhön, Nyyti ry 2004.

Nyyti ry, Nyytin päivystystoiminta vuosilta 1995–2003 -julkaisu, Nyyti ry 2004.

Nyyti ry, Nyytin vapaaehtoistoiminta -julkaisu, Nyyti ry 2004.

Nyyti ry, Opiskelijoiden mielenterveyspalvelujen kehittäminen ja laajentaminen 2003–2006 -väliraportti, Nyyti ry 2005.

Tschokkinen, Salla, Sähköpostiauttajan opas, Nyyti ry 2000.

Väärälä, Ville, Yhdessä yhteisöksi -jatkoprojektin loppuraportti, Nyyti ry 2004.

II MUUT LÄHTEET

C. Kirjallisuus

Aittola, Tapio, Uuden opiskelijatyypin synty: opiskelijoiden elämänvaiheet ja tieteenalaspesifien habitusten muovautuminen 1980-luvun yliopistossa. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä 1992.

Aro, Antti, Nyyti ry opiskelijoiden mielenterveyden tukena. Teoksessa Saari, Piippo, Helkama, Väättäinen, Tuettu yhteisöasuminen ehkäisevän mielenterveystyön muotona. Yliopistopaino, Helsinki 1990, 1–3.

Anttinen, Erik E. & Ojanen, Markku, Sopimusvuoren terapeutit yhteisöt. Lege Artis Oy, Tampere 1984.

Anttonen, Anneli & Sipilä, Jorma, Sosiaalipalvelujen toimijat ja uudenlaiset strategiat. Teoksessa Riihinen (toim.), Sosiaalipolitiikka 2017. Näkökulmia suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen ja tulevaisuuteen. SITRAn julkaisusarja n:o 123. WSOY, Juva 1993, 435–462.

Eräsaari, Risto, Sosiaalipolitiikan viitekehys: aika, yhteiskunta, yhteisö, maailma. Teoksessa Nurminen (toim.), Sosiaalipolitiikan lukemisto. Helsingin yliopiston Tutkimus- ja koulutuskeskus Palmenia. Oppimateriaaleja 95. Tammer-Paino, Tampere 2000, 35–64.

Haatanen, Pekka, Suomalaisen hyvinvointivaltion kehitys. Teoksessa Riihinen (toim.), Sosiaalipolitiikka 2017. Näkökulmia suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen ja tulevaisuuteen. SITRAn julkaisusarja n:o 123. WSOY, Juva 1993, 31–67.

Hakkarainen, Pirkko, Järjestöjen vapaaehtoistoiminnan nykytilanne Suomessa. Teoksessa Matthies (toim.), Valtion varjossa. Katsaus epävirallisen sektorin tutkimukseen. Sosiaaliturvan keskusliitto. Helsinki 1991, 130–143.

Heclo, Hugh, Toward a New Welfare State? Teoksessa Flora & Heidenheimer (toim.), The Development of Welfare States in Europe and America. Transaction, New Brunswick & London 1981, 383–406.

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula, Tutki ja kirjoita. Tammer-Paino Oy, Tampere 1997.

Heikkala, Juha, Järjestön strategia. Tampere University Press, Tampere 2001.

Helander, Voitto, Kolmas sektori. Gaudeamus, Helsinki 1998.

Helenius, Eeva & Rautava, Marie & Tuovinen, Riitta, Eväitä elämään. Keinoja nuorten elämäntaitojen vahvistamiseksi. WSOY, Porvoo 1998b.

Helkama, Klaus, Yhteisön kehitys ja yhteisöyöntekijän rooli. Teoksessa Saari, piippo, helkama, Väätäinen, Tuettu yhteisöasuminen ehkäisevän mielenterveystyön muotona. Yliopistopaino, Helsinki 1990, 33–61.

Henriksson, Kirsi & Kastari, Pirkko-Liisa, Kun politiikka muuttuu historiankirjoitukseksi – lähihistorian haaste. Teoksessa Autio, Katajala-Peltomaa & Vuolanto (toim.), Historioitsijan arki ja tutkimuksen prosessi. Vastapaino, Tampere 2001, 131–144.

Hentilä, Seppo, Poliittisen historian opiskelijan opas. Helsingin yliopisto, Yhteiskuntahistorian laitos, Helsinki 2000.

Hänninen, Sakari & Iivari, Juhani & Lehto, Juhani, Hallittu muutos sosiaali- ja terveydenhuollossa. Stakes raportteja 182. Gummerrus, Saarijärvi 1995.

Jaakkola, Jouko, Yhteisöavusta vapaaehtoistyöhön. Epävirallinen apu suomalaisen sosiaaliturvan kehityksessä. Teoksessa Matthies (toim.), Valtion varjossa. Katsaus epävirallisen sektorin tutkimukseen. Sosiaaliturvan keskusliitto, Helsinki 1991, 8–28.

Karjalahti, Noora & Korkeamäki, Eini, Vapaaehtoistyön mielekkyys. Nyyti ry:n vapaaehtoistyöntekijöitä motivoivat tarpeet vapaaehtoistyössä. Sosiaalialan opinnäytetyö. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia 2004.

Kivinen, Kirsti & Kivinen, Lasse, Auttamisen murros. Suomen Mielenterveysseura, Tumma-vooren kirjapaino Oy, Vantaa 1999.

Kolbe, Laura, Eliitti, traditio murros: Helsingin yliopiston ylioppilaskunta 1960–1990. Otava, Helsinki 1996.

Kunttu, Kristina (toim.), Oireilevan opiskelijan viesti? Tutkimuksia Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000 -aineistosta. KELA. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 63, Helsinki 2001.

Kunttu, Kristina & Huttunen, Teppo, Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2000. KELA. Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia 45, Helsinki 2001.

Kuusinen-Kamunen, Hilkka, Yhteisöasumisen ratkaisumalli Alppilassa. Asuntohallitus, Tutkimus- ja suunnitteluosasto. Asuntotutkimuksia 1984:2, Helsinki 1984.

Laaksonen, Elina, Yliopisto-opiskelijoiden psyykinen oireilu ja siihen yhteydessä olevat tekijät. YTHS, Helsinki 2005

Lahti, Pirkko & Vuoripalo, Tytti, Suomen Mielenterveysseura 1897–1987. Teoksessa Achté, Kivalo, Kauttu, Lahti, Vuoripalo, Yhdeksän vuosikymmentä mielenterveystyötä. Suomen Mielenterveysseura, Helsinki 1989, 42–117.

Lintonen, Raimo, Muutos ja jatkuvuus suomalaisessa järjestöelämässä. Teoksessa Achté, Kivalo, Kauttu, Lahti, Vuoripalo, Yhdeksän vuosikymmentä mielenterveystyötä. Suomen Mielenterveysseura, Helsinki 1989, 24–41.

Manner, E.J. Läpivalaisusta järjestettyyn terveydenhuoltoon. Teoksessa Kukkonen (toim.), Läpivalaisusta läpikotaiseksi. YTHS, Helsinki 1992, 14–33.

Myllymäki, Arvo & Tetri, Eija, Raha-automaattiyhdistys kansalaispalveluiden rahoittajana. Kunnallisanon kehittämissäätiön tutkimusjulkaisu nro 32, Kunnallisanon kehittämissäätiö, Helsinki 2001.

Niemi, Timo, Hermolääkärinä mielenterveyslinjaksi. Teoksessa Kukkonen (toim.), Läpivalaisusta läpikotaiseksi. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 38, YTHS, Helsinki 1992, 164–176.

Nurmela, Juho, Parjo, Lea, & Ylitalo, Marko, Suuri muutto tietoyhteiskuntaan. Tieto- ja viestintätekniikan käytön yleistymisen vuosina 1996–2002, Tilastokeskus, katsauksia 2002:4, Helsinki 2002.

Ojanen, Markku, Auttajaksi oppiminen – psykologia minuuden tulkkina. Teoksessa Eskola & Kurki (toim.), Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Vastapaino, Tampere 2001, 95–109.

Onnela, Tapio & Suominen, Jaakko, Viittaaminen digitaalisiin lähteisiin. [<http://www.hum.utu.fi/satakunta/digi/viittaosopas/>], sivu laadittu 27.3.2002, tarkistettu 1.6.2006.

Pahkinen, Tuula, Opiskelijoiden psyykinen oirehdinta vuosina 1987–1997. YTHS, Helsinki 1998.

Pakkanen, Päivi & Uusijärvi, Alli, Opiskelijoiden yhteisö- ja ryhmäasumiskokeilu. Seurantatutkimuksen loppuraportti 1990. Suomen ylioppilaskuntien liitto 1990.

Pierson, Christopher, Beyond the Welfare State? The New Political Economy of Welfare. Polity Press, Cambridge 1991.

Poteri, Riitta, Meissä on ytyä! Selvitys valtakunnallisten sosiaali- ja terveystieteiden toiminnasta. Sosiaali- ja terveystieteiden yhteistyöyhdistys YTY r.y., Edita, Helsinki 1998.

Praecepta Iis, Qui Rebus Gestis Student: Opas historian harjoitustöiden laatijoille, Tekijät Petri Juuti, Pekka Masonen & Markku Mattila. 9.uudistettu ja laajennettu painos. Tampereen yliopisto, historiatieteen laitos. Tampere 2005.

Pylkkänen, Kari, Tuberkuloosin vastustamisesta kohdennettuun mielenterveyspalvelujärjestelmään. Teoksessa Pylkkänen & Kukkonen (toim.), 30 vuotta opiskelijoiden mielenterveystyötä. YTHS, Helsinki 1999, 7–12.

Pylkkänen, Kari, YTHS:n johtajapsykiatri Kari Pylkkäsen puheenvuoro Nyytin juhlaseminaarissa 22.11.2004.

Pääkkönen, Kati & Sairanen, Lilli, Vapaaehtoisten akateemisten vertaistukipäivystäjien motiivit ja tuen tarve Ätäkässä ja Nyyti ry:ssä. Pro gradu -työ. Joensuun yliopisto, psykologian laitos 2003.

Raha-automaattiyhdistyksen www-sivusto [www.ray.fi], tarkistettu 1.6.2006.

Rahkonen, Keijo, Sosiaalipolitiikan utopiat ja anti-utopiat. Teoksessa Riihinen (toim.), Sosiaalipolitiikka 2017. Näkökulmia suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen ja tulevaisuuteen. SITRAn julkaisusarja n:o 123, WSOY, Juva 1993, 223–253.

Saarela, Pekka, Nuorisobarometri 2000. Selvitys 15–29-vuotiaiden suomalaisten nuorten asenteista. Nuorisoasiain neuvottelukunta, Helsinki 2000.

Saari, Salli, Mielenterveyden kehittyminen eri opiskelumuodoilla ja opintosuunnilla kolmen ensimmäisen opiskeluvuoden aikana. YTHS, Helsinki 1981.

Saari, Salli, Tuettu yhteisöasuminen ehkäisevän mielenterveystyön muotona, Yliopistopaino, Helsinki 1990.

Saari, Salli, Kolmekymmentä vuotta ehkäisevää mielenterveystyötä. Teoksessa Pylkkänen, Kukkonen (toim.), 30 vuotta opiskelijoiden mielenterveystyötä. YTHS, Helsinki 1999, 61–72.

Sarala, Urpo & Sarala, Anita, Oppiva organisaatio. Oppimisen, laadun ja tuottavuuden yhdistäminen. Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, Lahti 1996.

Siisiäinen, Martti, Näkökulmia sosiaalialan vapaaehtoisen organisoitumisen tutkimiseen. Teoksessa Matthies (toim.), Valtion varjossa. Katsaus epävirallisen sektorin tutkimukseen. Sosiaaliturvan Keskusliitto, Helsinki 1991, 118–129.

Soikkanen, Timo, Järjestöhistorian asema suomalaisessa historiankirjoituksessa. Teoksessa Laaksovirta, Lähteenmäki & Simola (toim.), Ei yksin leivästä. Järjestöhistoria työväenliikkeen kulttuurin kuvaajana. Työväenarkiston julkaisuja 1, Helsinki 1985, 12–19.

Soikkanen, Timo, Historiankirjoituksen ”etulinja” reaaliaikaan! Teoksessa Soikkanen (toim.), Lähihistoria. Teoriaan, metodologiaan ja lähteisiin liittyviä ongelmia. Turun yliopiston poliittisen historian tutkimuksia 1, Turku 1995, 104–129.

Särkelä, Riitta & Vuorinen, Marjatta & Peltosalmi, Juha, Sosiaali- ja terveysjärjestöjen mahdollisuudet palveluiden ja tuen tuottamisessa. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry, Helsinki 2005.

Turun ylioppilaslehti 9.11.1990: ”Avautuuko Solmu?”.

Vuorinen, Marja & Liskola, Pirkko & Varanka, Marjatta, Fountain House – psykososiaalisen kuntoutuksen malli. Teoksessa Fountain House. Mielenterveyskuntoutujien klubitalo. Vajaakuntoisten työllistämisen edistämissäätiö, Helsinki 1995, 8–12.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön www-sivusto [www.yths.fi], tarkistettu 1.6.2006.

D. HAASTATTELUT

Kaikki haastattelut teki ja nauhoitti Antti Iloakso. Nauhoja säilytetään Nyyti ry:ssä. Haastatelluista mainittu nimi, haastattelun ajankohta, haastateltavan asema.

Aro, Antti, 6.5.2004, Nyyti ry:n hallituksen puheenjohtaja 1984–1987.

Honkanen, Henry, 14.4.2004, Nyyti ry:n perustajajäsen, hallituksen jäsen 1984–1987, yhdistyksen puheenjohtaja 1988–1989.

Joki (ent. Helenius), Eeva, 21.10.2004, Nyyti ry:n hallituksen puheenjohtaja, Eväitä Elämään projektipäällikkö.

Kettunen, Kati, 22.6.2004, Nyyti ry:n toiminnanjohtaja 1995–2000.

Korkeaoja, Lauri, 1.11.2004, Nyyti ry:n puheenjohtaja 2001, Suomen ylioppilaskuntien liiton sosiaalipoliittinen sihteeri 2003–2005.

Orbinski, Auli, 22.9.2004, Nyyti ry:n toiminnanjohtaja 1990–1995.

Partinen, Helena, 26.10.2004 Nyyti ry:n toiminnanjohtaja 2001– .

Saari, Salli, 31.5.2004, YTHS:n neuvontapsykologi, OMYK-tutkija, Nyyti ry:n yhdistyksen puheenjohtaja 1991–2004.

Yli-Pohja, Lauri, 4.10.2004, YTHS:n neuvontapsykologi, Nyyti ry:n hallituksen jäsen 1991– .

E. HENKILÖKOHTAISET TIEDONANNOT

Alajoutsijärvi, Arto, Otsikko: Tuikku ja Tuulensuoja. Asko Hietalan sähköpostiviesti Tuulensuojan ja Tuikun toiminnasta Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan sosiaalisihteerille Arto Alajoutsijärvelle ja tältä edelleen tekijälle 8.11.2004. Tekijän [antti.ilolakso@uta.fi] hallussa.

Alajoutsijärvi, Arto, Otsikko: Tuikku ja tuulensuoja. Matti Mäkisen sähköpostiviesti Tuikun toiminnasta Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunnan sosiaalisihteerille Arto Alajoutsijärvelle ja tältä edelleen tekijälle 8.11.2004. Tekijän [antti.ilolakso@uta.fi] hallussa.

Bergholm, Tomi, HTOL:n päätyminen Nyytin jäseneneksi. Henkilökohtainen tiedonanto Antti Ilolaksolle 25.2.2005.

Vallius-Leinonen, Kirsi, Re: Opiskelutuen konsultaatiopalvelu. Sähköpostiviesti tekijälle 29.4.2004. Tekijän [antti.ilolakso@uta.fi] hallussa.

Vatja, Heidi, Fwd: Jeesistä. Oulun yliopiston ylioppilaskunnan sosiaalipoliittisen sihteerin Heidi Vatjan sähköpostiviesti tekijälle 4.11.2004. Tekijän [antti.ilolakso@uta.fi] hallussa.

Voutilainen, Aino, Re: Nyyti ja Kamu. Turun yliopiston ylioppilaskunnan sosiaalipoliittisen sihteerin Aino Voutilaisen sähköpostiviesti tekijälle 23.8.2005. Tekijän [antti.ilolakso@uta.fi] hallussa.

Vuorela, Juha, Otsikko: Nyyti ry. RAY:n tarkastajan Juha Vuorelan sähköpostiviesti tekijälle 14.2.2005. Tekijän [antti.ilolakso@uta.fi] hallussa.

Väisänen, Päivi Maria, Nyytin www-sivujen kävijämäärien kehittyminen. Henkilökohtainen tiedonanto Antti Ilolaksolle 7.6.2006.

LIITE 1.

Apua.info -verkkopalvelun sisällöntuottajat ja palveluntarjoajat.

Lähde [<http://www.apua.info/info.html#org>], tarkistettu 28.5.2006.

A-klinikkasäätiö

Päihdealan hoitoa, koulutusta ja tiedotusta tarjoava säätiö, jonka päämääränä on vähentää päihde ja riippuvuus haittoja ja auttaa ongelmista kärsiviä ja heidän omaisiaan. päämääränä päihde ja riippuvuushaittojen vähentäminen sekä ongelmista kärsivien ja heidän läheistensä auttaminen ja aseman parantamiseksi.

ContraAl Clinics

Yksityinen Novalco Oy:n lääketieteellinen hoitoyksikkö, joka on erikoistunut alkoholin liikkakäytön ja riippuvuussairauksien hoitoon.

Elämä On Parasta Huumetta ry

Elämä On Parasta Huumetta ry tekee ennaltaehkäisevää huumekasvatustyötä koululaisten ja heidän kanssaan toimivien aikuisten parissa.

Elämäntapaliitto

Yhteistoiminta- ja kansalaisjärjestö, joka edistää terveyttä ja sosiaalista turvallisuutta päihdehaittoja ehkäisemällä. Paikallistoimintaa, kursseja ja palvelutuotantoa tilaajan toiveiden mukaisesti..

Ensi- ja turvakotien liitto

Liiton tarkoituksena on turvata lapsen oikeus suotuisiin kasvuolosuhteisiin ja turvalliseen kehitykseen, tukea vanhemmuutta ja perhettä sekä ehkäistä perheväkivaltaa.

Folkhälsan

Målsättningen för Folkhälsan, en svenskspråkig social- och hälsovårdsorganisation, är att finnas till hands för finlandssvenskarna i livets alla skeden.

Kehitysvammaliitto

Toiminnan tavoite on vammaisen ihmisen hyvä arki. Tutkimusta, koulutus- ja kehittämistoimintaa, tiedotusta ja materiaalintuotantoa. Uusien toimintatapojen, tuotteiden ja palveluiden kehittämistä yhdessä asiakkaiden kanssa.

Kirkon perheasian toimisto

Kirkon tekemän perhetyön tavoitteena on myötäeläminen perheiden iloissa ja suruissa. Perhetyötä tehdään tuemalla toimivaa parisuhdetta ja tarjoamalla apua parisuhteen ja perhe-elämän ongelmissa.

Kuntoutussäätiö

Monipuolinen kuntoutuksen asiantuntija- ja kehittämiskeskus. Moniammatillisia kuntoutuspalveluja, monitieteistä tutkimusta, kehittämis- ja arviointiprojekteja sekä koulutusta.

Lastensuojelun Keskusliitto

Lapsen puolestapuhuja, yhteiskunnallinen vaikuttaja, voimien kokoaja ja alan vastuullinen kehittäjä.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Kaikille avoin kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen ja lapsiperheen hyvinvointia, lisää lapsuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuo lapsen näkökulmaa päätöksentekoon.

Mielenterveyden Keskusliitto

Mielenterveyspotilaiden ja -kuntoutujien etu- ja palvelujärjestö, jonka tavoitteina ovat ihmisarvoinen elämä jokaiselle sekä hyvä hoito ja kuntoutus niitä tarvitseville.

Nyyti ry

Opiskelijoiden oma mielen hyvinvointia edistävä yhteisö. Tehtävänä on kehittää ja tuottaa mielen hyvinvointia edistäviä palveluita opiskelijoille ja opiskelijayhteisöille.

Pelastakaa Lapset

Pelastakaa Lapset tekee työtä lasta arvostavan, lasta huomioivan, lasta kuulevan, lapsilta oppivan, lapsille toivoa antavan sekä lapsille mahdollisuuksia antavan maailman puolesta.

Päihdelinkki

Suomen laajin suurelle yleisölle tarkoitettu nettipalvelu päihdeistä ja riippuvuuksista, jota ylläpitää A-klinikkasäätiö.

Sininauhaliitto

Kristillisten päihdejärjestöjen keskusliitto, johon kuuluu 85 jäsenyhteisöä. Tekee työtä päihdeongelmaisten, huumeriippuvaisten, asunnottomien ja vankien parissa. Lisäksi ehkäisevää työtä lasten, nuorten ja perheiden parissa. Toimintaan kuuluu myös päiväkeskuksia, asumisyksiköitä, hoitokoteja ja kuntouttavaa toimintaa.

Stakes

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla toimiva asiantuntijakeskus, jonka ydintoimintoja ovat tutkimus, kehittäminen ja tietovarannot.

Suomen Mielenterveysseura

Maaailman vanhin vapaaehtoinen mielenterveysjärjestö tukee ja kehittää vapaaehtoista kansalaistoimintaa, kehittää uusia mielenterveystyön sisältöjä ja malleja, tarjoaa tukea, kriisiapua ja kuntoutusta elämän eri tilanteisiin.

Suomen Punainen Risti

SPR:n tavoitteena on löytää kipeimmin tukea ja apua tarvitsevat ihmiset ja auttaa heitä selviytymään pahimman yli

Tukinet – kriisikeskus netissä

Verkkokriisikeskus Tukinet keskittyy ihmisen auttamiseen arjen ongelmien keskellä, kokemusten jakamiseen ja tuen löytymiseen sitä tarvitseville. Palvelusta vastaavat Tukinet-kriisikeskukset, joiden palvelut ovat maksuttomia.

Väestöliitto

Toiminta-ajatuksena on tuottaa yksityisille ihmisille ja yhteisöille palveluja ja tutkimuksia sekä tehdä esityksiä, jotka edistävät perheille ja lapsille suotuisan, väestöllisesti tasapainoisen yhteiskunnan kehitystä.

Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö

YTHS on opiskelijan terveyden asiantuntija, joka vastaa yliopistojen ja tiede- ja taidekorkeakoulujen opiskelijoiden terveydenhuollosta.

Åbolands mentalvårdscentral

Kompass-projektet utvecklar nya samarbetsområden, arbetsmetoder och ny kunskap, överbygger de gamla "kulturella" gränserna mellan organisationer och medborgare.